К КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА № 19 (279—281) 17 — 23 мая 1997 г. КОШТ 2000 РУБЛЁЎ

ДЫСКУТУЕ•ПРЭЗЕНТУЕ•РАЗВАЖАЕ

TV Усе каналы!

КУЛЬТУРА
KULTURA

• РЭСПУБЛІКА БЕЛАРУСЬ • ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА • СПЕЦВЫПУСК • 19 — 21 МАЯ 1997 г. •

ДНІ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ Ў ПОЛЬШЧЫ

Шаноўныя польскія сябры!

Ад імя Урада Рэспублікі Беларусь вітаю ўсіх вас, грамадзян Рэспублікі Польшча, прыхільнікаў і знаўцаў беларускай культуры, усіх гледачоў і ўдзельнікаў, з нагоды адкрыцця Дзён культуры Беларусі ў Польшчы.

Не памылюся, калі скажу, што гэта — значная падзея ў культурным жыцці абедзвюх краін.

У Варшаву прыехалі самыя вядомыя калектывы і выканаўцы Беларусі, майстэрства і талент якіх карыстаюцца заслужанай славай у многіх краінах свету. Сярод іх Нацыянальны акадэмічны тэатр балета, Дзяржаўны камерны аркестр, Дзяржаўны харэаграфічны ансамбль "Харошкі", ансамбль "Чысты голас". Вы ўбачыце выставу твораў выдатнага жывапісца, прызнанага майстра беларускага пейзажа Вітольда Бялыніцкага-Бірулі. Нашы кінематаграфісты пазнаёмяць польскага гледача са сваімі новымі фільмамі.

Развіццё беларускай культуры, памнажэнне яе дасягненняў і іх папулярызацыя ў іншых краінах — адзін з найважнейшых прыярытэтаў дзейнасці нашага Урада. Безумоўна, што гэта спрыяе арганічнаму ўваходжанню Беларусі ў еўрапейскую і сусветную культурную прастору. На гэты працэс дабратворна ўплываюць і даўнія беларуска-польскія сувязі.

Упэўнены, што Дні культуры Беларусі ў Польшчы стануць яшчэ адным доказам пленнасці нашага супрацоўніцтва.

Хачу выказаць словы шчырай удзячнасці Ураду Рэспублікі Польшча за ўсебаковую дапамогу і падтрымку ў арганізацыі гэтага свята беларускай культуры на гасціннай польскай зямлі.

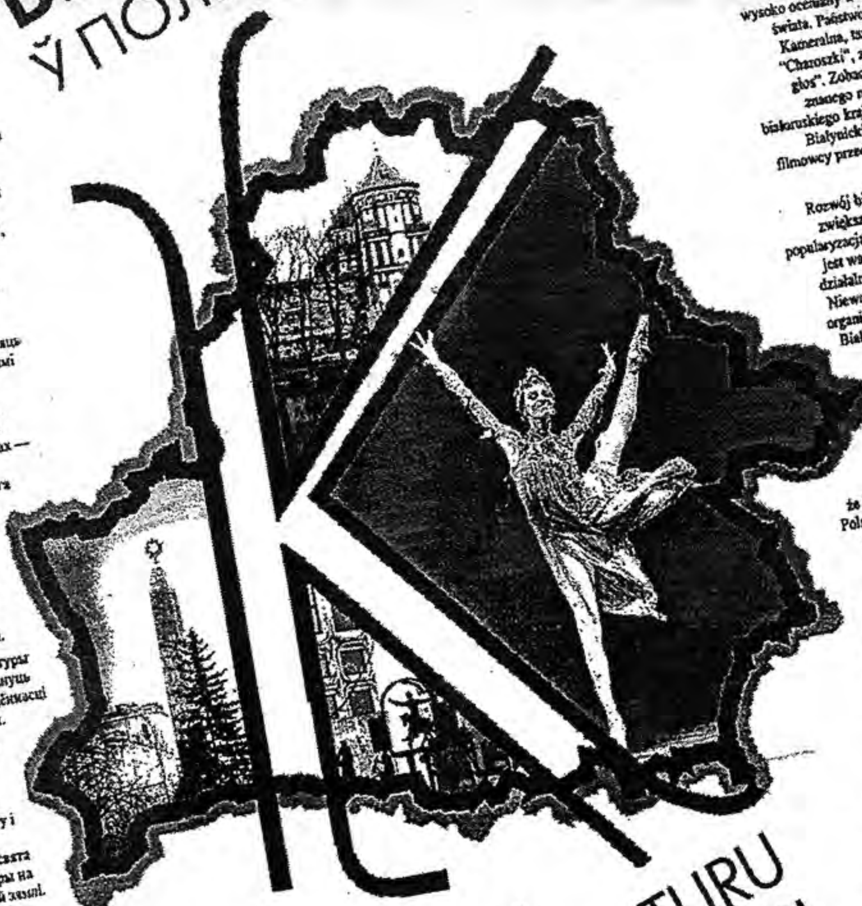
У сваю чаргу, мы з нецярплівасцю будзем чакаць сустрэчы з польскімі майстрамі мастацтва ў наступным годзе ў рамках Дзён культуры Польшчы ў Беларусі.

Спадзяюся, што Дні культуры Беларусі ў Польшчы надоўга застануцца ў памяці польскіх гледачоў і слухачоў, дадуць новы імпульс у развіцці сяброўскіх, добрасуседскіх стасункаў паміж беларускім і польскім народамі.

Жадаю ўсім вам яскравых уражанняў, шчасця і дабрабыту!

У добры шлях, Дні культуры Беларусі ў Польшчы!

Намеснік Прэм'ер-міністра
Рэспублікі Беларусь
Уладзімір РУСАКЕВІЧ

DNI KULTURU BIAŁORUSI W POLSCE

Drodzy polscy przyjaciele!

W imieniu Rządu Republiki Białoruś witam was, obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i miłośników i znawców białoruskiej kultury, wszystkich widzów i uczestników z okazji Dni Kultury Białorusi w Polsce.

Nie pomylę się chyba, jeżeli powiem, że jest to znaczące wydarzenie w stosunkach w dziedzinie kultury naszych państw.

Do Warszawy przyjechali same wiadome zespoły i wykonawcy Białorusi, talent których jest wysoko oceniany w wielu krajach świata. Państwowa Orkiestra Kameralna, taneczny zespół "Charoszki", zespół "Czysty głos". Zobaczycie wystawę znanego malarza, mistrza białoruskiego krajobrazu Witolda Białynickiego-Biruli. Nasi filmowcy przedstawią wam swe nowe realizacje.

Rozwój białoruskiej kultury, zwiększenie jej osiągnięć i popularyzacja poza granicami — jest ważnym priorytetem w działalności naszego Rządu. Niewątpliwie, że to sprzyja organicznemu włączeniu się Białorusi do europejskiej i światowej przestrzeni kulturalnej. Na ten proces pozytywnie wpływają i tradycyjne białorusko-polskie stosunki.

Jestem przekonany, że Dni Białoruskiej Kultury w Polsce staną się jeszcze jednym argumentem owocnej naszej współpracy.

Chcę szczerze podziękować Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej za wszechstronną pomoc w organizowaniu tego święta białoruskiej kultury na gościnnej polskiej ziemi.

Ze swojej strony my z niecierpliwością będziemy oczekiwali na spotkanie z mistrzami polskiej sztuki w przyszłym roku w ramach Dni Polskiej Kultury na Białorusi.

Mam nadzieję, że Dni Kultury Białorusi w Polsce na długo pozostaną w pamięci polskich widzów i słuchaczy, posłużą dodatkowym bodźcem do dalszego rozwoju przyjacielskich, dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy narodami białoruskim a polskim.

Życzę Wam dobrych wrażeń, szczęścia i dobrobytu!

Szerokiej drogi dla Dni Kultury Białorusi w Polsce!

Wicepremier Republiki Białoruś
Uładzimir RUSAKIEWICZ

Перад табой, шаноўны чытач, першая старонка спецвыпуску нашай газеты, які, на жаль, ты не пачытаеш. І зусім не таму, што спецвыпуск "Культуры" — на польскай мове (мы ведаем, ты абазнаны ў мовах), а таму, што ўвесь наклад шаснаццаціпалосавага штотыднёвіка адпраўлены ў Варшаву, дзе 19 — 21 мая ладзяцца Дні культуры Беларусі ў Польшчы.

Спецвыпуск газеты адкрывае вітальнае слова намесніка Прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Русакевіча, якое мы падалі на беларускай і польскай мовах.

Пра сваё бачанне беларуска-польскіх стасункаў расказваюць на старонках спецвыпуску першы намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір Рылатка, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Беларусь у Польшчы Віктар Бурскі і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Рэспублікі Польшча ў Беларусі Эва Спыхальска.

Шмат матэрыялаў газеты прысвечана тым, хто непасрэдна ўдзельнічае ў гэтым свяце — Нацыянальнаму акадэмічнаму тэатру балета, Дзяржаўнаму камернаму аркестру, ансамблю "Харошкі", айчыннаму кінематографу і жывапісу ды іншым.

Але нашай "звышмэтай" было як мага больш поўна пазнаёміць польскага чытача з усёй тысячагадовай культурай Беларусі, што мы паспрабавалі зрабіць як праз асобныя тэксты, так і праз "відэарад", які ахоплівае старажытную ды сучасную архітэктуру, знаёміць з этнаграфічнай спадчынай і сённяшнім жыццём, творамі мастацтва і "тварамі" (шаржамі) вядомых пісьменнікаў.

●

Напярэдадні адкрыцця Дзён культуры Беларусі ў Польшчы нашу сталіцу наведала група журналістаў з Варшавы. Мэтай іх прыезду было папярэдняе знаёмства з тымі творцамі, якія будуць прадстаўляць Беларусь на гэтым свяце. Нашым калегам даў афіцыйнае інтэрв'ю міністр культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандр Сасноўскі. Журналісты наведалі Нацыянальны тэатр балета, Нацыянальны мастацкі музей, Дзяржаўную філармонію, Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Я.Купалы, дзе паглядзелі спектакль "Ідылія" паводле п'есы В.Дуніна-Марцінкевіча.

Так сталася, што газета "Культура" ўзяла на сябе місію своеасаблівага гіда па культурнай праграме і паказала калегам з польскіх выданняў яшчэ і некаторыя іншыя знакамітыя мясціны нашай зямлі, у прыватнасці, бацькаўшчыну выдатнага кампазітара Станіслава Манюшкі. Пра музей нашага слыннага земляка — рэпартаж нашага карэспандэнта Алеся Карлюкевіча на стар. 2.

Я ТАМ БЫЎ...

Здавалася б, блізкі свет ад Мінска — Убель, што на Чэрвеньшчыне (так і карціць сказаць — Ігуменшчыне), а вось не быў там ніколі. Шкадую. Бо, магчыма, калі б шмат раней школьны настаўнік спеваў і музыкі (а мо — і гісторыі) прывёў сюды, на бацькаўшчыну вялікага Станіслава Манюшкі, то штосьці інакш было б у маім жыцці. Болей музыкі, болей духоўнасці было б у ім.

Але рады і гэтаму выпадку — разам з групай польскіх журналістаў наведаўся ў родныя мясціны Манюшкаў. Спярша колькі слоў пра наш пошук сядзібы Манюшкаў. Праехаўшы па "магілёўцы" хвілін трыццаць з хвосцікам, натыкнуліся на падказаны ў Мінску яшчэ ўказальнік — "Волма". Даўно вядомая азёрная мясціна. На слыху яна ў многіх аматараў свежай рыбкі. Ускочыўшы на мікрааўтобусе ў пасёлак (і што гэта за вымярэнне такое, лепей бы — мястэчка, вёска, хутар. Ат, што я кажу — у нас жа зліццё гарадоў і вёсак, сацыяльных груп, моваў і ўсяго астатняга, што стагоддзямі цвёрда стаяла, трывала захоўвала годнасць, уласныя памкненні свае) Прыазёрны, пытаемся пра Убель, сядзібу Манюшкаў. Пра сядзібу ніхто нічога не ведае. А вось вёску Убель нам паказвалі адразу. Неўпрыкмет у вёску і трапляем. Даязджаем да самай апошняй хаты, а музея Манюшкаў няма. У каго ні спытаем — і ведаць нічога не ведаюць. А навошта ведаць, на дабрабыт жа гэта не дужа уплывае? Забываемся, што тая ж Ігуменшчына звязана з імёнамі слаўных музыкантаў Аляксандра і Міхала Ельскіх, Напалеона Орды. Навошта, пытаецеся, гэта ведаць? А ўжо таму хаця б, каб ганарыцца, што жывеш у духоўна багатым краі.

Пытаемся пра Манюшкаў у сталага веку людзей. Паказваюць, як быццам усё зразумеўшы, на бліжэйшую хату. Там жывуць Манюшкі. Аказваецца Манюшкі, ды не тыя. На наша шчасце на вочы патрапілася паштарка. Яна ўсё павінна ведаць. Паштарка і падказвае: музей Манюшкі ў Прыазёрным. Туды і вяртаемся. Дырэктар Ірына Серада выходзіць насустрач.

Пачынаецца наша знаёмства з адзіным у свеце музеем вялікага Станіслава Манюшкі, кампазітара, чыё музычнае святло і сёння грэе Польшчу, Беларусь, спрыяе развіццю духоўнасці ў многіх краінах, сярод многіх народаў. Экспазіцыя, якая складаецца ў асноўным са здымкаў, рэпрадукцый, размешчана ў невялікіх пакойчыках мясцовай школы. Сваё існаванне музей пачаў у 1969 годзе дзякуючы намаганням дырэктара — Васіля Несцяровіча. Наўкола, на партызанскай Мінчыне, ствараліся музеі, куткі, пакоі рэвалюцыйнай, баявой і працоўнай славы. А вось Несцяровіч ступіў на шлях небяспечны — адважыўся засведчыць прысутнасць Манюшкі (паляка!) у гэтых мясцінах. Спакваля грамадскі музей перарос у дзяржаўны. Дырэктарства сваё Васіль Несцяровіч, якога палякі ўшанавалі ганаровым званнем заслужанага дзеяча мастацтваў, перадаў у спадчыну дачцэ — Ірыне (Серада — гэта прозвішча па мужу). У Ірыны ёсць дачка. Мо стане наступным збіральнікам і захавальнікам памяці Манюшкі? Час дасць адказ.

Чым уразіў светлы, але маленькі музей Манюшкі? Па-першае, акуратнасцю, асаблівай цеплынёй. Па-другое, — вялікім жаданнем яго стваральнікаў найбольш поўна паказаць жыццё і творчасць Манюшкі. І, канешне ж, захапіла экскурсія, што правяла Ірына Серада. Адчувалася па ўсім: чалавек жыве Манюшкам, яго часам, хвалюецца за прысутнасць музыкі вялікага кампазітара ў сённяшнім дні.

Развітаўшыся з бацькаўшчынай Манюшкі, з ваколіцамі, дзе жыў яго род, да самага ўжо Мінска толькі пра кампазітара, яго месца ў сучасным культурным жыцці краіны і думалася. Так, выдатна, што ёсць на Беларусі фонд імя Станіслава Манюшкі. Безумоўна, энергія яго кіраўніка, саліста Опернага тэатра, мастацкага кіраўніка "Беларускай капэлы" Віктара Скорабагатава здольная зрушыць з месца многія пачынанні. Будзе, несумненна, нешта вартае памяці вялікага нашага суродзіча зроблена і там, у Убелі. Але ж і на месцы не павінны спаць у шапку. Мо да раённага фестывалю польскай песні дадасца і нешта яшчэ? Мо ўслед за бацькам і дачкою Несцяровічамі знойдуцца і іншыя, каму дарагімі, блізкімі стануць манюшкаўскія мясціны на Чэрвеньшчыне, ці Ігуменшчыне. Дарэчы, прастора прысутнасці роду Манюшкаў распаўсюджваецца і на суседнюю Пухаўшчыну.

Будзем жыць верай, што спадзяванне спраўдзіцца, што святло Манюшкі дойдзе да сэрцаў многіх простых людзей.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

На здымках: польскія журналісты Адам Будзінскі (злева), Лідзія Асталоўска і Агнешка Квецень разам з аўтарам матэрыяла аглядаюць экспазіцыю пра якую распавядае Ірына Серада (справа); малюнак Напалеона Орды; Васіль Несцяровіч з дачкой Ірынай і унучкай.

Фота Генадзя ЖЫНКОВА

Напярэдадні 42-га Варшаўскага кніжнага кірмашу, які адбудзецца сёлета і дзе будзе прадстаўлена беларуская кніга, наш карэспандэнт Сямён ПТАХ сустрэўся з намеснікам старшыні Дзяржаўнага камітэта па друку Рэспублікі Беларусь Станіславам НІЧЫПАРОВІЧАМ.

— Скажыце, калі ласка, колькі слоў пра асноўныя стратэгічныя накірункі кнігавыдавецкай дзейнасці на Беларусі.

— Мінуў той час, калі выдавецкая дзейнасць была манаполіяй дзяржавы. Сёння ліцэнзію на выдавецкую дзейнасць маюць звыш 1400 арганізацый розных форм уласнасці, прыватных выдаўцоў. Праўда, больш-менш стабільна працуюць толькі каля 90 недзяржаўных выдавецтваў, якія выпусцілі летась 1913 назваў кніг накладам 46,7 млн. экз., 523 кнігі накладам 11,4 млн. экз. выйшлі з маркай дзяржаўных выдавецтваў.

Акрамя гэтага 1373 назвы выдадзена міністэрствамі, ведамствамі з правам выдавецкай дзейнасці. Усяго ў Беларусі выпушчана ў 1996 годзе 3809 кніг, брашур, альбомаў і іншых відаў кніжнай прадукцыі агульным накладам 59,1 млн.экз.

Асноўным накірункам выдавецкай дзейнасці з'яўляецца найбольш поўнае забеспячэнне насельніцтва друкаванай прадукцыяй: даць людзям шмат добрых і розных кніг. А яго галоўная задача — гэта выпуск сацыяльна значных выданняў, без якіх немагчыма нармальнае жыццё грамадства. Яны, нягледзячы на цяжкасці, выпускаюцца пры падтрымцы дзяржавы ў асноўным дзяржаўнымі выдавецтвамі. Школы краіны забяспечаны падручнікамі і метадычнай літаратурай, выходзяць фундаментальныя энцыклапедычныя і навуковыя выданні, кнігі, прысвечаныя гісторыі і культуры нашай краіны. Штогод выдавецтвы "Мастацкая літаратура" і "Юнацтва" выдаюць зборы творчай спадчыны класікаў беларускай літаратуры, арыгінальныя творы сучасных вядомых і пачынаючых літаратараў.

— Раскажыце пра дзейнасць Дзяржкамдруку па папулярызацыі беларускай кнігі за межамі краіны.

— Без перабольшання можна сказаць, што асноўным і найбольш эфектыўным сродкам прапаганды кнігі наогул, і беларускай у прыватнасці, з'яўляецца ўдзел яе стваральнікаў і распаўсюджвальнікаў у міжнародных кніжных кірмашах і выставах. Толькі буйных міжнародных кірмашоў штогод праводзіцца больш за

ФРУНЗЕ, 5

Кожная сустрэча з паэзіяй Васіля Зуёнка — радаснае адкрыццё яркага самабытнага таленту. Ну а размова са старшынёй Саюза беларускіх пісьменнікаў Васілём Васілевічам ЗУЁНКАМ — чалавекам удумлівым, разважлівым і дасведчаным — абяцала быць цікавай. Ды і гаворка пра праблемы творчага саюза сёння ўдзячная тэма, бо іх задужа і кожны дзень наступны падкідвае ўсё новыя і новыя. Падчас нашай размовы пра "клопаты літарацкія" да старшыні СП зайшоў Іван Пятровіч ШАМЯКІН, які таксама ўзяў удзел у нашай гаворцы.

Алена Рыгорава: Васіль Васілевіч, Вы — аўтар яркіх паэтычных кніг "Крутаяр", "Сяліба", "Нача", "Лукам'е", "Вызначэнне" і іншых. Прыадкрыйце сваю творчую лабараторыю, раскажыце, ці цяжка гэта — пісаць вершы?

Васіль Зуёнак: Вершы пісаць дужа лёгка, калі не прымушаць сябе іх пісаць. А ў мяне такі прынцып: я ніколі не прымушаю сябе, у мяне няма такога, каб нешта запланаваць і тут жа эпахальна засведчыць на паперы. Можа, гэта і кепскі творчы прынцып, але я заўсёды чакаю нейкай надзвычайнай хвіліны, калі верш з'яўляецца для самога сябе незапраграмавана і нязмушана, калі нейкі імпульс раптам уключае мае рэсурсы памяці і настрою. Ніколі пасля ты ў гэты стан больш не вернешся, і пра гэта так ужо не скажаш і не напішаш, удаецца гэта вось адно такой шчаслівай хвілінай. Ну, дык як гэта лічыць — цяжка ці лёгка пісаць вершы? Але так ужо Бог даў і яно з'явілася, тое, што зафіксавана ў рыфмаванай форме верша. Я ведаю, што празаікі працуюць інакш...

Іван Шамякін: Я па-добраму зайздрошчу табе, Васіль. Я-такі прымушаю сябе пісаць. Проста бяру сябе за каўнер, саджуся за стол і кажу сабе: "Пішы, пішы кожны дзень. Ні дня без радка. Так што я не чакаю натхнення. Калі б я чакаў яго, дык як раманіст мала што зрабіў бы.

В.З.: А я і не гавару "натхненне", нават баюся слова гэтага. Проста мы гаворым пра псіхалагічна розныя формы творчасці: прозу і паэзію. У прозе, калі ты "ўросся" ў сюжэт, у вобраз, то гэтую лямку трэба цягнуць і цягнуць, а з вершамі прасцей, яны прыходзяць так нечакана: схопіш радок і пачынаеш яго раскручваць альбо ён цябе раскручвае і, у рэшце рэшт, усё гэта афармляецца ў верш. Але калі прыгадаць працу над паэмай "Лукам'е", сюжэт якой звязаны з гісторыяй Беларусі, дык там ужо давялося пералапаціць шмат матэрыялаў, пасядзець у бібліятэцы, каб ужыцца ў матэрыял той эпохі. Я хацеў, каб галоўны герой загаварыў моваю таго часу. І зараз яшчэ не перакананы, што мне гэта ўдалося.

А.Р.: Вы пішаце шмат для дзяцей. Напісаная нядаўна кніга "Па ельнічку, па бярэзнічку" адрасавана дзецям. Каб добра пісаць для дзяцей, трэба ведаць псіхалогію дзіцяці. Відаць, тут Вам дапамагае Ваш унук Васіль?

В.З.: Тое, што я пачаў пісаць для дзяцей, найперш звязана з тым, што на пачатку свайго шляху я трапіў на работу ў "Піянер Беларусі". Тады было шмат паездак, камандзіровак, а ў такіх вандроўках, глядзіш, нешта і для верша праразаецца. Першая кніжка "Вясёлы калаўрот" якраз і нарадзілася пад гэтым святлом "Піянера Беларусі", хаця там, у той кніжцы знайшло ўвасабленне маё вясковае дзяцінства і маіх равеснікаў, але зярняты былі пасеяны менавіта маёй журналісцкай працай. Падштурхоўвала таксама тое, што побач была рэдакцыя "Вясёлкі" і "Бярозкі". Заходзіш туды, а там сустракае Вітка: "Давай, Васіль, што-небудзь нам!" Як адмовіць — пішаш для "Вясёлкі". Так нарадзілася кніга загадак "Сонечны клубочак". Дарэчы, тады выходзілі кнігі велізарнымі тыражамі, як і дарослыя паэтычныя кніжкі, дзесьці па сотні тысяч экземпляраў. А цяпер вось выйшла мая кніга для дзяцей, дык яна такога ж тыражу, як і дарослыя паэтычныя кніжкі, 3000 экземпляраў прыкладна. Канешне, для дзяцей гэта вельмі малы тыраж. Дык вось, "Па ельнічку, па бярэзнічку" напісана ўжо разам з унукам Васілём. Я і сам грыбнік заядлы, але і ўнук да мяне як прычэпіцца: "Пайшлі ў лес грыбы збіраць!" Так вось, збіраючы грыбы, мы гэтую кніжку і склалі. То Васіль мне падкажа нейкую дэталь, то я нешта заўважу, і так, пакуль хадзілі ад куста да куста, глядзіш — і верш з'яўляўся. А потым я падумаў, што гэтая кніга павінна быць і пазнавальнай, не толькі забаўляльнай. Таму я папрасіў у выдавецтве, каб гэтая кніжка нагадвала даведнічак. І сапраўды, для дзяцей яна можа стаць цікавым

НАША КНІГА ПРЭЗЕНТУЕЦЦА

30 у гарадах усіх кантынентаў. Акрамя іх арганізуецца вялікая колькасць спецыялізаваных і рэгіянальных кірмашоў і выстаў.

— У якіх міжнародных выставах, кірмашах, імпрэзах удзельнічала беларуская кніга? Якія падобныя акцыі наладжваліся тут, на Беларусі?

— Кнігавыдаўцы Беларусі на працягу апошніх гадоў рэгулярна прымаюць удзел у Варшаўскім, Маскоўскім і Франкфурцкім кніжных кірмашах. Арганізатары кірмашоў ставяць сваёй мэтай не толькі актывізаваць продаж кніжнай прадукцыі, але і пашыраць дзелавыя і камерцыйныя кантакты кнігавыдаўцоў, весці абмен інфармацыяй па самых розных напрамках кнігавыдавецкай дзейнасці. У час кніжных кірмашоў, як правіла, адбываюцца канферэнцыі, семінары, конкурсы. Неабходна адзначыць, што арганізацыя міжнароднага кніжнага кірмашу — справа вельмі складаная, аднак прэстыжная для дзяржавы-арганізатара. У нас на Беларусі, пачынаючы з 1994 года, праводзіцца Мінскі міжнародны кніжны кірмаш. Яго ініцыятарам была вытворча-камерцыйная фірма "Макбел". Дзяржкамітэт па друку і Беларуская асацыяцыя кнігавыдаўцоў і кнігараспаўсюджвальнікаў з'яўляюцца аднымі з арганізатараў гэтага кірмашу і прымаюць неабходныя намаганні, каб палепшыць узровень яго падрыхтоўкі і правядзення.

— Якія існуюць кнігавыдавецкія сувязі з Польшчай: з польскімі фірмамі, выдавецтвамі, дзяржаўнымі ўстановамі? Напрыклад, з кірмашом у Варшаве?

— На працягу апошніх пяці гадоў кнігавыдаўцы Беларусі — сталыя ўдзельнікі Варшаўскага кніжнага кірмашу, на якім прадстаўляюць свае выданні на нацыянальнай экспазіцыі "Кнігі Рэспублікі Беларусь". Яго экспанентамі былі ўсе дзяржаўныя і шэраг недзяржаўных выдавецтваў, кнігагандлёвае прадпрыемства "Белкніга", Мінская фабрыка каляровага друку. Яны правялі дзелавыя перамовы і наладзілі ўзаемавыгадныя кантакты з партнёрамі з розных краін. Так, усе выдавецтвы заключылі дамовы з Цэнтрам славянскай кнігі "Славіка" і магазінам "Русалка" на распаўсюджванне беларускай кнігі ў Польшчы і іншых краінах Заходняй Еўропы. Па набытых на кніжных кірмашах правах выдадзены ў Беларусі кнігі "История Европы" (выд. "Вышэйшая школа"), "Анатомия и физиология человека. Учебник для медучилищ" (выд. "МЕТ") і іншыя.

На 42-м Варшаўскім кніжным кірмашы, які адбудзецца 15—19 мая 1997 года, будзе прадстаўлена больш за 200 назваў кніг па ўсіх галінах ведаў, якія былі выдадзены летась і сёлета. Гэта кнігі, прысвечаныя гісторыі і культуры нашай краіны, вынікам у развіцці навукі, тэхнікі, эканомікі. На стэндзе будуць прадстаўлены творы сяброў Беларускай рады пісьменнікаў, якія жывуць і працуюць у Польшчы: М.Гайдука "Белавежскія быліцы і небыліцы" (выд. "Юнацтва") і В.Петручэнкі "Пожня" (выд. "Мастацкая літаратура").

У дні кірмашу будзе праведзены Дзень беларускай кнігі. Нашы сябры і дзелавыя партнёры пазнаёмяцца з кнігавыдавецкай справай незалежнай Беларусі, сучасным становішчам, перспектывамі развіцця і шляхамі супрацоўніцтва беларускіх выдаўцоў з іншымі краінамі. Тут адбудуцца прэзентацыі такіх новых кніг выдавецтваў Беларусі ("БелЭн" імя П.Броўкі, "Юнацтва", "Беларусь"), як "Беларуская энцыклапедыя" ў 18 тамах, "Белавежскія быліцы і небыліцы", "Беларускія народныя музычныя інструменты".

— Назавіце, калі ласка, лепшыя выданні апошняга часу, якія, на ваш погляд, сталі з'явай культуры.

— Штогод Дзяржаўны камітэт Рэспублікі Беларусь па друку праводзіць рэспубліканскі конкурс "Мастацтва кнігі", на якім вызначаюцца лепшыя выданні мінулага года. Вынікі апошняга конкурсу паказалі, што ў 1996 годзе адметнай з'явай культуры сталі такія высокамастацкія, цікавыя па сваім змесце выданні, як "Беларуская энцыклапедыя" ў 18 тамах, "Беларускі арнамент" М.Кацара (выдавецтва "БелЭн"), мініяцюрнае выданне "Байкі" К.Крапівы (выдавецтва "Мастацкая літаратура"), вучэбны дапаможнік "Гісторыя мастацтваў" Б.Лазукі (выдавецтва "Беларусь"), "Беларусь: среда для человека. Национальный отчет" (Прадстаўніцтва ААН у Рэспубліцы Беларусь), дзіцячыя кніжкі "Хоббит, или Туда и обратно" Дж.Толкіна (выдавецтва "Кавалер"), "Маленькая Баба Яга. Маленький Водяной" О.Пройслера (РВФ "Сказ") і шэраг іншых.

ДАРОГА ДА ЎЗАЕМНАСЦІ

22—24 красавіка ў Віцебскім дзяржаўным універсітэце прайшла VI міжнародная канферэнцыя "Albarossika, Ruthenika, Polonika". Але сёлета яе тэматыка была пашырана і да праблем мовазнаўства і літаратуразнаўства дадаліся пытанні гісторыі і культуралогіі. Быў прадстаўлены і новы накірунак даследаванняў — лінгвакультуралогія. Як адзначыла віцебскі прафесар В.Маслава, мова і культура безупынна знаходзяцца ва ўзаемадзеянні, дыялогу, таму ўзнікае патрэба прасочвання гэтай тоеснасці.

Сімвалічна, што гісторыя станаўлення віцебскай канферэнцыі ўшчыльную звязана з культурна-песеннай традыцыяй. Колькі гадоў таму ў Віцебску праходзіў фестываль польскай песні, які быў удзячным адказам на фестываль савецкай песні ў Зялёнай Гуры. Тады віцебская навуковая канферэнцыя была часткай культурнай праграмы фестывалю. Цяпер жа час правядзення канферэнцыі і час сустрэчы спевакоў размежаваўся. Канферэнцыя праходзіць кожныя два гады. Але падобна як песенны фестываль пераўтварыўся ў вялікае свята мастацтва "Славянскі базар", так і канферэнцыя мае перспектывы стаць у трэцім тысячагоддзі форумам мовазнаўцаў, літаратуразнаўцаў, гісторыкаў і культуролагаў.

У сёлетняй канферэнцыі прынялі ўдзел 194 навукоўцы з 9 краін, працавала 10 тэматычных секцый. Былі ўзнятыя праблемы польска-беларускага і беларуска-рускага пагранічча, пытанні моўных і літаратурных узаемасувязяў, культурна-нацыянальная спецыфіка, лёсы старажытнасці і сучаснасці.

З удзельнікам канферэнцыі — загадчыкам кафедры беларускай філалогіі, прафесарам Варшаўскага універсітэта, які ўзначальвае яе ўжо больш за 20 гадоў, старшынёй Польскага беларусазнаўчага таварыства, пісьменнікам Аляксандрам БАРШЧЭЎСКІМ размаўляе наш карэспандэнт Серж МІНСКЕВІЧ.

— Як вы ацэньваеце гэтую канферэнцыю? Якім менавіта чынам уплываюць падобныя мерапрыемствы на культурнае ўзаемаўзбагачэнне краін-удзельніц?

— Калі існаваў сацыялізм, пра дружбу народаў у асноўным гаварылі правадыры гэтых народаў, хаця самі народы ў поўнай меры не мелі магчымасці кантактаваць паміж сабою: перашкоды ў выглядзе межаў былі такія, што перамагчы іх было вельмі цяжка. Віцебская канферэнцыя ёсць пярэчаннем той заганнай традыцыі. Сёння не было тут ніякіх правадыроў, а сустрэліся дзеячы навукі і культуры, якія без перашкод з розных краін прыехалі і маглі абсалютна свабодна, не кіруючыся чужымі поглядамі, выказаць свае думкі, свае ідэі. І, думаю, што нішто гэтак не збліжае людзей, як магчымасць шчырага выказвання. Тут гэткая магчымасць была, і, на маю думку, гэтая канферэнцыя ў кожным аспекце зблізіла і тых людзей, якія непасрэдна прымалі ў ёй удзел, і ўвогуле навукі і культуры тых краінаў, прадстаўнікі якіх тут прысутнічалі. Калі магу сказаць крытычнае слова, то для мяне асабіста тут было мала "беларускага элементу". Сам факт, што многія прадстаўнікі універсітэта паслугоўваліся рускай мовай, для мяне крыху балючы. Але ўсё ж я быў па-добраму здзіўлены, што і рэктар універсітэта сп. Вінаградаў і прарэктар сп.Дарафееў дасканала валодаюць беларускай мовай. Хацелася б, каб такога кшталту канферэнцыі не толькі набліжалі да сябе вучоных розных краін, але каб умацоўвалі тое, што для Беларусі найважнейшае — маю на ўвазе стан беларускага нацыянальнага гонару, мовы і культуры. Трэба падтрымліваць гэтыя субстанцыі, і мы, беларусы, незалежна ад таго, куды нас лёс кінуў (а я беларус, які ўсё жыццё жыве ў Польшчы), мусім сябе шанаваць.

— У 1994 годзе на гэтую канферэнцыю прыехала ўсяго толькі два прадстаўнікі Польшчы, а цяпер — больш за дваццаць. Чым абумоўлены гэты інтарэс?

— Добрыя весткі аб гэтай канферэнцыі дайшлі шырока да польскага навуковага асяроддзя. Гэта значыць, што канферэнцыя каціруецца высока і адпавядае навуковым інтарэсам.

— Вы казалі, што ў вас у Варшаве займаюцца студэнты-паляхі, якія вывучаюць беларускую філалогію. Што іх прыцягвае?

— Не толькі ў Варшаве, але ў Любліне і Беластоку. Калі ў часе прыёму на першы курс ў 1991, 1992, 1993 гадах я пытаўся ў абітурыентаў — чаму вы выбіраеце беларускую філалогію і чаму вас столькі многа прыходзіць, бо раней было намнога менш, — яны мне гаварылі: Беларусь стала незалежнай дзяржавай, мы верым, што будуць нармальныя стасункі паміж Польшчай і Беларуссю. І дыпламатычныя, і эканамічныя, і культурныя... і што нашы беларусазнаўчыя веды прыдадуцца ў будучыні і нам асабіста, і нашым дзяржавам. Польскай і Беларускай.

— Ці хапае вам вашай ініцыятывы і энергіі па прапагандзе беларускай культуры і мовы ў Польшчы?

— Хапае, бо чуем падтрымку з боку Польскай дзяржавы. Мы можам адкрыць любую колькасць кафедраў беларускай філалогіі, калі толькі будуць кандыдаты. Мы можам павялічваць квоты. Мы набіралі калісьці 10 студэнтаў на першы курс, а сёння маем права набраць 30 студэнтаў. Але калі ідзем і гаворым, што набралі 46, як гэта было летась, то ў нас пытаюцца, ці не пойдзем мы патрабаваць новых штатаў і новых памяшканняў. Гэта добра, але гэта яшчэ не ўсё. У Польшчы вельмі часта арганізуюцца канферэнцыі, прысвечаныя беларуска-польскім літаратурным і моўным стасункам. Наша кафедра, напрыклад, арганізуе кожны год такую канферэнцыю ў Белай Вежы "Дарога да ўзаемнасці", але і іншыя універсітэты — таксама. У Польшчы ёсць неабмежаваныя магчымасці друкаваць навуковыя працы, прысвечаныя беларусазнаўству ў розных галінах. Можна друкавацца ў навуковых часопісах як па-польску, так і па-беларуску. У Польшчы выходзяць дзве беларускія газеты, існуе беларускае літаратурнае аб'яднанне, якое атрымлівае значныя грошы на выданне беларускіх літаратурных твораў. Гэта ж не толькі наша ініцыятыва і энтузіязм, хаця яны і істотныя, першарадныя, але і падтрымка дзяржавы.

— Дзякуй за размову.

даведнікам: грыб, а каля грыба — ягоны вершаваны партрэт. Калі прачытаць і паглядзець, то дзеці ўжо не зблытаюць бледную паганку з шампіньёнам. А там апісаны каля чатырох дзесяткаў відаў грыбоў, якія сустракаюцца ў нашых лясах: тыя, што можна з'есці, і тыя, што есці нельга. Так вось з'явілася гэтая кніжка, і тут сапраўды ўнукава заслуга немалая.

А.Р.: Вы прыгадалі работу над паэмай "Лукам'е", а як працавалася над "Маўчаннем травы"? Гэтая паэма пакідае вельмі моцнае ўражанне, ды і адзначана яна высока — Дзяржаўнай прэміяй.

В.З.: Там усё сказана ў падзагалоўку: паэма лёсу. Сапраўды, тут раскрываецца найперш мой лёс асабісты, а праз яго — лёс блізкіх мне людзей, маіх аднавяскоўцаў, каб гучна не гаварыць — лёс народа. За кожным канкрэтным чалавекам стаіць лёс яго народа. Гэтыя іпастасі і катэгорыі неразлучныя, падзяляць іх нельга. І вось тут, якраз у гэтай паэме, мой дзіцячы лёс, убачаны з вышыні сённяшняга часу, з вышыні перажытага пасля. Тыя падзеі, якія ляглі ў аснову гэтага твора, і тое, што бачылася мне ў маленстве, узбагачаецца маім наступным жыццёвым вопытам. У паэме ўсё гэта зніТавана. Як у мяне атрымалася: удалося ці не ўдалося, мне цяжка меркаваць. Але работа гэтая для мяне была вельмі важная. Прычым паэма "Маўчанне травы" — асноўная частка задуманай мною кнігі. У мяне ёсць пяць паэм: ужо названая "Маўчанне травы", "Лукам'е", "Прыцягненне", "Сяліба" і, нарэшце, "Падарожжа вакол двара" — апошняя, якую я напісаў пяць гадоў таму. Як можна было здагадацца па ўскосных прыкметах, гэта адзінае цэлае, хоць пісаліся паэмы і з'яўляліся ў асобных маіх кнігах. Нарэшце, усе яны сабраліся зараз у адну кніжку — "Пяцірэчча". Нават уступ да яе быў напісаны далёка да здзяйснення гэтай задумы, верш "Пяцірэчча" увайшоў яшчэ ў кнігу "Лукам'е". Так што быццам бы ўсё ішло бессістэмна, а ў той жа час сістэма ў мяне ўсё ж такі была. Задума, як бачыце, здзейснена, але кніга гэтая пакуль што не выдадзена, дасць Бог, можа яна і выйдзе. Будзе яна выходзіць, як другі том да майго выбранага. Першы том ужо выйшаў, а вось наконт "Пяцірэчча" я трывожуся...

І.Ш.: Будзем дапамагаць і будзем новага старшыню дзяржкамдруку прасіць. Ужо каб не выйшаў том паэм, над якім працаваў такі выдатны паэт, як Зуёнак — гэта сорам усім нам і сорам усёй нашай культуры! Трэба сказаць, што культура наша наогул у цяжкім стане, і гэта вельмі сумна. Вось такі прыклад. Калі ў 1990 годзе выдавецтва "Мастацкая літаратура" мела ў сваіх планах 220 назваў кніг, перакладных і арыгінальных, то на гэты, 1997 год запланавана выдаць усяго 28. Гэта лічба гаворыць сама за сябе.

У цяжкім становішчы тэатр, у надзвычай цяжкім — кіно. Наша студыя выконвае заказы з замежжа. Амерыканскім кінематаграфістам выгадней зняць фільм на нашай кінастудыі, чым у сябе. Прывяду такі прыклад. Яшчэ ў 1994 г. Ігар Дабралюбаў паставіў фільм па маіх аповесцях — "Эпілог". Дык да гэтага часу ён не быў у пракаце. Купіла адна вобласць — Магілёўская, і ўсё. І самае парадаксальнае, што і паскардзіцца няма каму... Канешне, усё звязана з фінансаваннем, з нашай эканомікай. Калі ў дзяржаўным бюджэце на культуру будзе адводзіцца крышку больш, то і становішча будзе лепшае. Што казаць, народ жыве вельмі бедна, а многія пісьменнікі жывуць сёння проста па-жабрацку, канцы з канцамі не могуць звесці...

А.Р.: Дарэчы, хутка пачнецца летні сезон, сезон адпачынкаў. Дом творчасці пісьменнікаў "Іслач", дзе раней члены саюза маглі адпачыць і папрацаваць таксама, відаць, рыхтуецца да летняга сезона?

В.З.: Што ж, дом гэты добры для адпачынку і творчай працы, але яго спасціг лёс усіх гэтых дамоў санаторнага тыпу: пуцёўкі зараз вельмі дарагія, і кошт іх пастаянна расце, таму што расце плата за святло, за жылплошчу і г.д.

А.Р.: А льготы на пуцёўкі для пісьменнікаў ветэранаў і пенсіянераў засталіся?

В.З.: Так, ільготы і зараз ёсць: за плошчу здымаецца аплата зусім, за харчаванне значную скідку рабіў літфонд. Так што пуцёўкі для пенсіянераў і ўдзельнікаў вайны, членаў літфонду, былі і ёсць у разоў пяць танней, чым за поўны кошт пуцёўкі.

В.З.: Тут трэба згадаць і пра аплату пісьменніцкай працы, яна таксама не на належным узроўні, і калі чалавек працуе над раманам два-тры гады і атрымлівае за гэта месячны заробак нейкага бізнесмена, дык тут ёсць над чым падумаць і дзяржаве, і дзяржаўным мужам. Ніхто з пісьменнікаў, з творчых людзей не рвецца ў багатыя, але трэба, каб ён сябе па-чалавечы адчуваў і мог аддацца на ўсю моц творчай справе.

І.Ш.: У Саюзе пісьменнікаў заўсёды раней былі добрыя адносіны з кіраўнікамі дзяржавы. Прыгадваю Пятра Міронавіча Машэрава. Гэты дом — Дом літаратара — яго заслуга, яго ідэя. У свой час па рашэнні ЦК Савет Міністраў выдзеліў частку грошай, частку таксама выдзеліў Літфонд СП — на іх і быў пабудаваны гэты дом, у якім мы жывем ужо 22 гады. Тут праходзіць уся творчая работа СП: вечары, і паседжанні секцый, і творчыя сустрэчы, ды і пахаванні. У рэшце рэшт, пісьменніка і пахаваць трэба па-чалавечы... Гэты дом для нас вельмі дарагі і нас насцярожыла, калі пайшлі чуткі, што яго збіраюцца ў нас адняць...

А.Р.: І наколькі гэтыя чуткі мелі пад сабой падставу?

І.Ш.: Думаю, што гэтага не павінна здарыцца, калі так будзе працягвацца, мы будзем звяртацца да Прэзідэнта. Наогул гэтае пытанне, што так нечакана ўзнікла, не на карысць умацаванню добрых узаемаадносін паміж пісьменнікамі і Прэзідэнтам.

А.Р.: Васіль Васілевіч, як жа Вам удаецца сумяшчаць кіраўніцтва Саюзам у наш, такі складаны час, з творчай працай?

В.З.: Літаратура — гэта каханая жанчына і тут любыя другія клопаты саступаюць ёй месца. Дзе б ні быў пісьменнік, у якой бы сітуацыі ні апынуўся, ён заўсёды глядзіць на падзеі вокам мастака. Вось да прыкладу: Іван Пятровіч сядзеў калісьці на паседжанні Вярхоўнага Савета альбо тут, у гэтым кабінеце, дзе, дарэчы, прапрацаваў 26 гадоў, а вокам мастака ўвесь час фіксаваў і ў думках сваіх кампанаваў свае будучыя раманы. Так што пісьменнік, магчыма, і на шкоду сабе, сваім нейкім духоўна-інтымным стасункам стараецца заўсёды вывудзіць нешта для будучага твора. Такая ўжо доля паэта, наогул, творчага чалавека.

А.Р.: Значыць у пісьменніка ўвесь час ідзе падсвядомая работа?

В.З.: Так, як бы там ні было, заўсёды аддаецца перавага літаратуры, можа гэта творцам і не фіксуецца, але ідзе назапашванне матэрыялу і таму работа пісьменніка пастаянная, тут выхадных няма і вольных дзён таксама. Так што праца пісьменніка і нараджаецца з яго паўсядзённых клопатаў: грамадскіх, асабістых, нават бюракратычных. Хоць тут, у Саюзе пісьменнікаў, ніколі і не было бюракратычных кіраўнікоў. Усё ў нас робіцца на ўзроўні чалавечнасці, калі ты пачнеш з сябе корчыць бюракрата, то тут адразу засмяюць, доўга ва ўсякім разе не прапрацуеш.

А.Р.: Сярэдні ўзрост членаў СП?

І.Ш.: Узрост, на жаль, стараваты, па рознаму складваўся лёс у людзей, прыём у Саюз часцяком зацягваўся і СП старэў.

А.Р.: Работа СП з маладымі?

В.З: Якраз тут, у Доме літаратара, знаходзіцца часопіс маладых "Першацвет". Новая літаратурная плынь пры "Першацвеце" вельмі светлая, без адмаўлення таго, што зроблена старэйшымі пакаленнямі. Гэта вельмі каштоўная рыса — не адмаўляць. Што такое адмовіць? — Гэта ж голая дэкларацыя! А ты зрабі сам, зрабі лепш за папярэднікаў, пакажы на што ты сам здатны. Вось быў нейкі перыяд, гадоў 10 таму, калі ў маладых пачалася тэндэнцыя палемізаваць са старэйшым пакаленнем. "Тутэйшыя" пачалі ставіць нейкія пытанні задужа катэгарычна, і я помню, як Анатоль Сыс прыводзіў маладых літаратараў на сустрэчы з Максімам Танкам, Нілам Гілевічам. Трэба было бачыць і чуць, як мудра ставіўся да іх Яўген Іванавіч. У яго рэпліках было такое: "Ну, пачакайце, хлопцы, зрабіце што-небудзь для літаратуры, а пасля пагаворым! Тады і будзе пра што гаварыць!" Праз нейкі час нехта з гэтых задзірыстых "тутэйшых" сябе сцвердзіў, з разуменнем справы прышоў у СП і зараз працуе, а нехта пабоўтаўся на гэтай хвалі і знік. Так што адмаўляць — гэта самае лёгкае. Найперш пакажы, на што ты сам здатны. А абсмяяць, апляваць некага — гэта не варта творчага чалавека і высокага творчага парыву, творчы чалавек сцвярджае сябе творчасцю!

(Заканчэнне на стар. 9.)

К КУЛЬТУРА
ДЫСКУТУЕ ПРЭЗЕНТУЕ РАЗВАЖАЕ

MULTUM IN PARVO

"НОВАЯ ІНІЦЫЯТЫВА" — ДЗЕЦЯМ-ІНВАЛІДАМ

Рэспубліканскае грамадскае аб'яднанне "Новая Ініцыятыва" і Беларуская асацыяцыя дапамогі дзецям-інвалідам — некамерцыйныя грамадскія арганізацыі, дзе працуюць энтузіясты і бацькі дзяцей-інвалідаў. Аб'яднаўшы свой творчы патэнцыял і добрыя памкненні, мы хочам зрабіць Фестываль дзіцячай творчасці "Новая Ініцыятыва" — дзецям-інвалідам" сапраўдным святам для дзяцей, пазбаўленых фізічнага, паўнавартаснага здароўя.

На фестываль плануецца запрасіць 500 дзяцей-інвалідаў і іх сем'і. У падрыхтоўцы і правядзенні фестывалю возьмуць удзел 120 дзяцей-інвалідаў і, самае галоўнае, — гэтыя дзеці самі распрацоўваюць праграму свята, эмблему, мастацкае афармленне сцэны, наладжваюць творчыя конкурсы ў Культурным цэнтры дзяцей-інвалідаў, каб потым самастойна абраць лепшых удзельнікаў і лепшыя творы.

Шмат хто з гэтых дзяцей працуюць у Культурным цэнтры ў якасці прэзідэнта, віцэ-прэзідэнта, журналістаў, рэжысёраў, мастакоў, дырэктараў па рэкламе, дырэктара па сувязях з грамадскасцю і інш. Вельмі важна далучаць дзяцей-інвалідаў да сацыяльна-культурных працэсаў і да грамадскай дзейнасці, бо многія з іх з прычыны фізічных абмежаванняў пазбаўленыя магчымасці самавыказвання і развіцця сваіх здольнасцяў.

Фестываль "Новая Ініцыятыва" — дзецям-інвалідам" — вялікая і яскравая падзея ў краіне, скіраваная на вырашэнне праблем дзяцей-інвалідаў і іхніх сем'яў. Але без аб'яднання высілкаў усіх грамадзян і арганізацый, здольных дапамагчы ў гэтай высакароднай справе, светлая традыцыя падтрымкі сацыяльна неабароненай катэгорыі хворых дзяцей так і не атрымае свайго працягу і развіцця.

Мы ўдзячныя ўсім тым, хто падтрымаў наш фестываль. Гэта Мінскі завод безалкагольных напояў, вытворчае аб'яднанне "Мінскхлебпрам", кандытарская фабрыка "Слодыч", Гарадскі малочны завод № 2, дзяржаўнае прадпрыемства "Дарбудіндустрыя", фірма "Роланд", а таксама вядомыя беларускія артысты Ядзвіга Паплаўская і Аляксандр Ціхановіч, Іна Афанасьева, Валерый Дайнека, Аляксандр Саладуха, Яўген Крыжаноўскі і тэатр сатыры і гумару "Хрыстафор", тэатр пантамімы "Рух", фалькларная група Беларускага універсітэта культуры пад кіраўніцтвам Уладзіміра Зіневіча, Нацыянальная тэлерадыёкампанія Беларусі, дырэкцыя фестывалю маладых выканаўцаў "Зорная ростань", Беларускае радыё, радыё "Бі-Эй", Беларускае інфармацыйнае агенцтва "БелТА", газеты "Культура", "7 дней", "Вечерний Минск" і іншыя выданні.

Фестываль "Новая Ініцыятыва" — дзецям-інвалідам" — гэта вялікае мерапрыемства, што мае намер прадэманстраваць вялікія творчыя магчымасці хворых дзяцей у многіх сферах сацыяльна-культурнай дзейнасці.

Мэта фестывалю: рэабілітацыя дзяцей-інвалідаў сродкамі культуры, мастацтва, сацыяльна-грамадскай дзейнасці, стварэнне асноў дзіцячага самакіравання, мадэлі сацыяльнага стымулявання творчага росту, формаў перадолення сацыяльнай інерцыі ў пытаннях комплекснай падтрымкі дзяцей, пазбаўленых фізічнага здароўя.

У праграме фестывалю плануецца таксама: выступленні дзяцей-інвалідаў (паэтаў, спевакоў, музыкантаў, мастакоў), артыстаў беларускай эстрады, узнагароджанне дзяцей — актывістаў Культурнага цэнтра "НІДі", паказ выставы лепшых мастацкіх твораў і ўзораў народна-ўжытковых рамёстваў.

Вядучыя фестывалю: А.Эленевіч (11 гадоў) і А.Спірыдовіч (Нацыянальная тэлерадыёкампанія Беларусі). Фестывальныя мерапрыемствы будуць асвятляцца прэсай, радыё, па тэлебачанні. Настойліва просім грамадскасць падтрымаць наш праект і дапамагчы ў правядзенні Фестывалю творчасці дзяцей-інвалідаў Беларусі.

Алена ЖАРНАСЕКАВА,
прэзідэнт РГА
"Новая Ініцыятыва".

"ЛЮБІМЫЯ ЖАНЧЫНЫ КІНАМЕХАНІКА ГАЎРЫЛАВА"

У сталічным кінатэатры "Масква" з 17 па 23 траўня адбудзецца паказ фільмаў у рамках IV Міжнароднага кінафестывалю "Жаночае кіно". Арганізатары: студыя "Тацціяна", Саюз кінематаграфістаў і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, швейцарскі фонд "Prohelvetia", Інстытут імя Гётэ ў Мінску прапануюць гледачам каля 130 стужак. Сярод іх "оскараўскі" прызёр — фільм Джэсікі Ю "Урокі дыхання: жыццё і праца Марка О.Браена". Увогуле стужкі, якія будуць дэманстраваць талент жанчын кінематаграфістаў, прывезены з усіх кантынентаў: Еўропы, Азіі, Аўстраліі, Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі, Афрыкі.

Дарэчы, у розных конкурсных праграмах возьмуць удзел і стужкі нашых суайчынніц: Алены Туравай, Ірыны Кудзюковай, Алены Пяткевіч, Галіны Адамовіч...

Сапраўднае спаборніцтва майстроў кадра дыктуе наяўнасць гледача, які заўсёды апладзіруе на фестывальным паказе. Вось і ў нас з вамі ёсць шанец "дапамагчы" беларускім кінематаграфістам.

Ул. інф.

"КАЛІ ДЗЯРЖАВА ДУМАЕ ПРА БУДУЧЫНЮ, ЯНА ПАВІННА КЛАПАЦІЦЦА..."

З 16 па 25 мая ў Мінску пройдуць гастролі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа з Віцебска. У рэпертуары — дзве прэм'еры: "Жанна", спектакль паводле п'есы Ж.Ануя "Жаваранак", і "Пакахай мяне, салдацік..." В.Быкава, а таксама спектаклі, якія сталі папулярнымі ў коласаўскіх афішах: "Жаніцьба" М.Гогаля, "Дзядзька Ваня" А.Чэхава, "І паміраюць, дрэвы стаяць" А.Касоны, "Дзень нараджэння ката Леапольда" А.Хайта. Работы тэатра з эксперыментальнай сцэны: "Вераб'іная ноч" паводле твораў У.Караткевіча, "Размова ў доме Штайн пра гэра фон Гётэ, якога ў гэты час проста няма" П.Хакса, "Нічога, нічога... Маўчанне..." паводле аповесці М.Гогаля "Запіскі вар'ята". Сёння мы прапануем чытачам гутарку з акцёрам-коласаўцам Міхасём КРАСНАБАЕВЫМ.

— Апошнім часам гастролі для нашага тэатра — з'ява даволі рэдкая. Што для цябе сёлетнія гастролі ў Мінску?

— Тэатр павінен ездзіць на гастролі. Гэта ненармальна, калі ты нідзе, апроч свайго горада, не бываеш. Ненармальна для тэатра і для гледача, да якога ніхто не прыязджае. Ну, а ў Мінск еду з асаблівым задавальненнем. Я люблю гэты горад, дзе пражыў добры кавалак жыцця. Хваліюся, бо спектакль па аповесці В.Быкава "Пакахай мяне, салдацік..." — прэм'ерны, я заняты ў адной з галоўных роляў.

— У афішы пазначаны і спектакль "Вераб'іная ноч" паводле твораў У.Караткевіча — твой рэжысёрскі дэбют. Пра што твой спектакль?

— Пра нас, беларусаў. Хто мы такія і чаму мы такія. Гэты спектакль мы паставілі паўтара гады таму і нават уявіць сабе не маглі, што з кожным днём нацыянальная тэма будзе гучаць усё больш балюча.

— А чаму ўзнікла патрэба паставіць менавіта Караткевіча?

— Пра гэта ўжо пісалася. Мы спектакль ігралі на сцэне Маладзёжнага тэатра адразу пасля прэм'еры. Пастаноўка задумвалася ў дзвюх частках: у першай — прадмова да рамана У.Караткевіча "Нельга забыць", а ў другой — вершы У.Караткевіча. Але ў працэсе работы вершы арганічна патрапілі ў тканіну ўласна спектакля, і атрымалася адна дзея. На жаль, людзі больш ведаюць Караткевіча як празаіка і зусім мала — яго вершы. А вершы цудоўныя, магутныя, філасофскія. І наогул за ўсёй творчасцю Караткевіча адчуваецца такая чыстая, светлая яго душа, што абыякавым можа застацца толькі драўляны чалавек. І яшчэ, за што я люблю Караткевіча, — за інтэлігентнасць яго творчасці. Што я маю на ўвазе? У асноўным, беларуская літаратура — гэта бясконцыя лапці, вёска і г.д., як быццам нічога іншага ў нашай культуры і гісторыі не было. Вёска — гэта цудоўна, гэта вытокі культуры, гэта падмурак, але ж трэба ісці далей. Мне цікава ўбачыць свет вачыма філосафа, высокаадукаванага чалавека, а добры дзесятак аўтараў прапануе гэта зрабіць вачыма простага мужыка. Гэта можна прачытаць адзін раз, але калі гэта прапануюць зноў і зноў — невыносна.

Калі ж чытаеш Караткевіча ці прынамсі Быкава, разумееш, што ў твайго народа ёсць гісторыя, ёсць культура, якою можна ганарыцца.

Так што, хачу запрасіць на наш спектакль нават і тых, хто бачыў яго. Змяніўся час — змяніліся і мы. Спектакль, на мой погляд, вырас, набраў сілу.

— Міхась, ты працуеш у тэатры імя Якуба Коласа дванаццаць гадоў. Якія праблемы цябе хвалююць зараз?

— Першая і, на маю думку, галоўная праблема для нашага тэатра — адсутнасць сапраўднага (з вялікай літары) творчага лідэра. Я не хачу пакрыўдзіць тых людзей, якія працуюць зараз у нашым тэатры, але памятаеце, як у класіка: "Каб да носа Ніканора Іванавіча дадаць губы Івана Кузьміча..." На жаль, усё гэта павінна належаць адной асобе, інакш нічога не атрымаецца.

І яшчэ вялізная праблема — разбалансаванасць трупы. Асабліва гэта датычыць моладзі — яе проста няма. За апошнія 10 гадоў у тэатр прыйшла толькі Алена Шарэпчанка. Ёсць яшчэ так званая студыя, але мне здаецца, гэта не вырашэнне праблемы: артыстаў павінен рыхтаваць інстытут, дзе ёсць для гэтага выкладчыкі і база.

— Міхась, якія ты бачыш шляхі вырашэння гэтых праблем?

— Толькі на дзяржаўным узроўні: калі дзяржава думае пра будучыню, яна павінна клапаціцца пра культуру. Тэатр — гэта толькі часцінка праблемы. У інтэрв'ю Канстанціна Райкіна трапна заззначана: "Што такое ў рэшце рэшт культура? — Гэта нейкі комплекс забарон". Сапраўды, калі я культурны чалавек, я не дазволю сабе абразіць другога чалавека, я не змагу зрабіць злачынства і г.д. Ці не прасцей укласці дзяржаўныя грошы ў выхаванне дзяцей, у школы, тэатры, кіно, музеі і г.д., чым потым утрымліваць безліч людзей за калючым дротам, утрымліваць вялізны штат міліцыі. Гэта яшчэ пытанне — што даражэй абыдзецца.

Нехта запярэчыць — спачатку трэба даць людзям каўбасу, а потым культуру. Наколькі сябе памятаю, я ўвесь час жыву ў такой дзяржаве, але гэта доўжыцца і доўжыцца: каўбаса з культурай бягуць навыперадкі і пераможцаў тут няма.

— Які з апошніх спектакляў тэатра пакінуў след у тваёй душы?

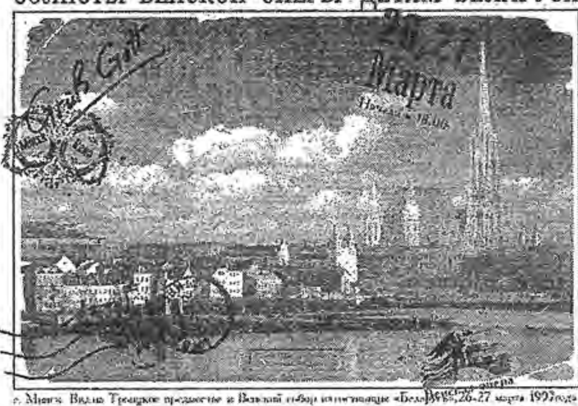
— "Час быка" К.Саі, бо праблемы, якія ўздымаюцца ў ім, дужа сучасныя, дужа балючыя для мяне. Спектакль пра страх, калі чалавек, баючыся згубіць кавалак хлеба, губляе свабоду. Тое, што адбываецца на сцэне, занадта ўжо перaклікаецца з нашым жыццём. Калі чалавек дзеля хлеба адмаўляецца ад свабоды, ён застаецца і без хлеба і без свабоды.

Пятро ЛАМАН,
артыст Акадэмічнага тэатра імя Якуба Коласа

На фота: сцэна са спектакля "Пакахай мяне, салдацік...".

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА
Віцебск

УДЗЯЧНАСЦЬ НАЎЗАЕМ

"Культура" атрымала ліст ад Беларускага таварыства ўрачоў:

"Мы дзякуем Вам за ўдзел у дабрачыннай акцыі — канцэртах "Салісты Венскай оперы — дзецям Беларусі"... Дзякуючы Вашаму ўдзелу жыхары нашай рэспублікі даведаліся аб выступленнях..., якія змаглі наведаць больш за 1500 дзяцей з розных куткоў краіны... З надзеяй на далейшае супрацоўніцтва..."

І мы — з надзеяй. З надзеяй на тое, што акцыі дабрачыннасці на Беларусі станучь часцейшымі, што вынікі гэтых акцый будуць такімі ж дакладнымі і што колькасць асобаў, якія, добра робячы сваю справу, яшчэ і захоўваюць вялікую цеплыню ў сэрцы і здольны гэтай цеплыней дзяліцца — што колькасць такіх асобаў не зменшыцца ў свеце. А яшчэ — з удзячнасцю да Беларускага таварыства ўрачоў, якое разумее вартасць культуры ў жыцці нашага народа і для ягонай будучыні. Прыгажосць уратуе свет? Можа і так, а можа, свет і людзі, што яго будуюць, самі здольныя сябе ўратаваць праз прыгажосць учынкаў і праз вялікую моц сапраўднай культуры.

"К"

СМЯЛЕЙ!

Прэміі Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі 1997 года ў галіне літаратуры, мастацтва, журналістыкі і самадзейнай творчасці з наданнем звання лаўрэата, уручэннем Ганаровага знака, Дыплома і грашовай узнагароды:

I. За творы прозы і паэзіі

Маляўку Мікалаю Аляксандравічу, паэту — за зборнік вершаў "Ручнічок на крыжы".

II. За музычныя творы і канцэртна-выканальніцкую дзейнасць

Зарыцкаму Эдуарду Барысавічу, кампазітару — за песенны цыкл "Пад родным небам";

Каранту Георгію Аляксеевічу, канцэртмайстру — за творчы ўклад у пастаноўку оперных спектакляў у апошнія гады і падрыхтоўку канцэртных праграм.

III. За работы ў галіне тэатральнага і кінамастацтва

Ждaноўскаму Міхаілу Андрэевічу, кінарэжысёру — за дакументальны відэафільм "На каждый звук есть эхо на земле".

IV. За творы жывапісу, скульптуры, графікі і прыкладнога мастацтва

Баўтрук Зарыне Уладзіміраўне, мастаку (пасмяротна) — за серыі керамічных работ; за дэкаратыўныя пласты "Прыцемкі", дэкаратыўныя пасудзіны "Фламінга", дэкаратыўныя збаны "Ірысы".

V. За работы ў галіне журналістыкі

Екелю Леаніду Сямёнавічу, журналісту — за цыкл нарысаў, прысвечаных людзям і праблемам сённяшняга дня;

Бялецкай Ліліі Эдуардаўне — спецыяльнаму карэспандэнту, Дaвідовіч Алене Анатольеўне — каментатару, Жук Ірыне Іванаўне — каментатару, Рабчуку Юрыю Мікалаевічу — старшаму рэдактару радыёпраграмы "Прамень" рэспубліканскага радыё Нацыянальнай дзяржтэлерадыёкампаніі Рэспублікі Беларусь — за падрыхтоўку і выпуск інфармацыйна-аналітычных радыёперадач сацыяльна-эканамічнай накіраванасці.

VI. За актыўную работу па развіцці народнай культуры і самадзейнай творчасці

Івановай Стэле Станіславаўне — дырэктару Мінскага абласнога цэнтра народнай творчасці;

Кундзе Леаніду Антонавічу — дырэктару Брэсцкага абласнога Палаца культуры прафсаюзаў.

VII. За высокія дасягненні ў самадзейнай мастацкай творчасці (сярод дарослых самадзейных калектываў)

Народнай харавой капэле Рэспубліканскага міжсаюзнага Палаца культуры прафсаюзаў (мастацкі кіраўнік Шымановіч Ларыса Андрэеўна, хормайстар Аўраменка Валерый Лявонцьевіч).

VIII. За высокія дасягненні ў самадзейнай мастацкай творчасці (сярод дзіцячых самадзейных калектываў)

Узорнаму ансамблю танца "Зубраня" Палаца культуры "Аўтазаводзец", г.Мінск (мастацкі кіраўнік Гутман Яфім Якаўлевіч).

ЯПОНІЯ ПРАЗ ЛЯЛЬКУ

Да дня чарнобыльскай авары звычайна прымяркоўваюцца грамадска-культурныя падзеі рознага кшталту. З усходняй вытанчанасцю і тактам аднеслася сёлета да нашай сумнай гадавіны японская амбасада. Па яе ініцыятыве другі раз у Беларусі выстаўлялася экспазіцыя "Японскія лялькі". На адкрыцці выставы ў Нацыянальным мастацкім музеі Часовы паверaны ў справах Японіі ў Беларусі пан Сігэа Нацуі выказаў такое меркаванне: у часы, калі адзін народ жадае выказаць сваю падтрымку другому, лепшае, што ён можа зрабіць, — гэта падзяліцца сваёй дабрынёй. І няма больш шчырай дабрыні, чым тая, што адрасаваная дзецям, што ўкладзена майстрамі ў фігуркі, якія былі ці маглі быць цацкамі для маленькіх японцаў. Экспазіцыя японскіх лялек з нязменным поспехам не адзін год вандруе па свеце, гэтыя творы зразумелыя без каментарыяў людзям любой расы і нацыі.

Японія і наогул вядомая як краіна, дзе народная творчасць, ужытковае мастацтва дасягнулі высокага, амаль акадэмічнага ўзроўню. І гэтаму вельмі спрыяе пільная ўвага з боку грамадства ды дзяржавы да сваіх нацыянальных векавых традыцый. Традыцыя мастацкага вырабу лялек — адна з іх. Першая лялька была зроблена ў Японіі дзесьці ў трэцім тысячагоддзі да

нашай эры, а сапраўдны росквіт гэтае мастацтва перажыло ў XVI—XVII стагоддзях. У той час быў выпрацаваны "тэхналагічны працэс" стварэння лялькі. Яны вырабляліся з дрэва, паперы, тканіны, упрыгожваліся фарбамі і пудрай з ракавін вустрыцаў. Паступова гэтыя дарагія творы перасталі ўжывацца ў якасці цацкі, але амаль у кожным японскім доме да нашых часоў захоўваюцца тыя ці іншыя з іх, каб выкарыстоўвацца ў святочных рытуалах. У японскім календары ёсць два дні, калі праводзяцца нават фестывалі лялек: у трэці дзень трэцяга месяца — вядома ж, сакавіка — свята лялек для хлопчыкаў Ёшы-но Секку, а ў пяты дзень траўня — адпаведна свята дзявочых лялек, Танта-но Секку. Апрача рытуальных лялек на выставе экспанаваліся вялікагаловыя Госё Нінгё — парцэлянавыя лялькі з Імператарскага Палаца, знешне трохі падобныя да нашых цэлулоідных "галышоў". Былі таксама фігуркі, што прадстаўлялі акцёраў нацыянальнага японскага тэатра "Кабукі", дзе ўсе ролі выконваюць выключна мужчыны. Таму гэтыя лялькі аздоблены не толькі складанымі пышнымі сцэнічнымі адзеннямі, але таксама і маскамі, якія акцёры гэтага тэатра заўсёды выкарыстоўваюць у спектаклях. Былі на выставе і лялькі-статуэткі — вобразы японскага грамадства розных часоў, напрыклад, "модніца перыяду Хэйян" — гэта тлумачэнне да лялькі з назвай "Шэлест адзенняў" (які яшчэ майстар-лялечнік прыдумае такую назву, апрача японца?).

Выстава несла ў сабе і крыху прыхаваных сенсацый. Напрыклад, вядома, што адным з сімвалаў "рускасці" для замежных турыстаў нароўні з самаварам, "хахламой" і балалайкай лічыцца матрошка. У японцаў на гэты конт — сваё меркаванне. Па словах пана Нацуі, правобразам рускіх матрошак сталі драўляныя "какешы", якія здаўна вырабляюцца ў Японіі на такарным станку, а ў Расію яны трапілі прыкладна ў 1890 годзе. Пан Нацуі на ўласныя вочы бачыў у музеі падмаскоўнага Сяргеева Пасада тую "какешы", якая ўяўляе сабой сем укладзеных адно ў адно японскіх багоў шчасця і якая напэўна магла б быць маці аднаго з расійскіх нацыянальных сімвалаў. "Какешы" не заўсёды ўкладаюцца адна ў адну, маюць розныя формы і, у адрозненне ад матрошак, ніколі не размалёўваюцца пад дзяржаўных дзеячаў.

Японская выстава экспанавалася ў Мінску адзін тыдзень, да 25 красавіка, перад тым тыдзень гасцявала ў Гомелі, а з Беларусі пераехала, таксама на два тыдні, у другую краіну — ахвяру радыяцыі — Украіну.

Ігар КЛОКАЎ

Фота Аркадзя МІКАЛАЕВА, БелТА

ПОЙДЗЕМ У СААЎТАРЫ?

Анатоль КУЗНЯЦОЎ: "Сапраўдная творчасць павінна быць простай і чыстай. Спрабую абагульніць канкрэтныя з'явы і факты, давесці іх да ступені агульначалавечых, пазачасавых катэгорый, раскрыць не толькі колера-пластычныя, дэкаратыўна-скульптурныя прынцыпы, але і этычныя. Пры гэтым выкарыстоўваю традыцыі, я сказаў бы, сінтэзуючага рэалізму. Натуральна, творчы акт запланаваць цяжка, але сапраўднае самавыяўленне ў мастацтве ёсць адвечная каштоўнасць. Таму роздум пра ідэі Дабра і Прыгажосці я — як сведка свайго часу — імкнуся напоўніць мастакоўскімі адчуваннямі і падзяліцца імі з людзьмі, каб яны суперажывалі са мной, былі далучаны да маёй творчасці. Інакш кажучы, запрашаю гледача ў сааўтары, каб разам з ім убачыць незвычайнае ў звычайным, зрабіць новы крок да разгадкі тайны Прыгажосці, навучыць яго апераваць вобразнымі катэгорыямі, дапамагчы яму зразумець, што мастацтва невычэрпнае, як неба з мірыядамі зорак і галактык, як зямля з бясконцымі варыяцыямі форм і фарбаў..."

Выстава жывапісу Анатоля Кузняцова, прысвечаная яго 50-годдзю, з вялікім поспехам праходзіць у Мінскім Палацы мастацтва. Яна носіць выразную назву "Каларыстычныя прасторы".

На здымках: Анатоль Кузняцоў. З цыкла "Каларыстычныя прасторы".

УШАНАВАНЫ ЛАТЫШСКАЙ ДЗЯРЖАВАЙ

Днямі народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін атрымаў віншавальную тэлеграму з латышскай пісьменніцкай арганізацыі. Урад суседняй дзяржавы ўзнагародзіў літаратара ордэнам "Тры зоркі" (найвышэйшай, між іншым, дзяржаўнай адзнакай Латвіі). Такой пашаны Рыгор Барадулін удастоены за прапаганду латышскай літаратуры на Беларусі.

Дзякуючы нястомнай перакладчыцкай дзейнасці Рыгора Барадуліна, па-беларуску загучалі творы многіх латышскіх паэтаў (і першы сярод іх — Ян Райніс).

Паэзія народнага паэта Беларусі таксама добра вядомая ў Латвіі. У свой час там была выдадзена кніга вершаў "Мова", дзе побач з творамі Яна Сірмбардзіса прадстала і паэзія Рыгора Барадуліна. Знайшла чытача і асобная яго латышская кніга "Пара сена".

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

У мэтах павышэння ролі тэатральнага мастацтва ў развіцці нацыянальнай культуры, актывізацыі работы па стварэнні новых твораў драматургіі, якія адлюстроўваюць духоўны свет чалавека, яго месца і ролю ў гісторыі і сучасных пераўтварэннях жыцця,

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь праводзіць з 10 лютага па 10 снежня 1997 года рэспубліканскі конкурс па стварэнні п'ес для тэатра пад дэвізам "Чалавек і час".

АБ ПРАВЯДЗЕННІ КОНКУРСУ ПА СТВАРЭННІ П'ЕС ДЛЯ ТЭАТРА ПАД ДЭВІЗАМ "ЧАЛАВЕК І ЧАС"

МЭТЫ І ЗАДАЧЫ

Мэтай конкурсу з'яўляецца павышэнне ролі тэатральнага мастацтва ў развіцці нацыянальнай культуры, узбагачэнне рэпертуару новымі арыгінальнымі творамі драматургіі, якія ў высокамастацкай форме адлюстроўваюць важнейшыя падзеі гісторыі і сённяшні дзень, лепшыя традыцыі, абрады, фальклорнае багацце беларускага народа, раскрываюць духоўны свет чалавека ва ўсіх яго складанасцях і ўзаемасувязях з мінулым і сучаснымі пераўтварэннямі жыцця.

УМОВЫ І ПАРАДАК ПРАВЯДЗЕННЯ

Матэрыялы для ўдзелу ў конкурсе прымаюцца па 10 кастрычніка 1997 года. На працягу двух месяцаў пасля гэтага тэрміну журы конкурсу падводзіць яго вынікі.

На конкурс прымаюцца шматактовыя п'есы і інсцэніроўкі па творах беларускай літаратуры для драматычнага тэатра, п'есы і інсцэніроўкі па творах беларускай літаратуры для дзіцячага і лялечнага тэатраў.

Прадстаўлены на конкурс драматычны матэрыял павінен адпавядаць мэтам і задачам конкурсу, яго тэматычнай накіраванасці.

Да разгляду дапускаюцца толькі тыя творы, што не будуць апублікаваны ці публічна выканаваны раней афіцыйнага падвядзення вынікаў конкурсу. Вынікі абвяшчаюцца не пазней 10 снежня 1997 года.

П'есы высылаюцца на конкурс у 2-х машынапісных экземплярах (першы і другі) без указання прозвішча аўтара, замест чаго даецца яго асабісты дэвіз. Да конкурснага матэрыялу дадаецца паштовы канверт з паметкай аўтарскага дэвіза, у якім захоўваецца прозвішча аўтара і ўказаны яго адрас.

Распячатка канвертаў, абнародаванне прозвішча аўтараў адбываецца пасля падпісання пратакола аб выніках конкурсу і праводзіцца ў прысутнасці старшыні і членаў журы.

Матэрыялы высылаюцца на адрас: 220004, г.Мінск, ГСП, пр.Машэрава, 11, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, аддзел тэатраў, "На конкурс п'ес для тэатра".

Конкурсныя матэрыялы прымаюцца ў строгай адпаведнасці з зазначанымі ў гэтым Палажэнні тэрмінамі. Дата прыёмкі работ, што дасылаюцца поштай, вызначаецца па паштовай адзнацы адпраўкі.

ЗААХВОЧВАННЕ ЎДЗЕЛЬНІКАЎ КОНКУРСУ

Для пераможцаў конкурсу ўстанаўліваюцца наступныя грашовыя прэміі:

П'есы для драматычнага тэатра ў колькасці мінімальных заработных плат

Адна першая — 170
Адна другая — 135
Дзве трэція — 100

П'есы для дзіцячага тэатра

Адна першая — 185
Адна другая — 150
Адна трэцяя — 115

П'есы для тэатра лялек

Адна першая — 85
Адна другая — 65
Адна трэцяя — 50

Інсцэніроўкі па творах беларускай літаратуры

Для драматычнага тэатра — тры прэміі ў памеры 65, 45, 35 мінімальных зарплат кожная

Для дзіцячага тэатра — тры прэміі ў памеры 70, 50, 40 мінімальных зарплат кожная

Для тэатра лялек — тры прэміі ў памеры 35, 25, 15 мінімальных зарплат кожная

З мэтай прыцягнення да конкурсу больш шырокага кола ўдзельнікаў устанаўліваюцца 6 заахвочвальных прэмій, у тым ліку: 3 прэміі па 30 і 3 прэміі па 20 мінімальных зарплат кожная.

Заахвочвальныя прэміі прысуджваюцца рашэннем журы толькі за стварэнне п'ес.

РАБОТА ЖУРЫ

Журы не рэцэнзуе для аўтараў прадстаўленыя імі на конкурс матэрыялы.

Журы пры неабходнасці можа пераглядаць колькасць прэмій у межах кожнага раздзела, па якім праводзіцца заахвочванне. Пры гэтым перагляду не падлягаюць памеры прэмій і агульная сума сродкаў, што выдаткавана на прэміі ў межах кожнага раздзела заахвочвання.

Журы конкурсу прымае рашэнне на падставе адкрытага галасавання, простай большасцю галасоў. Рашэнне журы не падлягае перагляду з боку арганізатараў конкурсу і з'яўляецца правамоцным, калі ў яго рабоце ўдзельнічала не менш 2/3 членаў ад поўнага складу.

НЕ ЧЫТАЦЬ... А ГЛЯДЗЕЦЬ!

Панядзелак, 19 мая

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Эканамікст.
8.00 Рэзананс
8.50 "Тэлебарометр".
9.00 Здароўе. Пабочнае ўздзеянне лекаў.
9.30 "Муравейка Ціпа". Мультфільм.
9.40 Вока. Пра рэкламу і не толькі...
10.00 Тэлевізійны Дом кіно. Сустрэча з артыстам тэатра і кіно Аляксандрам Кашперавым.
10.25 Цёмны пакой. "Дакладна".
10.55 "Проста фантастыка". 5-я серыя.
11.50 Б. Брэхт. "Трохграшовая опера". Спектакль Альтэрнатыўнага тэатра.
13.00 Навіны.
13.10 Серыял "Партрэты" (Вялікабрытанія). "Шарль дэ Голь".
13.35 "Галасы мініяцюры". Вакальныя мініяцюры М. К. Агінскага.
14.10 Серыял "Партрэты" (Вялікабрытанія). "Чарлі Чаплін".
14.35 "Кола". Маст. фільм БТ.
15.00 Навіны.
15.15 Відэакурс французскай мовы. Перадача 22-я.
15.45 "Знарок". Мультфільм.
15.55 Тэлебачанне — школе. Гісторыя Беларусі. 10 клас. Рэнесанс на Беларусі.
16.25 "На добры лад". Перадача з Гомеля.
16.40 "Што там, за тым далягладам?" Тэленарыс.
17.00 Музычны антракт.
17.10 Госці ў дом. Беларусь на старонках сусветнага друку.
17.40 Эканамікст.
17.50 "Музычная абойма". Беларускі хіт-парад.
18.00 Навіны (з сурдаперакладам).
18.20 "Проста фантастыка". Тэлесерыял (Вялікабрытанія). 5-я серыя.
19.15 Тэма дня.
19.35 Творцы. Народны артыст СССР Мікалай Пятроў.
20.20 "Хто гэта?" Тэлегульня.
20.25 Музычны антракт.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Фільматэка". Ія Савіна і Алег Яфрэмаў у маст. фільме "Не пакідай, замілаванне".
23.15 Канцэртны сезон. Творчы вечар паэта-песенніка Мікалая Траццякова. У перапынку (24.00) — Навіны.

ГРТ

14.00, 17.00, 22.00 Навіны.
14.20 "Чароўныя прыгоды Квазімоды". Мультсерыял.
14.45 Марафон-15.
15.05 Зорны час.
15.40 "Ніко і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэй.
16.35 Серыял "Згубленыя светы".
17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
18.05 Надвор'е.
18.10 Гадзіна пік.
18.35 "Адгадай мелодыю".
19.00 Праграма "Мы".
19.45 Спакойнай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.45 Фантастычны серыял "Полтэргейст-2".
21.40 Аляксандр Калягін: "Маналог пра маіх любімых".
22.15 Аляксандр Калягін у фільме "Заўчасны чалавек".
24.00 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 Добрай раніцы!
8.05 "Клубнічка".
8.35 Сам сабе рэжысёр.
9.10—10.15 "Санта-Барбара".
14.05 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.45 Разам.
15.10 "Чырвоная кніга". Экалагічная экспедыцыя РТР.
15.25 "Клубнічка".
16.15 Там-там навіны.
16.25 Лукамор'е.
16.50 Паглядзі на сябе.
17.05 Пульс.
17.35 Расіяне.
18.00 "Санта-Барбара".
19.35 Добры вечар.
20.20 "Кааператыў "Палітбюро", або Будзе доўгім развітанне". Маст. фільм.
22.30 Пункт апоры.
22.40 "На кані". Тэлелатарэя.
22.55 Дзяжурная часць.
23.25—0.05 Эх, дарогі!

Санкт-Пецярбург

Тэхнічная прафілактыка да 15.35
15.35, 20.50 Тэлеслужба бяспекі.
15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
16.10 Зорны розыгрыш.
16.45 Мультфільм "Апошняя нявеста Гарыныча". Дзецям пра зверанят.
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання". Серыял.
20.10 Л. Бетховен. Сімфонія і 2. Дырыжыруе Георг Шолці.
21.05 С. Мрожак. "Чарадзейная ноч". Тэлеспектакль.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30—23.10 Авертайм.

НТБ

15.00 Сёння ўдзень.
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 Маст. фільм "Блакітнае дрэва".
17.30 Футбольны клуб.
18.00, 21.00 Сёння ўвечары.
18.40 Герой дня.
19.05 Маст. фільм "Авантурыст" (Італія).
21.45 Серыял "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
22.40 Часінка.
23.00 Сёння апоўначы.
23.20 Часінка.

ТБ-6 Масква

6.00, 8.00, 13.50, 18.55, 20.00, 22.45 "Шэсць навін".
6.10, 16.35, 23.15 Дыск-канал.
6.40 "Вецер у вербах".
7.10, 17.10, 23.00 Дарожны патруль.
7.30 "90х60х90".
7.45, 10.20, 17.00 Аптэка.
7.55 "Рэцэпты ад Цэптэр".
8.15 Кінападрабязна.
8.35 Гумарыстычная праграма "ОСП-студыя".
9.20 "Парыж, Парыж".
9.50 Спорт тыдня.
10.35, 15.30 "Дзякуй за пакупку".
11.00 Аналітычная праграма "Аглядальнік".
11.45 Гумарыстычны серыял "Кувалда II".
12.50 Серыял "Вялікая Айчынная вайна" (фільм 6-ы).
14.00 Фільм "Сёмая куля".
19.05 Ток-шоу "Музыка і прэса": "Акулы пяра — Артур Беркут".
20.15 Н. Мардзюкова, А. Ціханаў у фільме "Рускае поле".
21.55 "Шоу Бені Хіла".
22.15 Катастрофы тыдня.

8-ы канал

18.00 Усходняя адзінаборствы.
18.30 Па вашых просьбах. "Тагерт".
19.30 Аэробіка "Новы Эдэм". Праграма Святланы Кашыцкай.
20.00 Мульт-планета.
20.30 Музыка на тэлеканале.
21.45 Маст. фільм "Абінаваўчы акт".

Перад тым як уключыць тэлевізар, паспрабуйце адгадаць: хто з кім тут высвятляе адносіны? Адказ дашліце ў рэдакцыю, а потым — на канапу.
Той, хто першы дашле адказ, атрымае прыз-сюрпрыз.
Фота Генадзя ЖЫНКОВА

Аўторак, 20 мая

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.10 Музычны салон з Эланорай Язерскай. "Пра братоў нашых меншых".
9.00 Тэлебачанне — школе. Гісторыя Беларусі. 10 клас. Рэнесанс на Беларусі.
9.30 Аўтарскі канцэрт паэта Аляксандра Лягчылава.
12.05 Чацвёртае вымярэнне. "Да запатрабавання". Пісьменнік-фантаст Яўген Дрозд.
12.30 Акалада. Музычна-забаўляльная праграма.
13.00—13.10 Навіны.
15.00 Навіны.
15.15 "Аліса ў краіне цудаў". Мультфільмы 1—3-і.
15.45 Усё пра ўсё. Праграма для дзяцей.
16.10 Тэлебачанне — школе. 4 клас. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
16.30 Востраў натхнення. "Вытокі". Перадача з Віцебска.
17.00 Музычны антракт.
17.10 Урокі Наталлі Наважылавай.
17.40 Эканамікст.
17.50 "Музычная абойма".
18.00 Навіны (з сурдаперакладам).
18.15 "Пазнай сябе". Псіхалагічна-кансультатыўная праграма. "Як перадолець асабістую лянотy?"
18.40 Тэма дня.
19.00 Футбол. Чэмпіянат Беларусі. "Атака" — "Дынама-93".
19.50 Музыка без межаў. Музычна-інфармацыйная праграма.
20.15 "Зямлі маёй падданні". Інсцэніроўка паводле беларускага фальклору.
20.25 Музычны антракт.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Ферэнц Ліст" ("Мроі кахання"). Маст. фільм. 1-я серыя.
23.10 Каралеўскае паляванне.
23.50 Навіны.
24.00 Дзённік IV Міжнароднага кінафестывалю "Жаночае кіно".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 0.30 Навіны.
8.15, 17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
9.40 Смехапанарама.
10.20 Хатняя бібліятэка.
10.30, 18.35 "Адгадай мелодыю". Тэлегульня.
14.20 "Чароўныя прыгоды Квазімоды". Мультсерыял.
14.45 Квар'етэ "Вясёлая кампанія".
14.55 Мульцітролія.
15.15 Чароўны свет, або Сінема.
15.40 "Ніко і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэй.
16.35 Серыял "Згубленыя светы".
18.05 Надвор'е.
18.10 Гадзіна пік.
19.00 Тэма.
19.45 Спакойнай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.40, 0.40 Праграма перадач.
20.45 Марк Бернес і Леў Свердлін у фільме "Начны патруль".
22.35 Футбол. Кубак Расіі. "Крылы Саветаў" (Самара) — "Ротар" (Валгаград).
0.25 Прэс-экспрэс.

Расія

Тэхнічная прафілактыка да 17.05
17.05 Новае "Пятае кола".
17.35 Расіяне.
18.00 "Санта-Барбара".
19.00, 22.00 Весткі.
19.35 Добры вечар.
20.25 "Мужчынскі зігзаг". Маст. фільм.
22.35 Пункт апоры.
22.45 Момант ісціны.
23.20—0.15 Гукавая дарожка.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Гісторыя кахання". Серыял.
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
14.10 Тата, мама і я — спартыўная сям'я.
14.45 "Вяртанне". Тэлевізійная драма (ЗША). 1-я серыя.
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.05 "Тэлекампакт". Музычнае шоу.
16.45 Студыя "Уяві", "...Раўнеецца каханне". Адказы на лісты.
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання". Серыял.
20.15 Храм.
21.05 "Вяртанне". 1-я серыя.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30—23.05 Парадоксы гісторыі. "Неадбытая дуэль".

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
9.15 Ранак.
9.30 Маст. фільм "Чын-Чын" (Італія).
11.00, 13.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Адкрыты свет.
12.45, 24.00 Тэлемагазін "Тавары — поштай".
13.20 "Часінка".
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 "Блакітнае дрэва". Маст. фільм.
17.30 "Вуліца Сезам".
18.00, 21.00 Сёння вечарам.
18.40 Герой дня.
19.05 Маст. фільм "Д'ябальская змова доктара Фу Манчжу".
21.45 Серыял "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
22.40 "Часінка".
23.00 Сёння апоўначы.
23.20 "Часінка".
0.10 Меламанія: "Монк у Осла".

ТБ-6 Масква

6.00, 8.00, 13.50, 18.55, 20.00, 22.45 "Шэсць навін".
6.10, 16.35, 23.15, 0.20 Дыск-канал.
6.40 Мультсерыял "Вецер у вербах".
7.10, 17.20, 23.00 Дарожны патруль.
7.20 "Рэцэпты ад Цэптэр".
7.30 "90х60х90".
7.45, 10.15, 17.10 Аптэка.
8.10 Тэлеканкрэтна.
8.30 Пальчыкі абліжаш.
9.05 "Клуб адзінокіх сэрцаў".
9.40 "Вы — відавочца".
10.30, 12.25, 15.35, 16.55 "Дзякуй за пакупку".
11.00 Гумарыстычны серыял "Кувалда II".
12.00, 24.00 "Знак якасці".
12.50 Дак. серыял "Вялікая Айчынная": фільм 7-ы "Абарона Сталінграда".
14.00 Гісторыя дзяржавы Расійскай. "Раман імператара". 1-я серыя.
15.15 "Знак якасці".
19.05 Ток-шоу "Прафесія": "Анестэзіолаг".
20.15 Серыял "Дынастыя II (Сям'я Колбі)".
21.10 Тыя Хто.
21.40 "Гладыятары".
22.35 "Шоу Бені Хіла".

8-ы канал

18.00 Усходнія адзінаборствы.
18.30 Паўторны экран. "Суіні-2".
20.15 Мульт-планета.
20.30 Серыял "Горац".
21.30 Служба "01".
22.00 Кіно Расіі. Маст. фільм "Маэстра з нітачкай".

Серада, 21 мая

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.45 "Музычная абойма".
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.10 Сядзіба. Праграма для дачнікаў.
8.40 Дзённік IV Міжнароднага кінафестывалю "Жаночае кіно".
9.00 Тэлебачанне — школе. 4 клас. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
9.20 Дзіцячы сеанс. "Уся справа ў капелюшы".
9.50 Абібок.
10.20 Каралеўскае паляванне.
11.00 "Проста фантастыка". 6-я серыя.
11.55 Відзьма-нявідзьма.
13.00—13.10 Навіны.
15.00 Навіны.
15.15 Відэакурс французскай мовы. Перадача 23-я.
15.45 "Наконадні будучыні"; "Тэлек-шоу".
16.25 "Неўтаймаваная фантазія". Тэленарыс.
17.00 Музычны антракт.
17.10 "З кірмашу". Дак. фільм.
17.40 Эканамікст.
17.50 "Музычная абойма".
18.00 Навіны (з сурдаперакладам).
18.20 "Проста фантастыка". 6-я серыя.
19.15 Тэма дня.
19.35 Цёмны пакой. "Дакладна".
20.00 Ток-шоу "Гэта мая работа". Прафесія: бармен.
20.25 Аўта-парк.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 "Цэптэр" з місіяй здароўя па ўсяму свету".
21.50 "Ферэнц Ліст" ("Мроі кахання"). 2-я серыя.
23.20 Трэці тайм.
23.50 Навіны.
24.00 Мотаспорт. Чэмпіянат свету па шашэйна-кальцавых гонках.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.35 Навіны.
8.15, 17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
9.00 Праграма У. Познера "Мы".
9.40 У свеце жывёл.
10.20 Хатняя бібліятэка.
10.30, 18.35 "Адгадай мелодыю".
14.20 "Чароўныя прыгоды Квазімоды".
14.45 Кактус і К.
14.55 До-мі-соль.
15.15 Кліч джунгляў.
15.40 "Ніко і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэй.
16.35 Серыял "Згубленыя светы".
18.05 Надвор'е.
18.10 Гадзіна пік.
19.00 "Парыжскія тайны Эльдара Разанава". Філіп Нуарэ.
19.45 Спакойнай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.40, 23.55 Праграма перадач.
20.45 Аляксандр Калягін і Алена Салавей у фільме "Незакончаная п'еса для механічнага піяніна".
22.40 Прэс-клуб.
23.45 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 Добрай раніцы!
8.05 "Клубнічка".
8.35 L-клуб.
9.10—10.15 "Санта-Барбара".
14.05 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.45 Парламентарый.
15.10 Ваша права.
15.25 "Клубнічка".
16.15 Там-там навіны.
16.25 Лукамор'е.
16.50 Паглядзі на сябе.
17.05 Людзі, грошы, жыццё...
17.35 Расіяне.
18.00 "Санта-Барбара".
19.35 Добры вечар.
20.20 Футбол. Кубак Расіі. "Тарпеда-Лужнікі" (Масква) — "Лакаматыў" (Масква).
22.35 Пункт апоры.
22.45 Тэлетэатр. Л. Петрушэўская. "Каханне".
23.40—0.20 Кафэ "Абломаў".

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Гісторыя кахання". Серыял.
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
14.10 Руская сядзіба.
14.35 "Шаро-фатограф". Мультфільм
14.45 "Вяртанне". 2-я серыя.
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.10 Яшчэ адна Расія.
16.55 Зебра.
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання". Серыял.
20.15 Тэатральная правінцыя?..
21.05 "Вяртанне". 2-я серыя.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30—23.15 "Тэлекампакт". Музычнае шоу.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
9.15 Ранак.
9.30 Дак. фільм "Дзікая прырода".
10.30, 17.30 "Вуліца Сезам".
11.00, 13.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Адкрыты свет.
12.45, 24.00 "Тавары— поштай".
13.20 "Часінка".
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 "Блакітнае дрэва". Маст. фільм.
18.00, 21.00 Сёння ўвечары.
18.40 Герой дня.
19.05 Маст. фільм "Тайны агент Ройс".
21.45 Серыял "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
22.40 Часінка.
23.00 Сёння апоўначы.
23.20 "Часінка".
0.10 Меламанія: "Дзюк Элінгтон і яго аркестр".

ТБ-6 Масква

13.00 Серыял "Кувалда II".
14.05 Гісторыя дзяржавы Расійскай. "Раман імператара".
15.05, 24.00 "Знак якасці".
15.25, 17.00 "Дзякуй за пакупку".
16.35, 23.15, 0.25 Дыск-канал.
17.10 Аптэка.
17.20, 23.05 Дарожны патруль.
18.55, 20.05, 22.50 "Шэсць навін".
19.05 Ток-шоу "Я сама": "Серанада пад балконам".
20.20 Серыял "Дынастыя II (Сям'я Колбі)".
21.15 Тыя Хто.
21.45 Серыял "Новыя мсціўцы": "Перадавая база".
22.40 "Шоу Бені Хіла".

8-ы канал

18.00 Усходнія адзінаборствы.
18.30 Па вашых просьбах. "Тагерт".
19.30 Аэробіка "Новы Эдэм". Праграма Святланы Кашыцкай.
20.00 Мульт-планета.
20.30 Серыял "Горац".
21.30 Паліскоп.
21.45 Музыка на тэлеканале.
22.30 Ванеса Рэйдгрэйв у маст. фільме "Мёртвы сезон".

Чацвер, 22 мая

Беларускае тэлебачанне

16.00 Педагагічны экран. Беларускі аграрны тэхнічны універсітэт.
16.30 Тэлебачанне — школе. Выяўленчае мастацтва. 7 клас. Дзяржаўны маст. музей Беларусі.
17.00 Музычны антракт.
17.10 Урокі Наталлі Наважылавай.
17.40 Эканамікст.
17.50 "Музычная абойма".
18.00 Навіны (з сурдаперакладам).
18.20 "Проста фантастыка". 7-я серыя.
19.15 Тэма дня.
19.35 Зроблена ў Беларусі. Вытворчае аб'яднанне "Белкамунмаш".
19.50 "Бенефіс". Артыст Мікалай Кірычэнка.
20.30 Вясна сялянскіх клопатаў. Брэсцкая вобласць.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Тэлебарометр".
22.05 "Васеньскае пакаранне смерцю" (Тайвань). Маст. фільм.
23.50 Навіны.
24.00 "Крок". Беларуская студэнцкая вясна.
0.30 Дзённік IV Міжнароднага кінафестывалю "Жаночае кіно".

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 23.05 Навіны.
8.15, 17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
9.00 "Парыжскія тайны Эльдара Разанава". Філіп Нуарэ.
9.40 Клуб падарожнікаў.
10.40 Смак.
14.20 "Чароўныя прыгоды Квазімоды".
14.45 Востраў Чунга-Чанга.
15.15 Лега-го!
15.40 "Ніко і яго сябры".
16.10 ...Да шаснаццаці і старэй.
16.35 Серыял "Згубленыя светы".
18.00 Надвор'е.
18.05 Гадзіна пік.
18.30 Джэнтльменшоу.
19.05 Мая сям'я: магія і астралогія.
19.45 Спакойнай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.40, 23.55 Праграма перадач.
20.45 Джан Марыя Валантэ і Клінт Іствуд у прыгодніцкім фільме "За некалькі лішніх долараў".
23.15 Любімыя мелодыі з фінальнай праграмы "Песня-96".
23.45 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 Добрай раніцы!
8.05 "Клубнічка".
8.35 Бясконцае падарожжа.
9.10—10.15 "Санта-Барбара".
14.05 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.45 На парозе стагоддзя.
15.10 "Цёмная" для В. Дзмітрыевай.
15.25 "Клубнічка".
16.15 Там-там навіны.
16.25 Лукамор'е.
16.50 Паглядзі на сябе.
17.05 Выбраныя.
17.35 Расіяне.

18.00 "Санта-Барбара".
19.35 Добры вечар.
20.20 Куміры мінулых гадоў. А. Ларыёнава ў фільме "Ганна на шыі".
22.35 Пункт апоры.
22.45 Хто мы?
23.30—0.10 Па вашых пісьмах.

Санкт-Пецярбург

15.00 "Гісторыя кахання". Серыял.
15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
16.05 "Галаваломка". Маст. фільм (ЗША). 1-я серыя.
16.55 Студыя "Уяві", "Ад і да..."
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання". Серыял.
20.10 Слова — дэпутатам.
20.20 Ілзе Ліепа і яе сябры.
20.50 Тэлеслужба бяспекі.
21.05 "Галаваломка". Маст. фільм (ЗША). 1-я серыя.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.35—23.20 "Мы — артысты". Тэатральная праграма.

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
9.15 Ранак.
9.30 Жаночыя гісторыі. "Доктар Куін, жанчына-ўрач".
10.30, 17.30 "Вуліца Сезам".
11.00, 13.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Адкрыты свет.
12.45, 24.00 "Тавары — поштай".
13.20 "Часінка".
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 Маст. фільм "Блакітнае дрэва".
18.00, 21.00 Сёння ўвечары.
18.40 Герой дня.
19.05 "Талент забівацы". Маст. фільм (ЗША-Вялікабрытанія).
20.40 Рускі альбом.
21.45 Серыял "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску".
22.40 Часінка.
23.00 Сёння апоўначы.
23.20 "Часінка".
0.10 Фільм П'ера Пала Пазаліні "Свінарнік" (Італія-Францыя).

ТБ-6 Масква

13.00 Гумарыстычны серыял "Кувалда II".
14.05 "Раман імператара".
15.10, 24.00 "Знак якасці".
15.20, 17.00 "Дзякуй за пакупку".
16.35, 23.15, 0.20 Дыск-канал.
17.10 Аптэка.
17.20, 23.00 Дарожны патруль.
18.55, 20.00, 22.45 "Шэсць навін".
19.05 Ток-шоу "Зрабі крок".
20.15 Серыял "Дынастыя II (Сям'я Колбі)".
21.10 Тыя Хто.
21.40 Серыял "Новыя мсціўцы": "Эмілі".
22.35 "Шоу Бені Хіла".

8-ы канал

18.00 Усходнія адзінаборствы.
18.30 Паўторны экран. "Пашпарт".
20.15 Мульт-планета.
20.30 Серыял "Гарац".
21.30 Музычны канвеер.
22.15 Маст. фільм "Ноч лісіцы".

Пятніца, 23 мая

Беларускае тэлебачанне

7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.10 "Тэлебарометр". Прагноз надвор'я.
8.20 Аўта-парк.
8.30 Тураб'ектыў.
9.00 Тэлебачанне — школе. Выяўленчае мастацтва. 7-ы клас. Дзяржаўны мастацкі музей Беларусі.
9.30 Дзіцячы сеанс. Тэлебом.
10.00 Бархатны сезон. Музычна-забаўляльная праграма.
10.30 "Проста фантастыка". 7-я і 8-я серыі.
12.20 "Зорная ростань". Тэлеконкурс маладых артыстаў эстрады. Фінал.
13.00—13.10 Навіны.
15.00 Навіны.
15.15 Адборачны тур конкурсу французскай мовы. Перадача 24-я.
15.45 "Тут мой прычал". Маст. фільм.
16.30 "Пераход". Перадача для падлеткаў. Прамая лінія.
17.00 Музычны антракт.
17.10 "Фарбы зямлі роднай". Дак. фільм.
17.20 "Простыя аповяды". Тэленарыс пра лёс Марты Пяцігорскай.
17.40 Эканамікст.
17.50 "Музычная абойма". Беларускі хіт-парад.
18.00 Навіны (з сурдаперакладам).
18.20 "Проста фантастыка". 8-я серыя.
19.15 Тэма дня.
19.35 "Гартаючы старонкі гісторыі". Тэленарыс.
19.50 "У джазе толькі дзяўчаты". Забаўляльная праграма.
20.15 Вясна сялянскіх клопатаў. Ганцавіцкі раён.
20.25 Музычны антракт.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 "Поўдзень". Маст. фільм (Іспанія).
23.25 Навіны.
23.35 Акалада. Музычна-забаўляльная праграма.

ГРТ

8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 22.55 Навіны.
8.15, 17.20 "Дзяўчына па імені Лёс".
9.05 Мая сям'я: магія і астралогія.
9.45 Пакуль усе дома.
10.20 Дамашняя бібліятэка.
10.25 Грай, гармонік любы!
14.20 "Чароўныя прыгоды Квазімоды".
14.45 Амар Шарыф у прыгодніцкім фільме "Таямнічы востраў".
18.30 Магія: свет незвычайнага.
18.10 Надвор'е.
18.15 Чалавек і закон.
18.45 Поле цудаў.
19.45 Спакойнай ночы, малышы!
20.00 Час.
20.40, 0.50 Праграма перадач.
20.45 Вялікія сышчыкі: Каломба ў дэтэктыве "Звяно ў злачынстве".
22.10 Погляд.
23.05 Таццяна Догілева і Аляксандр Калягін у фільме "Прахіндзіяда, ці Бег на месцы".
0.40 Прэс-экспрэс.

Расія

7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00 Весткі.
7.15 Добрай раніцы!
8.05 "Клубнічка".
8.35 "Аншлаг" прадстаўляе.
9.10—10.15 "Санта-Барбара".
14.05 Іваноў, Пятроў, Сідараў і іншыя.
14.45 Залатая карта Расіі.
15.10 Нічога, акрамя...
15.25 "Клубнічка".
16.15 Там-там навіны.
16.25 Лукамор'е.
16.45 Паглядзі на сябе.
17.05 Парламенцкі веснік.
17.35 Расіяне.
18.00 "Санта-Барбара".
19.35 Добры вечар.
20.25 Любімыя камедыі. "Каралева бензакалонкі".
22.35 Пункт апоры.
22.50 Валейбол. Расія—Нідэрланды.
23.50—0.30 Начны экспрэс.

Санкт-Пецярбург

11.55, 13.55, 15.55, 18.55, 21.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Гісторыя кахання". Серыял.
13.00 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
14.10 Ток-шоу "Наўздагад". А. Інін.
14.45 "Галаваломка". 2-я серыя.
15.40, 20.45 Тэлеслужба бяспекі.
16.05 Памяці Г. А. Таўстаногава. "Жыць, думаць, адчуваць, кахаць..." Тэлефільм.
16.55 Іржавыя праведы.
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.15 Спорт.
19.20 "Гісторыя кахання". Серыял.
20.15 "Чорны кот". Мастацка-публіцыстычная праграма.
21.05 "Галаваломка". 2-я серыя.
22.05 Падзея.
22.20 Спартыўны агляд.
22.30 Як быць каханымі.
23.10—0.50 "Сапраўдная Макой". Маст. фільм (ЗША).

НТБ

5.00 Сёння раніцай.
9.15 Ранак.
9.30 Жаночыя гісторыі.
10.30 "Вуліца Сезам".
11.00, 13.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Адкрыты свет.
12.45, 23.45 "Тавары — поштай".
13.20 "Часінка".
15.35 Дыстанцыя 60.
16.35 "Блакітнае дрэва". Маст. фільм.
17.30 Футбольны клуб.
18.00, 21.00 Сёння ўвечары.
18.40 Герой дня.
19.05 "Я шагаю па Маскве". Маст. фільм.
20.30 "Алё, Фіма!"
20.45 "Недарэкі" Сямёна Альтава.
21.45 "Круты Уокер: правасуддзе па-тэхаску". Серыял.
22.40 Часінка.
23.00 Сёння апоўначы.
23.20 "Часінка".
23.55 Жаклін Бісэт у эратычным фільме "Клас" (ЗША).

ТБ-6 Масква

6.00, 8.00, 13.50, 22.50 "Шэсць навін".
6.10, 16.35, 23.50, 0.55 Дыск-канал.
6.40 "Вецер у вербах". Мультсерыял.
7.10, 17.10, 23.55 Дарожны патруль.
7.20 "Рэцэпты ад Цэптар".
7.30 "90х60х90".
7.45, 10.15, 17.00 Аптэка.
8.10 "Прыватны выпадак".
8.30 Ток-шоу "Маё кіно" з Віктарам Мярэжкам.
9.25 "Дынастыя II (Сям'я Колбі)". Серыял.
10.30, 12.35, 15.35 "Дзякуй за пакупку".
11.00 Джэк Нікалсан у фільме "Магазінчык жахаў".
12.20, 15.10, 0.35 "Знак якасці".
12.50 "Вялікая Айчынная": фільм 8-ы "Перамога пад Сталінградам".
14.00 "Раман імператара". 4-я серыя.
17.20 "Ералаш".
18.55 Выхадныя з Алегам Далем. "Прыгоды прынца Флярызеля". 1—3 серыі.
23.05 Клуб "12 капеек".

8-ы канал

18.00 Усходнія адзінаборствы.
18.30 Па вашых просьбах. "Тагерт".
19.30 Аэробіка "Новы Эдэм". Праграма Святланы Кашыцкай.
20.00 Мульт-планета.
20.30 Спорт-action.
21.30 Часопіс "Рынак".
22.00 Джэймс Бонд — агент 007. "Залаты палец". Маст. фільм.

Субота, 24 мая

Беларускае тэлебачанне

8.00 Навіны.
8.15 Здароўе. Азбука вітамінаў.
8.45 Усё пра ўсё. Праграма для дзяцей.
9.10 Востраў натхнення. "Я малюю".
9.25 Урокі Наталлі Навахылавай.
9.55 Рэгіён. Перадача з Магілёва.
10.25 "Лёс мой і надзея". Сацыяльная рэабілітацыя інвалідаў.
10.55 Люстэрка. Праграма для жанчын.
11.15 "Музычная абойма". Вынікі тыдня.
11.30 Чацвёртае вымярэнне. "Абрыс". Універсітэцкая навука — эканоміцы.
11.55 Тэлеанонс.
12.00 Радавод. Самадзейны музыка Сяргей Кохан (Лагойскі раён).
12.30 Шматгалоссе. Польскае культурна-асветніцкае таварыства "Паланійка".
13.00 Тэлеспорт.
13.45 Ф. Дастаеўскі. "Пакорлівая". Монаспектакль у выкананні заслужанага артыста Беларусі Уладзіміра Шэлестава.
15.00 Навіны.
15.20 "Усе мы родам з дзяцінства". Магілёўская вобласць. Частка 2-я.
16.15 Закрыццё IV Міжнароднага кінафестывалю "Жаночае кіно".
16.40 "Рызыка-версія". Тэлегульня.
17.10 Беларускі дом.
17.40 "Зорная ростань". Фінал.
18.15 Галерэя. Кінарэжысёр Валерый Рыбараў. Аўтарская праграма Таццяны Ягоравай.
18.50 Л. Ульфсак і А. Караджава ў маст. фільме "Каханне, смяротная гульня...".
20.15 Гісторыя кахання. Зоя Белахвосцік і Аляксандр Гарцуеў.
20.40 Калыханка.
21.00 Навіны.
21.45 Тэленавігатар.
22.05 Жан Рэно ў маст. фільме "Два дурні з парасём" (Францыя).
23.35 Відзьма-нявідзьма.

ГРТ

7.00 Мікалай Алялін у гістарычным фільме "Легенда аб княгіне Вользе". 1-я серыя.
8.10 "Болек і Лёлек". Мультфільм.
8.40 Лата-Мільён.
8.45 Дамашняя бібліятэка.
9.00, 14.00 Навіны.
9.10 Слова пастыра. Мітрапаліт Кірыл.
9.30 Ранішняя пошта.
10.05 "Каламбур". Гумарыстычны часопіс.
10.40 Смак.
11.00 Вяртанне Трацціякоўкі. Гісторыя аднаго шэдэўра.
11.25 Георгій Міляр у фільме "Майская ноч, ці Тапельніца".
12.20 Кірыл і Мяфодзій. Тайная місія да славян.
12.45 Ток-шоу "Паехалі!".
13.25 Відавочнае — неверагоднае.
13.55, 20.50, 1.00 Праграма перадач.
14.20 "Казка пра залатога пеўніка", "Садко — багаты". Мультфільмы.
15.10 У свеце жывёл.
15.50 Футбол. "Спартак"— "Ростсельмаш".
17.50 Надвор'е.
17.55 "Залатая серыя". Т.Ведзянеева і А.Калягін у фільме "Добры дзень, я ваша цётка!"
20.00 Час.
20.55 Песня-97.
21.45 Што? Дзе? Калі?
23.00 Філіп Нуарэ і Крыстафер Ламберт у вострасюжэтным фільме "Макс і Іерэмія".

Расія

7.00 Ранішні экспрэс.
7.55 Тавары — поштай.
8.05 "Мемарына". Тэлегульня.
8.30 Клуб "Адрэналін".
8.45 Добрай раніцы, краіна!
9.30 У свеце жывёл.
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.15 Хачу ў артысты.
10.55 "Прыгоды капітана Врунгеля".
11.15 Ананімныя субяседнікі.
11.30 Сад культуры.
12.00 Лепшыя гульні НБА.
13.00 Весткі пра...
13.20 "Субота, нядзеля, панядзелак". Маст. фільм (Італія). 3-я серыя.
14.20 Караоке па-руску.
14.50 Двайны партрэт.
15.20 Бясконцае падарожжа.
15.50 "Кірыла і Мяфодзій — святыя настаўнікі". Прысвячаецца Дню пісьменнасці і культуры.
16.50 Тэлескоп.
17.30 Старая кватэра. 1953 год.
19.00 Весткі.
19.35 Сам сабе рэжысёр.
20.15 "Гэй, славяне!" Першы міжнародны тэлефестываль славянскага фальклору.
21.50 Момант ісціны.
22.45 Валейбол. Расія—Нідэрланды.
23.45 Рэпарцёр.
24.00—0.53 Праграма "А".

Санкт-Пецярбург

9.05 "Гонар маю". Ваенны агляд.
9.35 Хутарок.
10.05 "Інспектар Гаджэт". Мультсерыял (Францыя).
10.25 "Кондары". Дак. фільм (Францыя) цыкла "Дзікая прырода".
11.20 Ток-шоу "Наўздагад".
11.55, 13.55, 15.55, 18.55 Інфарм ТБ.
12.10 Залатны фонд. Тэлетэатр Г. А. Таўстаногава.
14.10 Яшчэ адна Расія.
14.40 Тэатральная правінцыя?..
15.10 Гістарычныя расследаванні.
16.10 Спартыўны агляд.
16.30 Гульня "Лато-бінга".
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Вялікі фестываль.
19.20 Новае кіно Расіі. "Манія Жызелі".
20.55 Свецкая хроніка.
21.10 Блеф-клуб.
21.45 "Парад парадаў" прадстаўляе Кая Метава.
22.30 Экспрэс-кіно.
22.50—0.35 "Атлантыда". Маст. фільм (Італія—Францыя).

НТБ

7.00 Сёння раніцай.
9.00 Мультсерыял.
9.30 Тэлегульня "Зразумей мяне".
10.00 "Дзеці супраць монстраў". Маст. фільм (ЗША).
10.45 Ад "вінта".
11.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Хакей. Матч кубка Стэнлі. Паўфінал.
14.30 "Панарама".
16.00 Рускі альбом.
16.30 Мультсерыял.
17.00 Кіно, кіно, кіно: навіны Галівуда.
17.30 Дог-шоу. Я і мой сабака.
18.00, 21.00 Сёння ўвечары.
18.30 Герой дня без гальштука.
18.55 Фільм жахаў "Кашмар на вуліцы Вязаў" (ЗША). Фільм 3-і.
20.45 "Лялькі".
21.45 Надоечы-71.
22.30 Суботняе шоу Мікалая Фаменкі "Імперыя страсці".
23.10 "Футбольны клуб". Чэмпіянат Расіі. 11-ы тур.
24.00 "Плейбой-шоу".

ТБ-6 Масква

6.00, 7.00, 22.15 "Шэсць навін".
6.10 Музыка кіно.
6.30 Клуб "12 капеек".
7.10, 23.20 Дарожны патруль.
7.25 Дзіцячы сеанс. "Рок-н-рол для прынцэс". 1-я серыя.
8.40 "Цэптэр-прыз".
8.50 Мультфільм.
9.45 Праграма для дзяцей.
10.15 "Дзікая прырода Аўстраліі". Серыял аб прыродзе.
11.20 Адкрыцці тыдня.
11.55 "Тэорыя загавораў".
12.50 Дыск-канал для дзяцей.
13.40 Мультфільм.
13.55 Ток-шоу "Я сама".
14.55 Ток-шоу "Прафесія".
15.50 "Клуб адзінокіх сэрцаў".
16.20 Серыял "Суперагент Шымпанзэ".
17.15 "Ералаш".
18.55 Скандалы тыдня.
19.25 Праграма "ОСП-студыя".
20.15 Кіначасопіс "Фіціль".
20.30 Выхадны з Алегам Далем "Зямля Саннікава".
22.30 Шоу Івана Дзяміддава "Абоз".
23.35 Дыск-канал.
0.40 Начны сеанс. "Жывадзёр" (ЗША).

8-ы канал

15.00 Мульт-планета.
15.30 Пазнавальная праграма.
16.00 Фільм Ларысы Шапіцько "Узыходжанне".
17.45 Марыс Ліепа, Кацярына Максімава ў фільме-балеце "Галатэя".
18.45 КВЗ-люкс.
19.15 Залаты фонд. Мультфільм "Васіліса Прыгожая".
19.30 На-лі-вай!
20.00 Серыял па выхадных. "Права на безабароннасць".
21.45 Hi-Fi musik.
22.15 "Партрэт зла". Маст. фільм.

Нядзеля, 25 мая

Беларускае тэлебачанне

8.00 "Кактэйль па нядзелях".
9.00 "Мульціклуб".
10.10 Вяршыня свету. Падвядзенне вынікаў тэлевіктарыны за май.
10.45 "Усё нармальна, мама!"
11.15 Тураб'ектыў.
11.45 Арсенал. Прымае ўдзел старшыня Дзяржаўнага камітэта Пагранічных войскаў Рэспублікі Беларусь генерал-маёр А. А. Паўлоўскі.
12.15 "Вайна ў паветры". 36-я серыя.
12.40 Вяскоўцы. Клічаўскі раён.
13.10 "Кольцы славы". Сустрэча алімпійцаў Беларусі.
13.50 Існасць. Духоўная праграма.
14.15 "Апладысменты". Музычная праграма да Дня хіміка.
15.00 Навіны.
15.20 "Унікум". Гульня-тэст.
15.55 Бон тон. Тэлечасопіс моды.
16.25 "Оскар". Тэлегульня.
17.00 Футбол. Кубак Беларусі. Фінальны матч. У перапынку — "Цудоўны Гоша". Мультфільм для дарослых.
18.55 "Партрэты" (Вялікабрытанія). 4-я серыя "Джавахарлал Неру".
19.25 Абібок.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спартыўны тэлекур'ер.
21.10 Тэлебарометр.
21.25 Ток-шоу "Карамболь" з удзелам групы "Ліцэй".
22.00 "Сінема": "Апошнія дні Шэ Ну". Маст. фільм (Аўстралія).
23.40 "Бархатны сезон". Музычна-забаўляльная праграма.

ГРТ

7.00 "Легенда аб княгіне Вользе". 2-я серыя.
8.10 "Пеця і Чырвоная Шапачка", "Сястрыца Алёнка і братка Іванка", "Сінеглазка". Мультфільмы.
8.55 Тыраж "Спортлато".
9.00, 14.00, 23.45 Навіны.
9.10 "Бесталковыя нататкі" Дзм. Крылова.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Ранішняя зорка.
11.00 Армейскі магазін.
11.30 Грай, гармонік любы!
12.00 "Сельская гадзіна".
12.25 Серыял "Падводная адысея каманды Кусто".
13.25 Смехапанарама.
14.20 Джаакіна Расіні ў праграме "Запрашэнне да музыкі".
14.45 Клуб падарожнікаў.
15.35 "Прыгоды Вудзі і яго сяброў", "Ружовая пантэра".
16.20 "Адзін на адзін". Вядучы — А. Любімаў.
16.45 Футбольны агляд.
17.20 Шчаслівы выпадак.
18.10 Надвор'е.
18.15 Яўген Сідзіхін у рускім баевіку "Воўчая кроў" (1996 г.).
19.50 Кінаафіша.
20.00 Час.
20.35, 23.55 Праграма перадач.
20.40 "ТЭФІ-97": цырымонія ўручэння прафесіянальнай прэміі ў галіне тэлебачання.

Расія

7.00 Ранішні экспрэс.
7.55 Гандлёвы дом "Ле Монц".
8.10 "Солці". Тэлесерыял (ЗША).
8.35 "Ва ўсіх на вуснах". Праграма Н.Дар'ялавай.
8.50 Добрай раніцы, краіна!
9.30 Прысяга.
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.15 Рускае лата.
10.55 Без пяці дванаццаць.
11.00 Кніжная лаўка.
11.25 "Прыгоды капітана Врунгеля".
11.35 Чалавек на Зямлі.
12.00 Паэт у Расіі — больш, чым паэт.
12.30 Наш сад.
13.00 Весткі.
13.20 "Субота, нядзеля, панядзелак". Маст. фільм. 4-я серыя.
14.10 Рамансіяда-97.
14.25 "Кранўты", "Аладзін".
15.20 Рэпартаж ні аб чым.
15.35 Доўгань-шоу.
16.05 Увесь свет. Праграма Л. Млечына.
16.45 Вечар з А. Гурновым. "Гарачая тэма".
17.05 "Адзін супраць усіх". Тэлегульня.
17.25 L-клуб.
17.55 РТР у гасцях у тэлеглядачоў.
18.10 "Аншлаг" прадстаўляе.
18.40 "Сітуацыя". Інтэрактыўнае шоу.
19.00 Люстэрка.
20.00 "К-2" прадстаўляе: "Пацалунак у дыяфрагму".
21.00 "Гарадок". Забаўляльная праграма.
21.35 У Ксюшы.
22.05 Футбол без межаў.
22.35 "Гэй, славяне!" Заключны канцэрт Першага міжнароднага тэлефестывалю славянскага фальклору.
0.05 Рэк-тайм.
0.20—0.30 Гараскоп і відзамедытацыя.

Санкт-Пецярбург

8.30 Гаючае слова.
9.05 Тата, мама і я — спартыўная сям'я.
9.35 Авертайм.
10.05 "Інспектар Гаджэт". Мультсерыял (Францыя).
10.25 "Даліна хайракаў". Дак. фільм (Францыя) цыкла "Дзікая прырода".
11.20 Раман з героем.
11.55, 13.55, 15.55 Інфарм ТБ.
12.10 "Калі песня не канчаецца". Маст. фільм (Расія).
13.40 Пецярбург. Прыгажосць беззваротная.
14.10 Яшчэ адна Расія.
15.10 Прэм'ера ў Марыінскім. "Парсіфаль" Рыхарда Вагнера.
16.10 Спартыўная праграма.
16.40 "Паласатая музыка", "Угадайчык", "Казка за казкай".
17.30 Тэлемагазін.
18.35 Скарбы Пецярбурга. "Чырвоная ніць". Частка 1-я.
18.55 Зваротны адлік.
19.20 "Белыя ночы". Маст. фільм (Расія).
20.55 Ва ўсіх на вачах.
21.10 Ноу смокінг.
21.55 Міжнародны агляд.
22.35—0.10 "Зялёная карэта". Маст. фільм (Расія).

НТБ

7.00 Сёння раніцай.
9.00 Вуснамі дзіцяці.
9.30 Тэлегульня "Зразумей мяне".
10.00 "Дзеці супраць монстраў". Маст. фільм (ЗША).
10.45 Ад "вінта".
11.00, 15.00 Сёння ўдзень.
12.00 Кніжны магазін.
12.30 "Маскі-шоў": выбранае.
13.00 Серыял "Караліна ў Нью-Йорку" (ЗША).
13.30 Рускі альбом.
14.00 Час "Ч" з Вольгай Кучкінай.
14.30 Тэлегульня "Свая гульня".
16.00 "Прасвятленне". Маст. фільм (Грузія—Францыя).
17.30 Нядзельная праграма Мікалая Фаменкі "Руская ідэя".
18.00 Сёння ўвечары.
18.30 "Бабнік-2".
20.00 Вынікі.
21.10 Псіхалагічны трылер "Канчатковы аналіз" (ЗША).
23.25 Трэцяе вока.
0.05 "Плейбой-шоу".

ТБ-6 Масква

6.00, 7.00, 16.50 "Шэсць навін".
6.10 Музыка кіно.
6.30 Скандалы тыдня.
7.10 Дарожны патруль.
7.25 "Як казакі кулеш варылі", "Як казакі алімпійцамі сталі". Мультфільмы.
8.10 Дзіцячы сеанс. "Рок-н-рол для прынцэс". 2-я серыя.
9.35 "Дзякуй за пакупку".
9.55 Шоу ежы "Пальчыкі абліжаш".
10.30 Гумарыстычная праграма "На злосць рэкордам".
10.55 Серыял аб прыродзе "Дзікая прырода Аўстраліі".
11.55 "Канон".
12.25 Мультфільм.
12.35 Ток-шоу "Музыка і прэса": "Акулы пяра" — Артур Беркут.
13.30 Ток-шоу "Зрабі крок".
14.25 Спорт тыдня.
14.55 Мультфільмы.
15.40 "Масква Аляксандра Поклада".
15.55 Серыял па выхадных "Суперагент Шымпанзэ".
19.05 Кіначасопіс "Фіціль".
19.25 А. Даль, М. Кручкоў у фільме "Гараджане".
21.10 "Шоу Бені Хіла".
21.45 Пітэр О'Тул, Філіп Нуарэ ў баевіку "Вайна Мэрфі".
23.45 Тэледыскатэка "Партыйная зона".
1.10 Дыск-канал.

8-ы канал

15.00 Пазнавальная праграма.
15.30 "Кадфаэль". Серыял.
18.00 Калекцыя 8-га канала. "Маналогі" (1987 г.).
19.15 Мульт-планета.
19.30 Серыял па выхадных. "Дабрадзей".
20.00 Мультфільм.
21.15 Экспертыза.
21.45 Навіны "К-відза".
22.15 Майкл Айрансайд у баевіку "Занадта хуткі, занадта малады".

НЕ ЧЫТАЦЬ... А ГЛЯДЗЕЦЬ!

Дамаўляючыся аб сустрэчы са старшынёй Беларускага фонду культуры Уладзімірам ГІЛЕПАМ, я даведалася, што фонд, дзякуючы добрым да яго адносінам з боку Мінгарвыканкама, толькі што "пераехаў" у Траецкае прадмесце, на бераг Свіслачы, і знаходзіцца якраз насупраць былога цэнтра старажытнага Менска, дзе некалі рабіў свае першыя раскопкі археолаг Гілеп.

"РАСКОПЫ" УЛАДЗІМІРА ГІЛЕПА

— Гэта выпадковасць, Уладзімір Аляксандравіч?

— Не. Я сам выбіраў гэтае месца для Фонду культуры, бо лічу, што ранейшае — няхай нават у самім цэнтры, каля цырка — так бы мовіць, эстэтычна не падыходзіць да такой установы, як Фонд культуры: занадта там шмат машын, тлуму і мітусні. Будынак жа, у якім мы знаходзімся зараз — самы першы з адрэстаўраваных у Траецкім прадмесці, якое, без перабольшання, даўно стала візітоўкай нашай сталіцы з прычыны сваёй адметнасці і даўніны. Сапраўды, з гэтым месцам асабіста ў мяне шмат чаго звязана: у час раскопак я жыў тут у суседнім будынку, самі раскопкі далі мне шмат уражанняў і задавальнення як першая археалагічная праца, дзе я пазнаёміўся з такімі выдатнымі археолагамі, як Загарульскі, Штыхаў, не кажучы ўжо пра тое, што менавіта тут, на раскопках старажытнага Менска, я сустрэўся са сваёй будучай жонкай...

— Я папрасіла вас расказаць аб тым, як супрацоўнічае Фонд культуры з нашымі суседзямі-палякамі, не выпадкова: 20 мая адбудзецца падпісанне Дамовы аб супрацоўніцтве ў галіне культуры з польскім Фондам культуры. Няўжо дасюль не было такой дамовы паміж нашымі фондамі?

— Як ні дзіўна, — не. Супрацоўнічалі паміж сабою нашы Міністэрствы культуры ў рамках падпісаных міжнародных пагадненняў. Аднак ранейшы Фонд культуры заставаўся ад гэтага як бы ў баку. Між тым у нас ёсць даволі вялікія магчымасці істотна ўплываць на працэс пашырэння ўзаемаадносін у галіне культуры, навукі і адукацыі. Таму, як толькі мяне выбралі на гэтую пасаду (а гэта, як Вы ведаеце, адбылося не так і даўно), я вырашыў аднавіць былыя сувязі паміж Беларускім фондам культуры і нашымі суседзямі — Літвою, Латвіяй, Польшчай, Расіяй і Украінай. У верасні 1996 года мы сабраліся ў Гродне і падпісалі пагадненне, у якім, у прыватнасці, ёсць рашэнне збірацца кожны год з мэтай вырашаць нашы агульныя праблемы. Сёлета, напрыклад, мы сустракаемся з літоўцамі і працягнем працу па аднаўленні беларускага музея ў Вільні. Прэзідэнт латышскага Фонду культуры Рамона Умбля рыхтуе дакументы, якія тычацца святкавання агульных для нашых культур юбілеяў і святаў. Да нашага агульнага саюза мяркуюць сёлета далучыцца славакі і чэхі.

— А якія пытанні будуць уздымацца ў польска-беларускай Дамове?

— Іх нямала. Надыходзіць 200-гадовы юбілей Адама Міцкевіча. Мы рыхтуемся да яго разам з палякамі. Будуць выдадзены картысхемы "Шлях Міцкевіча" на беларускай, польскай і англійскай мовах. Мяркуем дапамагчы Міністэрству культуры стварыць у Завоссі, дзе нарадзіўся паэт, пастаянную экспазіцыю і ўключыць гэтую мясціну ў экскурсійны маршрут "Шляхам Міцкевічаў" — двух слынных сыноў зямлі беларускай — Якуба і Адама. У 1999 годзе будзем адзначаць 180-ю гадавіну з дня нараджэння Станіслава Манюшкі — дарэчы, сёлета на Беларусі шырока адзначаецца 125-я гадавіна з дня яго смерці, зусім нядаўна прайшлі навуковыя чытанні ў "Беларускай капэле" і канцэрт. Сумесна з палякамі мы будзем рэстаўраваць музей у былым фальварку Убель, магчыма, мы здолеем зрабіць там музычны салон. У наступным годзе надыходзіць 175-годдзе з дня нараджэння Уладзіслава Сыракомлі, над праведзеннем якога мы таксама будзем працаваць разам. Такое супрацоўніцтва ўяўляецца мне вельмі перспектыўным — беларуская зямля дала шмат выдатных талентаў, якія ўзбагацілі нашы культуры, сусветную культуру. Я не буду тут узгадваць у чарговы раз, што толькі ў апошнія гады, з аб'яўленнем незалежнасці Беларусі, стала магчымым напоўніцу гаварыць аб шматвяковых культурных і дзяржаўных стасунках паміж нашымі краінамі.

— І не толькі гаварыць, але і аднаўляць іх. Адзін з такіх сімвалаў аднаўлення — стварэнне па Вашай ініцыятыве фонду "Крэва". Прызнаюся, мне надта цікава, што фонд, куды далі згоду ўвайсці палякі, літоўцы, украінцы і беларусы, будзе садзейнічаць рэстаўрацыі і музеефікацыі замка, дзе ў 1385 годзе адбылося заключэнне уніі — саюза паміж нашымі дзяржавамі, які доўжыўся чатыры стагоддзі. Гэтыя стагоддзі ўключылі і драматычныя старонкі нашых узаемадачыненняў, аднак яны далі агульную далучанасць да еўрапейскай дэмакратыі і культуры, што так важна для нас і сёння. Я ведаю, Уладзімір Аляксандравіч, што палякі маюць намер часткова фінансаваць гэты праект, як і іншыя нашы сумесныя праекты?

— Так. Сярод гэтых "іншых" — рэстаўрацыя унікальнага іканастаса ў Будславе, дзе знаходзіцца цудатворны абраз Маці Божай Будслаўскай, які на працягу стагоддзяў служыў месцам паломніцтва і пакланення нашых продкаў. Дарэчы, хачу адзначыць, што, апроч фінансавай дапамогі, нашы суседзі аказваюць, так бы мовіць, духоўную падтрымку навукоўцам, археолагам, музейным работнікам, літаратуразнаўцам, якія едуць працаваць у польскія архівы і музеі, дзе могуць свабодна атрымліваць копіі з усяго, што ім патрэбна. Між іншым, толькі што вярнуліся з Варшаўскага музея Адама Міцкевіча супрацоўнікі літаратурнага музея, якія дамовіліся аб тым, каб частка экспанатаў з Польшчы была выстаўлена ў музеі Міцкевіча ў Завоссі.

— Апроч таго, што вы старшыня Беларускага фонду культуры, вы яшчэ і старшыня навуковай Рады Нясвіжскай Акадэміі. Нясвіж — гэта месца, таксама дарагое і для беларусаў, і для палякаў. Ці ёсць сярод выпускнікоў Акадэміі — гэтай летняй міжнароднай школы па падрыхтоўцы архітэктараў гістарычных ландшафтаў, — палякі?

— Сёлета няма, аднак у першым выпуску былі, і мы спадзяёмся, што будуць і ў далейшым. У Нясвіжы вучацца побач беларусы, літоўцы, украінцы і палякі. Трэба сказаць, што сёлетні выпуск арыентаваўся ў асноўным на гісторыю могільнікаў, а найбольшыя праблемы з імі, бадай што, у нас і нашых суседзяў — расіян і ўкраінцаў. Мы яшчэ толькі вучымся па-сапраўднаму разумець, што могільнікі — гэта самы вялікі помнік, дзе ўсё разам — ландшафт, архітэктура, мастацтва, а самае галоўнае — тысячагадовая гісторыя (таму што звычайна могільнікі ставіліся на месцах больш старажытных пахаванняў, на былых курганах). Хачу выкарыстаць старонку вашай газеты, каб выказаць удзячнасць Цэнтру аховы гістарычных ландшафтаў і яго дырэктару Андрэю Міхайлоўскаму за ягоную вялікую дапамогу ў справе адкрыцця і плённай працы Нясвіжскай Акадэміі.

— І апошняе, Уладзімір Аляксандравіч. На вашым стале я бачу кнігу "Волчын Станіслава Аўгуста", выдадзеную ў Варшаве, дзе вы ў раздзеле "Замест уступу" расказваеце аб некаторых варунках вяртання Польшчы астанкаў апошняга караля Рэчы Паспалітай Станіслава Аўгуста Панятоўскага ў час, калі вы працавалі першым намеснікам міністра культуры Беларусі і мелі да гэтага самае непасрэднае дачыненне. Вы пішаце аб той падзеі як аб "прыкладзе нашай сумеснай працы". Вы не змянілі свае думкі аб гэтым? Як-ніяк, але гэта — частка і нашай гісторыі...

— Я мяркую, што гэта зроблена правільна, падтрымліваю словы майго калегі, віц-міністра Міністэрства культуры і мастацтва Польшчы Тадэвуша Паляка, якія ён напісаў у лісце, якім суправадзіў гэтую кнігу: "Пераканаць, што наша сумесная праца ў выратаванні агульных здабыткаў культуры служыць дыялогу польскага і беларускага народаў, іх узаемнаму спазнанню і ўзаемаразуменню".

Інтэрв'ю правяла
Вольга ІПАТАВА

РЭПАРТАЖ З МЁРТВАГА ГОРАДА

Каб яго ўбачыць, трэба мець добрае ўяўленне і фантазію. Альбо — веды. Георгій Васілевіч Штыхаў, доктар гістарычных навук, упэўнена ідзе з лагчыны да ракі Менкі, за якою крута ўздыбленыя ўзгоркі, амаль сутыкаючыся адзін з адным, ствараюць паміж сабою вузкі праход. Узгорак справа як бы зрэзаны нажом, на левым густа растуць дрэвы.

— Гэта быў уваход у старажытны Менск, — гаворыць Георгій Васілевіч. — Тут стаяла брама з тоўстых дубовых бярвенняў, адкуль ішла дарога на Малое гарадзішча, дзе стаялі палаты пасадніка, баяр, дзе, хутчэй за ўсё, збіралася веча...

Гарадзішчаў тут два. На другім, вялікім, месціліся паўзямлянкі, драўляныя хаты, дзе жылі менчукі X—XI стагоддзяў. Зрэшты, сама вёска, што размесцілася побач з валамі, таксама завецца Гарадзішчам. А ранейшы горад так і клічуць тут — Валамі: "Скаціна дзе, на Валах пасвіцца?" Хаця зараз, у халодны майскі дзень, тут толькі свішча вецер у голлях голых яшчэ дрэваў ды пеніцца брудная Менка, у якую ўпадае зусім ужо змялелы і забалочаны ручай Дунай, (яны абкружаюць, як і даўней, былы горад).

Калі мы ехалі сюды, на месца, дзе, як сцвярджае Георгій Васілевіч, знаходзіўся старажытны Менск, які ўпершыню ўспамінаецца ў летапісе 1067 г., і машына імчалася паўз сённяшняе аўтамабільнае торжышча і музей звычайнай архітэктуры і побыту ў Строчыцах, вучоны расказваў аб тым, што ўзгадала аб сапраўдным месцы "першага", успомненага ў летапісе месца, нарадзілася не ў яго.

— Гэтую думку — што сённяшні Мінск быў перанесены з ранейшага месца, магчыма, у выніку татальнага разбурэння, — выказваў яшчэ акадэмік Антон Мікітавіч Ясінскі ў сярэдзіне 30-х гадоў. Сярод гісторыкаў была вядомая ягоная праца "Мінск—Няміга—Дудуткі", але яна, на жаль, не была надрукаваная, а пасля, у час вайны, загінула. Пазней гэтую ж думку выказваў вядомы беларускі археолаг Аляксандр Ляўданскі (дарэчы, вельмі шкада, што пра гэтага выдатнага вучонага так мала ведаюць на Беларусі. Ён жа, сярод шмат чаго іншага, зрабіў класіфікацыю гарадзішчаў жалезнага веку, першы выказаў думку, што гарадзішчы культуры штрыхаванай керамікі ў Цэнтральнай Беларусі належалі балцкім плямёнам і да т.п.). Ляўданскі падтрымаў меркаванне Ясінскага наконт вядомага месца летапісу: "И проидоша ко Меньску, и меняне затворишася в граде. Ои же братья взяша Менеска, и исекоша мужа а жены и дети вдаша на щиты, и поидоша к Немизе", што, калі старажытны Менск быў на Нямізе, то наўрад ці трэба было пісаць "поидоша к Немизе". Апроч таго, мабыць, летапісец паўсюль гэтыя звесткі з вуснаў сведкі альбо ўдзельніка тых крывавых падзей, бо надта ўжо выразна апісаная гэтая страшная сеча. Але дзе ж тады мог быць гэты першапачатковы горад? Пошукі цягнуліся доўга, яны патрабавалі энтузіязму і ведаў.

Першыя раскопкі на валах, што захаваліся каля вёскі Гарадзішча, паказалі, што тут сапраўды некалі быў старажытны горад, з умацаванымі сценамі, з гандлем, які ішоў ажно ад Балтыйскага мора.

Георгій Васілевіч спыняецца каля Менкі. Расказвае. Гэта цяпер яна нагадвае простую ручаіну. Калісьці па гэтай рацэ плылі ладдзі і стругі, везлі разнастайныя тавары. Пра гэта сведчаць раскопкі. Частку экспанатаў, якія за многія гады гісторык Штыхаў знайшоў на гэтым гарадзішчы, можна ўбачыць у падручніку "Гісторыя Беларусі" для 6-х класаў, які ён разам з В.Ракуць нядаўна напісаў і выдаў. Сярод рознакаляровых пацерак асабліва вылучаюцца чорна-чырвоныя, з белымі палоскамі, што ўтвараюць як бы вочкі. Па іх можна датаваць пласты, бо пазней X стагоддзя такія пацеркі ў раскопках ужо не з'яўляюцца. Ёсць сярод раскопак шахматны конь, сякера, тысячы аскабалкаў гаршкоў, многія з іх з княжацкім знакам Рурыкавічаў — трызубцам, рыбалоўныя кручкі, бронзавыя фібулы...

— Я пачынаў тут раскопкі з 1975 года, — успамінае Георгій Васілевіч. — Памятаю, дзе што знайшлі. Кожная ж рэч нібы гаворыць — і пра свайго ўладальніка, і пра эпоху. Вось, напрыклад, бронзавая гранёная пацерка (як недасведчанаму здаецца) — гэта скандынаўская гірка, якую мы знайшлі падчас апошніх раскопак. А яна красамоўна сведчыць, ці, дакладней, пацвярджае, што некалі тут быў вялікі горад, куды прыязджалі і скандынавы...

Мы крочым па "горадзе", спыняючыся то каля вала, то пасярэдзіне О-падобнай пляцоўкі, як бы аблямаванай гладкімі сценамі ўмацаванняў, і я сапраўды нібы бачу дзяўчат, што насілі тыя шкляныя пацеркі, і дзецюкоў, што махалі сякерамі, якія, хаця і паржавелыя, але ж засталіся ў гэтай вось зямлі, праляжаўшы у ёй 930 гадоў. Так, столькі часу прайшло з таго жахлівага дня 3 сакавіка 1067 года, калі мяняне, застаўшыся без свайго слаўтага князя-абаронцы Усяслава, які быў на той час далёка, вырашылі не здаваца магутнаму войску трох кіеўскіх князёў, сыноў Яраслава Мудрага, што аблажылі горад. Барацьба ішла за самастойнасць Полацкага княства, за незалежнасць Полацкай дзяржавы. За яе і ляглі тут сярод пажарышчаў усе, хто мог трымаць у руках зброю... Можа, таму авальная пляцоўка, на якой зараз сярод леташняга быльнягу гаспадарыць вецер, здаецца мне... алтаром? ахвярнікам?

— Бачыце, якая чорная тут зямля? — паказвае Георгій Васілевіч на Гарадзішча, дзе ля дамоў тамсям ляжаць ужо ўзараныя соткі. — Гэта ж усё — культурны пласт. І, дарэчы, тут амаль усе жыхары, кожны ў сваю пару, дапамагалі мне ў раскопках. Праўда, цяпер на гэта ўжо няма грошай...

Аб тым, што тут быў старажытны Менск, сведчыць "ахоўная" дошка ля "ўваходу". І болей нічога няма. А магло б — ну, скажам, тая ж драўляная брама і тыя ж сцены гарадзішча, што на макеце ў рабочым кабінеце Георгія Васілевіча. Маглі б стаяць стэлы, на якіх высечаныя даты і радкі летапісаў. Ды ці мала чаго яшчэ? Вунь, у зямлі Шлезвіг-Гальштэйн над каркасам агромністай ладдзі вікінгаў наладзілі ангар, і побач працуе музей, які не пустуе ніколі. І ў нас жа раскапанага хопіць не на адзін музей... Дзе-нідзе, але і ў нас можна ўбачыць на кніжнай вітрыне: "Мінску — 930 гадоў". Праўда, гэтую дату адзначаюць хіба што ў некаторых установах культуры, і то — асобныя энтузіясты. Вось і мяне запрасілі ў адну з бібліятэк на мерапрыемства, прысвечанае гэтай даце, і я ўжо прыкідваю — чытаць нядаўна напісаную казку пра Менеска ці гаварыць пра паход Яраслававічаў?

... Раскажу я, бадай што, пра гэтую паездку ў мёртвы горад, які так і не паўстаў пасля разгрому. Можа, гэтыя дзеці, стаўшы дарослымі, пачнуць на зямлі ўзводзіць хаця б памяць пра тое, што з-пад магутных пластоў выцягваюць на свет божы, для навукі і для нашчадкаў, цяпер толькі археолагі? І праз семдзесят гадоў — да тысячагоддзя — адновяць хаця б часткова памяць аб продках, смелых і гордых?

Вольга ІПАТАВА

18 МАЯ — МІЖНАРОДНЫ ДЗЕНЬ МУЗЕЯЎ

Адзін з куткоў Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту. Пакроўская царква з в.Логнавічы.

Старажытная архітэктура на Беларусі — гэта скарбы з мінулага. Сёння мы паспрабуем паказаць вам архітэктуру ансамбля слуцкага Падзамчышча.

Ад пачатку і на працягу ўсёй сваёй гісторыі Слуцк вядомы як горад з добра наладжанай рамеснай вытворчасцю. У цеснай сувязі з ёй развіваўся гандаль. Мясцовыя і прывезеныя тавары знаходзілі рэалізацыю на спецыяльна вызначанай тэрыторыі — гандлёвай плошчы. Як і ў іншых старажытных гарадах, у Слуцку яна размяшчалася каля дзядзінца, супрацьлеглым краем межавала з жылой забудовай — пасадам, а бераг ракі, да якой быў свабодны выхад, займала прыстань. Колькасць гарадскога насельніцтва з бегам часу павялічвалася. І пасад абкружыў дзядзінец і торг з усіх бакоў. Да цэнтра вялі і тут сыходзіліся галоўныя гарадскія вуліцы.

мамі або сярод гандлёвых радоў стаяла ратуша. Звестак аб ёй не захавалася, але, як сведчыць традыцыя, будынак, дзе размяшчаўся магістрат, заўсёды быў звязаны з гандлёвай плошчай.

У XVI—XVII стст. воку гледача адкрываўся з захаду жывапісны сілуэт размешчаных на розных узроўнях замкаў. Іх высокія, у некалькі паверхаў вежы завяршаліся стромкімі шатровымі дахамі. Разам з купаламі Успенскага сабора яны дамінавалі над усёй вакольнай забудовай.

Першыя прадстаўнікі роду Радзівілаў, якія сталі гаспадарамі Случчыны ў пачатку XVII ст., былі прыхільнікамі рэфармацыі. Князь Януш Радзівіл у 1617 г. у Новым горадзе закладвае кальвініскі збор.

На выгляд пабудоў XVII-XVIII стст. кладзе адбітак эстэтыка барока. Купалы храмаў становяцца

нія з гэтага часу мае выгляд трохнефавай базілікі. Сярэдні неф становіцца значна вышэйшы за бакавыя, пакрыты двухсхільным дахам, з невялікім купалком-сігнатуркай над алтарнай часткай. Галоўны фасад завершаны трохвугольным франтонам.

Бліжэй да канца XVIII ст. у жыцці горада пачынаюць адбывацца змены, якія ідуць не на карысць яму. Былая ўдзельная сталіца князёў Алелькавічаў, а потым не менш вядомых і магутных князёў Радзівілаў у XIX ст. уяўляе сабой ужо звычайны горад Расійскай Імперыі.

Адзначаныя змены адбіваюцца на характары будаўніцтва.Назіраюцца зрухі, звязаныя з паніжэннем статуса горада, пераразмеркаваннем акцэнтаў у палітычным і духоўна-культурным жыцці, а таксама з пэўнымі традыцыямі, якія па інерцыі ішлі з папярэдніх

ВАНДРОЎКА ПА СЛУЦКУ

Гандлёвую плошчу займалі крамы, лаўкі, låткі, склады. З захаду да яе падступалі ўмацаванні дзядзінца: пракапаны роў з вадою, далей — земляны вал з драўлянай сцяною (вастраколам) па версе і вежамі. Сюды ў час небяспекі збіраліся жыхары, каб вытрымаць асаду непрыяцеля. Тут былі княскі палац, саборная Успенская царква, пабудовы заможных мяшчанаў. З боку пасада, сярод жылля і рамесных майстэрняў, на самым краі плошчы таксама стаялі значныя грамадскія будынкі.

Там, дзе выходзіла на плошчу вуліца Астраўская, на яе правым баку ў 1419 г. быў пастаўлены драўляны фарны касцёл. Народнае паданне, праўдападобна, захавала дату пачатку будаўніцтва, бо дакументы на пачатак утрымання першага пробашча прыводзяць год 1439. Гэты касцёл — найстарэйшы каталіцкі храм не толькі ў горадзе, але і ва ўсёй акрузе. Нездарма многа пазней мясцовыя католікі ў спрэчках з прадстаўнікамі рэфармацыі карысталіся прымаўкай: "Слуцкая фара старэй за кальвінскую веру". З нязначнымі зменненнямі свой выгляд касцёл захаваў да XIX стагоддзя.

Насупраць касцёла, на другім баку Астраўскай вуліцы, прыкладна ў сярэдзіне XV ст. з'яўляецца Уваскрасенская царква. Літаратурныя крыніцы не прыводзяць дакладнай даты пабудовы, а гавораць, што існавала яна яшчэ да 1483 г. ёй, верагодна ў час чарговага рамонту, наданы фундуш слуцкай княгіняй Аленай і яе сынам Юрыем Юр'евічам. У XVIII ст. гэты будынак разбіраецца і пазней узводзіцца новы.

У 1441 г. Слуцк атрымлівае Магдэбургскае права. Магчыма, што побач з вышэйзгаданымі хра-

больш вытанчанымі, двух- або трох'яруснымі. Мяняецца гатычны выгляд замкавых вежаў. Галоўная з іх, напрыклад, ужо мае купальнае пакрыццё.

Архітэктура Падзамчышча цяпер яскрава адлюстроўвае карціну шматграннага і супярэчлівага духоўнага жыцця грамадства. З гмахам замкавага Успенскага сабора пераклікаюцца купалы Уваскрасенскай, Варварынскай, Увядзенскай цэркваў, а таксама больш позняй царквы Св. Айцоў. Далей па Астраўскай вуліцы іх падтрымліваюць вярхі цэркваў Нараджэння Хрыстовага і Нараджэння Багародзіцы, за якімі каля Астраўскай брамы ўзвышаецца касцёл Св. Духа. Праваслаўныя храмы на плошчы фланкіраваны касцёламі: з аднаго боку — фарны, з другога — бернардзінскі ў гонар Св. Антонія.

У 1734 г. адбываецца рэканструкцыя будынкаў бернардзінскага кляштара. Касцёл Св. Анто-

часоў.

Новая эпоха ставіць апошнюю кропку ў гісторыі гарадскога архітэктурнага ансамбля. Актыўная атэістычная палітыка дзяржавы прыводзіць да масавага закрыцця храмаў, а потым і да іх знішчэння. У 1934 г. быў разбураны гарадскі Мікалаеўскі сабор. Закрытая Уваскрасенская царква ператвараецца у інтэрнат, а пазней яе будынак згарае. Бернардзінскі кляштар "па традыцыі" выкарыстоўваецца ваенным ведамствам. Ужо пасля Айчыннай вайны не стала касцёла. Тады ж была знішчана званіца разбуранага ў час вайны кальвінскага збора. У кляштарным будынку цяпер размяшчаецца маслабаза. Тэрыторыю былога Ніжняга замка і Падзамчышча цяпер займае сучасная тыповая забудова, якая творыць пачатак вуліцы пад назвай "Піянерская".

Ігар ЦІТКОЎСКІ
Малюнак аўтара
Слуцк

НАРАЧ ЯК ВІЗІТОЎКА ДЗЯРЖАВЫ?

Жамчужынай беларускіх азёр называюць самае вялікае і самае прыгожае возера нашай краіны — Нарач. І што, пэўна, вельмі значна — возера валодае мноствам фактараў, што прыцягваюць да сябе людзей. Па-першае, яно прыгожае і чыстае. Не выпадкова, мусіць, і ў беларускай прозе, і ў паэзіі сотні строф, сотні кніжных старонак — пра нарачанскую прыгажосць. Хто аўтары слаўнага гімна? Ужо імёны іх — аргументы для праўдзівасці дадзенага сцвярджэння: Максім Танк, Міхась Лынькоў, Янка Брыль, Аркадзь Куляшоў, Ніл Гілевіч... А па-другое, Нарач валодае мноствам лекавых, лячэбных фактараў. Я не агаварыўся, сцвярджаючы, што менавіта возера ў цэлым, а не толькі яго вада. Вада лечыць толькі цела, а душу... Не выпадкова на берагах Нарачы размешчана больш за дзесяць шматпрофільных здраўніц і месцы ў гасцінічных комплексах не пустуюць ні ўзімку, ні ўлетку.

Выразную характарыстыку возеру ў сваёй кнізе "Край азёрны" дала даследчыца Вольга Якушко: "Можна з цвёрдай упэўненасцю сказаць, што возера Нарач займае ў Беларусі першае месца па чысціні і празрыстасці вады. Дно, засланае пяском і каменьчыкамі, праглядаецца да глыбіні 7 і нават 9 метраў. Багаты падводны свет адкрываецца назіральніку. Празрыстая вада, праз якую глыбока сягаюць сонечныя промні, дазваляе водным раслінам утвараць густыя зялёныя падводныя лугі, нябачныя берагі. Многія пытаюцца: чаму вада ў возеры Нарач такая празрыстая, ёсць жа ў Беларусі і болей глыбокія азёры, не падвержаныя такому моцнаму ўздзеянню ветру. І цяжка адказаць на гэтае пытанне адным сказам. Безумоўна, сваю ролю адыгрывае вялікая плошча возера і аб'ём вады ў ім, шырокае распаўсюджванне вакол пясчаных адкладанняў, "перамытых" ледніковымі водамі... Вялікае значэнне ў яго папаўненні маюць чыстыя халодныя грунтовыя воды".

Але Нарач, з ўсёй яе прыгажосцю, патрабуе сёння асаблівай да сябе ўвагі. Падштурхоўвае да гэтага і экалагічная сітуацыя не толькі у Беларусі, але і ва ўсёй Еўропе. Возера Нарач, суседнія з ім не меней прыгожыя азёры патрабуюць аб'яднання ў адзіны курортна-турыстычны комплекс. Пазіцыя Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь у гэтым плане адназначная: "... Калі тут стварыць неабходную інфраструктуру і на першым этапе давесці да ладу ўсе тое, што ёсць, то мы будзем мець, ну, як раней у нас казалі, "залатое дно".

Нядаўна давялося сустракацца з кіраўніком адміністрацыі Мядзельскага раёна (на тэрыторыі якога, як вядома, размешчана Нарач) Іосіфам Францавічам Тарасёнкам. Вось яго пазіцыя па стварэнні на Мядзельшчыне сапраўднага курортна-турыстычнага комплексу.

— Сёння ходзіць шмат размоў пра Нацыянальны парк "Нарачанскі". Ужо нават у сталіцы распрацаваны праекты некаторых дакументаў. Але наш, мядзельскі, погляд, на ўсё гэта крыху іншы. Па-першае, адсечаная ад Нацыянальнага парку другая частка раёна нікім не абследавалася, хаця яна не меней каштоўная не толькі ў прыродным (буйныя журавінавыя балоты, лясы, прыгожыя ландшафты, запасы высакаякаснай пітной вады, рака Сэрвеч, што ўваходзіць у Вілейска-Мінскую водную сістэму, ёсць і другія аргументы) плане, але і ў культурна-гістарычным (прыгажэйшы ў Беларусі Будслаўскі касцёл аб'яўлены Святым месцам; тут прапануецца будаўніцтва рэзідэнцыі Папы Рымскага за кошт Ватыкана). Па-другое, не трэба забывацца пра тое, што на тэрыторыі раёна ёсць сельскагаспадарчая і прамысловая вытворчасць, якую варта рэарганізаваць такім чынам, каб яна ў большай ступені працавала на курорт.

Самыя добрыя памкненні ў адміністрацыі Мядзельскага раёна. Але фарміраванне велізарнага курортнага, турыстычнага комплексу патрабуе інвестыцый. Адкуль яны прыйдуць і ці прыйдуць увогуле на Нарач?..

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

ФРУНЗЕ, 5

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 2–3.)

І.Ш.: Вось тут гаварылі пра часопіс "Першацвет". Увогуле радуе, што, нягледзячы на нашу беднасць, на мізэрныя ганарары, у літаратуру ідзе вельмі многа маладых. Калі сустракаешся з "першацветаўцамі" — душа радуецца. Гэтыя хлопцы і дзяўчаты ведаюць тэорыю літаратуры, усе маюць універсітэцкую адукацыю альбо вучацца зараз ва універсітэце. Асабліва многа паэтэс...

В.З.: Вось што дзіўна, сёння сярод маладых творцаў наогул дамінуе жаночая плынь, ды і не толькі ў "Першацвеце". Я зусім нядаўна быў на факультэце журналістыкі, там была сустрэча са студэнтамі, дык як зайшоў у аўдыторыю і глянуў: адны дзяўчаты! Ці туды ж я патрапіў? У аўдыторыі было на ўвесь курс з дзесятак хлопцаў. Зусім адваротная прапорцыя той, што была некалі ў наш час. Фемінізацыя нейкая, ды і толькі! У мяне некалі нават параўнанне ўзнікла такое: фемінізацыя літаратуры і хімізацыя палёў.

А.Р.: Якое "ядавітае" параўнанне!

В.З.: Паспяшаўся, бяру свае словы назад. Пасля, прачытаўшы многіх філосафаў, нядаўна Мярэжкоўскага, прыйшоў да высновы, што ў наш час залішняй "камерцыялізацыі" грамадства, такая жаночая плынь у літаратуры і журналістыцы будзе, мабыць, не горшым духоўным паратункам. Відаць, Бог пасылае нам выратавальніц. Хаця і жанчыны сёння таксама ідуць у камерцыю... ды яшчэ як! Вось у Івана Пятровіча не так даўно напісана аповесць "Сатанінскі тур" якраз на гэтую тэму.

І.Ш.: Сюжэт такі. Перад Брэстам у турыстычным аўтобусе, пасажыры якога едуць у Польшчу з добра зразумелай вам мэтай, паміраe чалавек. Ведаючы, што пры такіх абставінах рэйс могуць адмяніць, пасажыры аўтобуса закідваюць мёртвага цюкамі і чацвёра сутак возяць такім чынам па Польшчы, вырашаючы свае камерцыйныя пытанні. Вось яна бездухоўнасць, амаральнасць нашага часу, у гэтым ёсць нешта сатанінскае. Пагоня за далярамі, за набыткам атручвае сёння душы людзей! Наша бяда, не толькі мая, але многіх празаікаў яшчэ і ў тым, што зараз у літаратуры няма станоўчага героя, яго цяжка знайсці ў нашай сучаснасці...

В.З.: Але ж у нейкім коле нашага грамадства гэтыя людзі лічацца за станоўчых: набытчыкі капіталу і здабытчыкі капіталу.

І.Ш.: Можа, гэта для некага і так, але адкуль у іх з'явіўся першапачатковы капітал? У нас жа з табой, Васіль, яго не было! Я думаю, што першапачатковы капітал у "новых рускіх" і "новых беларусаў" — крымінальны. Наогул, калі ж нарэшце ў нас з'явяцца капіталісты тыпу нямецкіх, шведскіх: сумленныя людзі, што будуць дбаць пра культуру нашай краіны. Ну як жа без культуры? У іх жа дзеці ёсць, у іх унукі ёсць, іх вучыць трэба, далучаць да сусветнай культуры, дык давайце, раскашэльцеся на культуру! Дзе ж яны, нашы Мамантавы, Траццяковы, няўжо не разумеюць, што пра родную культуру якраз сёння трэба добра падумаць і падтрымаць яе?

А.Р.: На жаль, Мамантавых і Траццяковых у нас пакуль няма. Ну, а як дапамагае СП дзяржава?

В.З.: Мы лічымся між іншых творчых саюзаў не на апошнім месцы ў стасунках з дзяржаўнай падтрымкай. Але перш за ўсё, канешне, трэба глядзець на справы выдавецкія. Нашы часопісы, газеты падтрымліваюцца дзяржавай. І за гэта наша заўсёдная ёй удзячнасць. Так было, і мы лічым, што так павінна быць, таму што кожны кіраўнік дзяржавы ведае, што без падтрымкі нацыянальнай культуры, нацыянальнай свядомасці і дзяржава сама па сабе разваліцца, прыйдзе ў заняпад, ва ўсякім разе зойдзе не туды, куды спадзяюцца нашы кіраўнікі. Калі пусціць на такі вось "Сатанінскі тур" увесь наш народ, дык і прыйдзем да таго, што побач з жывымі будзем трупы вазіць, прыйдзем да бездухоўнасці. А дзяржаўная палітыка, мудрая дзяржаўная палітыка якраз і заключаецца ў тым, каб падтрымаць тых, хто стварае духоўнасць сваім розумам, сэрцам, бяссоннем. Здаецца, гэта так лёгенька: сеў пісьменнік за стол і піша. А колькі высілкаў і эмацыянальных ды і фізічных на гэта затрачваецца! Людзей-творцаў, якія нясуць народу духоўны зарад, дзяржава павінна падтрымліваць! Такія людзі рэдка з'яўляюцца, гэта не тое, што нейкі чыноўнік узяў жменю, іх пасеяў, а на наступны год усё гэта вырасце ў дзесяцікратным памеры. Талент — гэта рэдкасць, рэдкасць прыроды, рэдкасць духу, і калі ён з'явіўся, трэба стварыць умовы, каб ён пачуваў сябе па-чалавечы, бачыў, што да яго ставяцца з добрым разуменнем і падтрымкай. І натуральна, што і душа будзе тады раскрывацца шырэй і глыбей. Тут ужо згадваліся праблемы выдавецкія. А для пісьменніка гэта — перш за ўсё, каб тое, што ён напісаў, як мага хутчэй знайшло дарогу да чытача.

Так што падтрымка, якую мы адчуваем з боку дзяржавы на сённяшні дзень — гэта добра, але гэтага, на жаль, мала.

А.Р.: Якая атмасфера ў СП пануе сёння?

В.З.: Саюз пісьменнікаў заўсёды нейкім сваім дэмакратызмам вылучаўся сярод іншых творчых саюзаў. Прынамсі, у нас ніколі не было нейкіх калятворчых плётак, інтрыг. Наш саюз неяк шчасліва ўнікаў усяго гэтага. Відаць, ад таго, што і кіраўнікі яго заўсёды былі высокай чалавечай культуры. Тут ужо ўзгадвалася праца Івана Пятровіча, а побач з ім працаваў Максім Танк, раней — Пятрусь Броўка, Іван Мележ, Янка Брыль, Пімен Панчанка. Гэта гонар нашай літаратуры, кожны сам па сабе багаты духоўна, натуральна кожны са сваімі падыходамі і поглядамі на жыццё, але і са сваім разуменнем чалавека. А калі чалавек разумее другога, то і ствараецца такая атмасфера: прыстойнасці, сяброўства, імкнення не перашкодзіць адзін аднаму. Кожны з нас разумее, што, перашкаджаючы творчаму чалавеку, перашкаджае і нейкім больш высокім катэгорыям...

P.S. Было яшчэ адно пытанне, якое так і не прагучала падчас нашай гутаркі. Ідучы на сустрэчу, падумала: "Як жа гэта ўдалося нашаму СП у такі складаны час захаваць сваё адзінства, не раскалоцца на два творчыя саюзы, як гэта сталася з Саюзам пісьменнікаў Расіі?" Але пакуль ішла размова, адказ на пытанне вызначыўся неяк сам па сабе. Ён вынікаў з таго, пра што гаварылі Васіль Зуёнак і Іван Шамякін: пакуль "каля стырна" творчага саюза такія кіраўнікі, для якіх духоўнасць чалавека і яго маральная каштоўнасць — галоўнае, датуль будзе еднасць і ўзаемаразуменне ў яго шэрагах.

Алена РЫГОРАВА

ЯК САЦРЭАЛІЗМ ПЕРАМОГ БЕЛАРУСЬ

"ЕЗУІТ СКАРЫНА", РЫДЛЁЎКА ГУЛАГа І ЛУГАНСКІ СЛЕСАР...

Артыкул другі

Перада мной — альбом А.Касцялянскага "Выяўленчае мастацтва Беларусі" з прадмовай І.Гурскага, выдадзены ў 1932 годзе. І ў прадмове, і ў артыкуле Касцялянскага, што надрукаваны перад выяўленчым радам, мы знаходзім звыклыя для таго часу сентэнцыі кшталту "езуіт Скарына", "дробнабуржуазны бунтар Каліноўскі", ён жа "герой польскай шляхты", "вялікая частка мастакоў вельмі выразна выказвала (на Першай Усебеларускай мастацкай выставе. — **Б.К.**) нацыяналістычныя тэндэнцыі, ідучы ў сваіх творах ад беларускіх цэркваў, Скарынінскай Біблііі, слуцкіх паясоў" і г.д. Нават творчасць рэаліста Івана Ахрэмчыка крытыкавалася за "фармалізм", "экспрэсіянізм", "буржуазную эстэтызацыю"; "партрэт Александровіча ягонага пэндзля з'яўляецца прарывам у творчасці мастака і выяўляе ўплыў буржуазнага нацыяналістычнага псіхалагізму".

Шмат крытыкі атрымлівае і іншы рэаліст — В.Волкаў — за "метады дробнабуржуазнага натуралізму" ў карціне "Каліноўскі". А Міхась Філіповіч? "У сваёй творчасці, — адзначае Касцялянскі, — ён выказваў настроі і спадзяванні беларускага кулацтва", "пісаў сялян абавязкова ў лапцях, ідэалізаваў стары, рабскі побыт, старажытную саху". Нават праект Дома ўрада ў Мінску аўтар альбома вызначае як "тыпова рэакцыйнае рэстаўратарства".

Хацелася б прывесці яшчэ адну вытрымку з гэтага опуса: "Нацыянал-дэмакраты ў розных установах (Інбелкульт, Наркамасветы, музей) развіваюць фашысцкія тэорыі пра беларускі нацыянальны стыль: Шчакаціхін у адным са сваіх артыкулаў гаворыць пра тое, што "беларускі нацыянальны стыль развіваўся на Беларусі на працягу многіх стагоддзяў і прыпыніўся ў сваім развіцці толькі напрыканцы XVII стагоддзя. Цяпер трэба толькі ўзнавіць перарваны ланцуг". Гэтыя спробы прадставіць мастацкі стыль як адзіную нацыянальную плынь кранальна аб'ядноўваюць беларускіх нацыянал-дэмакратаў з шавіністамі, якія таксама замазваюць класавую сутнасць рускай культуры. І тыя, і другія абапіраюцца на рэакцыйныя элементы нацыянальнай культуры, на культуру шляхты, паноў і буржуазіі, ігнаруючы рэвалюцыйна-дэмакратычныя і пралетарскія элементы гэтай культуры..."

Каментарыі, як той казаў, не патрэбныя. А яшчэ годам раней, у сакавіку-красавіку 1931 года, у Мінску адбылася Усебеларуская нарада мастакоў пры Галоўным камітэце па мастацтве БССР. Са спавешчаннем "Класавая барацьба ў выяўленчым мастацтве Беларусі" выступіў Ілля Гурскі. У рэзалюцыі паводле спавешчання, апублікаванай у часопісе "Маладняк" (№ 4, 1931), падкрэслівалася, што "пралетарыят на фронце выяўленчага мастацтва дасягнуў некаторых поспехаў. Сёння мастакі Беларусі сталі на шлях перагляду сваіх ідэалагічных і фармальных пазіцый, на шлях набліжэння сваёй творчасці да задач, што пастаўлены партыяй і ўрадам".

Разам з тым далей падкрэслівалася, што "сярод асобных мастакоў назіраюцца праявы фармалістычных тэндэнцый... вельмі выразная арыентацыя на буржуазнае французскае мастацтва і на дэкадэнцкі нямецкі экспрэсіянізм, што з'яўляецца яскравым сведчаннем класавай барацьбы ў беларускім выяўленчым мастацтве". У якасці прыкладаў браліся імёны Бразера, Зевіна, Аксельрода, Філіповіча.

Прывяду яшчэ адзін, характэрны для таго часу ўрывак з гэтай рэзалюцыі: "Беларускія нацыянал-дэмакраты, наладжваючы сваю брыдкую контррэвалюцыйную дзейнасць, імкнуліся выкарыстоўваць і выяўленчае мастацтва супраць дыктатуры пралетарыяту. Вельмі часта ў творах асобных мастакоў і нават Віцебскага мастацкага тэхнікума ў перыяд кіраўніцтва ім Керзіна і Касяровіча распрацоўваліся творы, чужыя рабочаму класу, напрыклад, творы мастака М.Філіповіча за 1921-25 гады (вось ужо атрымаў гаротны Міхась Мацвеевіч! — **Б.К.**), што ідэалізавалі шляхецкую мінуўшчыну, народныя забавы, адлюстроўвалі культуру кулацкай часткі вёскі, экспедыцыі шэрагу мастакоў для замалёвак цэркваў і царкоўнай аздобы; прасоўванне думкі, што беларуская графіка бярэ свой пачатак ад малюнкаў Біблііі, перакладзенай на беларускую мову ў XVI стагоддзі езуітам Скарынаю, прасоўванне так званага скарынавага стылю ў мастацкай практыцы шэрагу беларускіх мастакоў: Лебедзевай, Эндэ, Волкава, Тычыны; у Віцебскім мастацкім тэхнікуме... да 1929 года выкладаўся курс царкоўнай архітэктуры Беларусі, афармленне акадэмічнай канферэнцыі мастаком Грубэ ў нацыяналістычным духу з перавагай белых колераў, дзе цалкам адсутнічалі пралетарскія эмблемы і колеры, а таксама партрэты правадыроў рэвалюцыі. Мастакамі Бразерам, Азгурам, Сляпянам, Кругерам, Касцялянскім былі зроблены скульптуры і партрэты езуіта Ф.Скарыны. Быў створаны шэраг карцін, партрэтаў і скульптур, што ідэалізуюць Кастуся Каліноўскага... Ідэолагамі беларускага контррэвалюцыйнага нацыянал-дэмакратызму наладжвалася праца сярод мастакоў, што арыентавала апошніх на буржуазны Захад і супрацьстаяла пралетарскаму цэнтру — Маскве".

У дужках адзначу, што менавіта ў гэты час Я.Купалу аб'явілі "выразнікам і носьбітам ідэалогіі дробнай шляхты", а Я.Коласа абвінавацілі ў тым, што ён сваю творчасць "напаўняе ліберальнай, нацыяналістычнай ідэалогіяй "нашаніўства". І што ў ягонай творчасці гучыць "тыпова нацыяналістычнае захапленне ўсім беларускім наогул, роднымі песнямі, роднымі вобразамі". Вось так! Аказваецца, любіць сваю Айчыну і захапляцца ёю — гэта і ёсць нацыяналізм? Праз шэсць гадоў, у кастрычніку 1937 года, гэтых жа пісьменнікаў абвінавацілі не толькі ў тым, што "у 1917 годзе... падчас вырашальных баёў беларускага народа за сваю волю яны пайшлі не з народам, а з нацыяналістамі..." але і "ў вырашальныя моманты гэтай барацьбы выказалі ў сваёй літаратурнай і грамадскай дзейнасці варожае стаўленне да Савецкай улады і партыі бальшавікоў".

З ліку прадстаўнікоў мастацкай інтэлігенцыі першым у мясарубку рэпрэсій трапіў таленавіты графік Яфім Мінін. За тое, што як мастак "дапамагаў апошнім рэшткам разбітых нацыянал-дэмакратычных элементаў праводзіць пад падманліва-нацыянальным сцягам сваю антысавецкую дзейнасць" і шкодзіў "нацыянал-культурнаму будаўніцтву", ён быў у 1937 годзе арыштаваны і неўзабаве расстраляны.

ТАМ, ДЗЕ КАПАЛІ

УСПАМІНЫ

Кажуць, што чалавек у першай палове жыцця часцей думае аб тым, што будзе, марыць аб будучыні, а ў другой — напрыканцы жыццёвай дарогі, наадварот — часцей успамінае аб тым, што было, што перажыў. І дзіўная рэч, я часта тое, што было шмат гадоў таму, бачу настолькі яскрава, настолькі рэальна, што быццам бы было яно ўчора-пазаўчора, і некаторыя дробязі паўстаюць у маёй памяці вельмі рэальна. І калі я "заглядваю" ў гэту галерэю свае памяці, то часта бачу сябе маленькім. Бачу, як недзе ў далёкім дзяцінстве, у самым пачатку дваццатых гадоў, мой тата з суседам дзядзькам Іванам прывезлі з Наваградка на возе, запханым саломаю, дзіўную рэч, прыкладна метровай даўжыні прыдарожны знак ці шыльду з надпісам. Называлася шыльда тарча. На ёй у цэнтры быў намаляваны белы арол на чырвоным фоне, а побач надпіс акуратнымі лацінскімі літарамі "Жэч Пасполіта Польска" і далей "Весь Кунічна, гміна Городэчня, повят Новогрудзкі, воевудство Новогрудзке". Гэтую шыльду назаўтра ж прымацавалі ў канцы вёскі каля дарогі. Для гэтага зрэзалі ці выкарчавалі ў лесе малады дубок, абчасалі, зрабілі слуп, абмазалі камель дзёгцем, прыбілі гэтую тарчу і закапалі у зямлю. Тата мне тлумачыў, што карані пакінулі, каб ніхто не мог выцягнуць слуп з зямлі і каб ён не падгніваў, бо гэта ставіцца на вякі. Гэта было зусім новае ў нашай вёсачцы, першы твор афарміцельскага мастацтва, які мне, як мастаку, запомніўся на ўсё жыццё. Мы, вясковыя хлапчукі, збіраліся ў канцы вёскі, нам вельмі падабалася забаўляцца каля гэтай тарчы. Усе мы пасвілі каровы побач на выгане. Сярод нас было некалькі большых хлопцаў, і аднойчы яны недзе знайшлі сапраўдную стрэльбу. У той час, пасля грамадзянскай вайны, гэтага дабра шмат знаходзілі ў лесе пастухі. Дык вось, самы старэйшы Васіль напільнікам адпілаваў люфу і прыклад і атрымаўся абрэз. Ён гэтым абрэзам вельмі ганарыўся перад намі. О, як я яму зайздросціў! Хацелася хоць рукою дакрануцца да сапраўднай зброі.

Аднойчы пад вечар ён дастаў пару патронаў і рашыў выстраліць з абрэза. Але ж проста страляць нецікава, трэба ў нешта папасці, і мы яму падказалі — у арла. Васіль прыцэліўся, грымнуў стрэл, куля пранізала белага арла, і ў тарчы засталася дзірачка. Стрэл у вёсцы справа, вядома, ж не частая, не будзённая, усе пачулі, затрывожыліся. Мама мне тлумачыла: сынок, гэта страшэнная падзея, справа палітычная — страляць у арла. Нікому ж хаця не кажы аб гэтым. Нагаварыла мне яшчэ ўсялякіх страшных слоў: за гэта могуць арыштаваць, пасадзіць у турму, забраць у які-небудзь лагер. Я паабяцаў, што нікому не скажу, што не чуў і не бачыў, як і хто страляў. Аднак праз пару дзён у вёску прыехалі два паліцыянты на ровэрах, скавалі рукі за спіною Васілю і павялі арыштаванага ў суседнюю вёску Гарадэчня ў пастэрунэк поліцыі паньствовэй — паліцэйскі ўчастак. Яму за зняваґу дзяржаўнага сімвала пагражала мо і не адзін месяц турмы. Што рабіць? Вечарам дзядзька Іван пазычыў у нас вялікі паліваны збанок і сказаў па сакрэту, што хоча занесці пшадоўніку, гэта значыць начальніку паліцыі, мёду, каб параіцца, як ратаваць сына.

Час тады быў трывожны. У нас дзейнічала Кампартыя Заходняй Беларусі, гарэлі панскія маёнткі, то там, то сям некага лавілі, даходзілі чуткі, што дзесьці злавілі партызан, застрэлілі камуністаў. Толькі што закончылася грамадзянская вайна...

Але мне найбольш запомніўся суд над Васілём. Я ўпрасіў маму ўзяць мяне ў горад на суд, які размяшчаўся ў Наваградку на Карэліцкай вуліцы, што ў бок Мінска. Невялічкая зала, на сцяне — белы арол і крыж з распятым Хрыстом. Суддзя ў чорнай сутане — як ксёндз у касцёле. Паліцыянты са стрэльбамі ўвялі Васіля і пасадзілі на лаўцы, што стаяла каля сцяны збоку, а самі сталі побач. Паліцыянты былі ў цёмнасініх касцюмах, шапкі — з акаванымі брылямі і раменьчык зашпілены пад барадою, гэта называлася службова. На нагах у паліцыянтаў — блішчастыя боты з гладкімі халявамі. Такія боты называліся факсТроты. Адсюль напэўна і прыказка: "Пазнаць пана па халявах". Суддзя загадаў усім устаць. Перахрысціўшыся, згаварыў кароценькую малітву, у якой былі, памятаю, словы просьбы да Пана Бога вяршыць справядлівы суд. Усе селі, а Васіль нейкім чужым голасам на пытанне: Кто стшэлял до орла, ты, псякрэф комуніста, большэвіку? — адказаў: Не, паночку, што не страляў. Тагды ўстаў яго бацька, дзядзька Іван. На ўсё жыццё мне запомнілася яго барадатая фізіяномія. Ён, паклаўшы два пальцы на евангелле, другою ўзяў драўляны крыжык, да якога прымацавана скульптурка распятага Хрыста, перахрысціўшыся, прысягнуў гаварыць праўду і толькі праўду. Сказаў, што гэта ён зрабіў тую дзірачку ў арле. А як то было? "Паночку, гэта было так. Як прыбівалі гэтую тарчу да слупа, то я заміж таго, каб заганяць цвік у край тарчы , спачатку забіў цвік пасярэдзіне, не звярнуўшы ўвагу, што там якраз намаляваны арол. Але цвічок сагнуўся, бо там быў якраз у гэтым месцы сучок, цвік сагнуўся, і акрамя ўсяго, быў сыры дубок. Таму я той цвічок выкінуў, а тарчу прыбіў новымі цвікамі, а дзірачка засталася, і ніхто на гэта не звярнуў увагі. Нават і не падумаў, што гэта праступак супраць польскай улады, я ж не вораг". "Прысягнеш, што гаворыш праўду?" — "Паночку, прысягаю", — адказаў дзядзька Іван. Не ведаю, ці тут памог гаршчочак мёду з кумпяком, які быў занесены начальніку паліцыі, ці прысяга, якую прынёс ён у судзе на біблії, але Васіля адпусцілі з сінякамі на твары.

Час ішоў далей, мы падрасталі, але мама мне не разтлумачыла, што дзядзька Іван абавязкова будзе пакараны Богам за ілжывую прысягу. У маёй свядомасці не мясцілася, што чалавек пад прысягаю можа казаць няпраўду. Але мама мне тлумачыла: сынок, гэта святая хлусня, інакш Васіля пасадзілі б надоўга ў турму. Часам чалавеку даводзіцца сведчыць ілжыва, хаця гэта бывае вельмі-вельмі рэдка, але ўсё роўна Бог за гэта пакарае, гэта вялікі грэх. Усё гэта мучыла дзядзьку Івана, і ён, будучы чалавекам набожным, не раз маліў Бога, каб Бог дараваў яму грэх.

Людзі старэйшага пакалення больш разбіраліся ў палітыцы і ўсё чакалі, што будзе далей. А мы, моладзь, жылі паўсядзённым жыццём, хацелася хутчэй стаць дарослымі. Некалькі чалавек з нашай вёскі ў першую імперыялістычную вайну былі ў бежанстве ў Расеі, пасля прымалі ўдзел у рэвалюцыйных падзеях, ваявалі па волі лёсу па розных баках. Мамін родны брат дзядзька Кастусь быў у бальшаві-

Праўда, у сэнсе рэпрэсій беларускім мастакам усё ж "пашанцавала" болей, чым, скажам, пісьменнікам і паэтам. У спісе загінуўшых, закатаваных, расстраляных — М.Шчакаціхін, Р.Семашкевіч, М.Каспяровіч, Г.Змудзінскі, браты П. і Х.Даркевічы, некаторыя педагогі Віцебскага мастацкага тэхнікума. Ад цкавання пацярпелі многія: М.Філіповіч, А.Тычына, М.Эндэ, А.Бразер, А.Астаповіч, А.Грубэ, Л.Зевін. Калі сёння чытаеш тагачасныя артыкулы крытыкаў Л.Бендэ, А.Кучара, А.Канакоціна, А.Александровіча, І.Барашкі, С.Вольфсана, Я.Ліманоўскага і іншых "змагароў" за сацрэалізм, за "чысціню генеральнай лініі партыі ў справе далейшага бальшавіцкага разгортвання культуры і мастацтва", выразна ўяўляеш

сабе змрочную атмасферу ў культурным і грамадскім жыцці нашай рэспублікі ў часы станаўлення метаду сацрэалізму.

У 1936 годзе ў СССР пачалася знакамітая "дыскусія пра фармалізм і натуралізм у мастацтве". Яна цягнулася цэлы год і на самой справе нічога агульнага з дыскусіяй не мела. Гэта была грубая і бессаромная "прапрацоўка" самых розных савецкіх мастакоў. Тады ўпершыню трапілі ў шэраг "фармалістаў" А.Дэйнека, С.Герасімаў, У.Фаворскі, А.Лянтулаў, украінец М.Байчук, сціплы тэатральны мастак А.Фанвізін і нават ілюстратар дзіцячых казак У.Канашэвіч.

Натуральна, на гэтую "дыскусію" адразу адгукнуліся і беларусы, арганізаваўшы ў красавіку 36-га аналагічнае мерапрыемства — "Па пытаннях барацьбы з фармалізмам і натуралізмам у літаратуры", а праз два месяцы быў наладжаны агульны сход беларускіх пісьменнікаў, прысвечаны "контррэвалюцыйнай трацкісцка-авербахаўскай нацдэмаўскай дыверсіі ў літаратуры". Каментаваць тут не даводзіцца. Чорныя хмары шчыльна насунуліся на лепшыя творчыя сілы інтэлігенцыі. Пасля разгрому "нацдэмаўшчыны" гэта быў другі, яшчэ больш шалёны, татальны напад на яе, вынікам якога з'явіліся рэпрэсіі, турмы і лагеры для адных, вымушаныя кампрамісы з ідэалогіяй для другіх, "падполле" на доўгія гады і няўдзел у творчым і грамадскім жыцці — для трэціх.

Слова, фарбы, мелодыі, пастаўленыя пад кантроль дзяржаўнай ідэалагічнай машыны, зрабіліся магутным інструментам фармавання свядомасці. Чалавеку, якога трэба было выхоўваць альбо перавыхоўваць, прадстаўляўся нейкі стандартызаваны станоўчы герой, схематычна сканструяваная і лакіраваная рэчаіснасць, дзе гранічна спрошчваліся ўсе супярэчнасці, складанасці і канфлікты.

Сцвярджаць, што сталінізм трымаўся толькі на страху, падсілкоўваўся толькі з дапамогай ад-

працаванага механізма рэпрэсій, азначала б даць спрошчаны варыянт структуры таталітарызму. У межах, зададзеных гэтым варыянтам, мы вернемся да аб'ектывізму, які нічога не ў стане растлумачыць: "... І было гэта, і было тое...". Культ асобы, які стаў вяршыняй піраміды таталітарызму, не мог скласціся без велізарнай індустрыі прапаганды, без заведзенай ідэалагічнай машыны апрацоўкі масавай свядомасці сродкамі лозунгаў і спрошчаных мадэляў сацмаскультуры, у прыватнасці, метаду сацрэалізму, што фармавалі пэўны тып свядомасці. У 30-я гады пануюць скарочаныя моўныя абрэвіятуры і ўсеагульныя ўсярэдненні. Усярэдненне свядомасці дае ў выніку аднастайнасць, якую лёгка скіраваць на што заўгодна: на адзіны, сакрушальны парыў "буры і націску", на капанне каналаў, рыдлёўкай, на калектыўнае асуджэнне "ворагаў народа", на адзінадушнае ўхваленне "правадыра ўсіх народаў" і ягоных паплечнікаў.

Адкуль, скажам, з'явіўся ў беларускай культуры феномен... Варашылава? Так, менавіта таго самага Клімента Яфрэмавіча. Мабыць, ніхто так не апяваў "луганскага слесара і сталінскага наркама", як беларускія дзеячы літаратуры і мастацтва. Часткова гэта было звязана з тым, што "збавіцель Заходняй Беларусі ад белапольскай няволі" не аднойчы абіраўся (натуральна, паводле дзяржаўнай разнарадкі) дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР ад розных акруг нашай рэспублікі.

Я не буду цяпер кранацца "ўнёску" нашых літаратараў П.Броўкі, П.Глебкі, К.Крапівы, Я.Купалы, Я.Коласа, А.Куляшова, А.Гурло, А.Астрэйкі, М.Калачынскага ў "варашылавіяну", не буду іранізаваць з нагоды песень кшталту: "Кожны шчаслівы і кожны рад: Клім Варашылаў — наш кандыдат". Але пра "ўнёсак" нашых мастакоў у варашылаўскі выяўленчы летапіс я дазволю сабе сказаць некалькі слоў.

У 30-я гады дзесяткі твораў жывапісу і скульптуры былі прысвечаны таму, хто "разам з усёй партыяй бязлітасна выкарчоўваў і выкарчоўвае сапраўдных трацкісцка-бухарынскіх і рыкаўскіх шпіёнаў у краіне, у арміі". Вось толькі некаторыя назвы гэтых "несмяротных твораў": "Варашылаў — дэпутат Вярхоўнага Савета СССР" Я.Кругера, "Варашылаў" А.Бразера, "Варашылаў прымае парад войскаў БВА пасля манеўраў" М.Пашкевіча, "Варашылаўская конніца" Гедды, "Варашылаў і Будзённы на Паўднёва-Заходнім фронце" Ш.Пікуса, "Варашылаў — дэпутат беларускага народа" А.Волкава, "Рэўваенсавет Першай Коннай у баі" А.Глебава, "Разгром белапалякаў" І.Гембіцкага.

Не забываліся нашыя майстры і на іншых правадыроў са сталінскага атачэння — Молатава, Калініна, Малянкова, Шверніка, Мікаяна, Кагановіча, Будзённага, Яжова, Жданава. Да вобразаў гэтых "верных вучняў Леніна" не аднойчы звярталіся І.Ахрэмчык, Г.Бржазоўскі, З.Азгур, М.Пашкевіч, Ф.Мадораў, А.Грубэ, М.Гусеў...

Ну, а што да ўвасаблення аблічча самога Сталіна ў мастацтве — дык тут і казаць не даводзіцца. Напэўна, у 30-я гады не было ніводнага мастака альбо паэта, акрамя, зразумела, тых, хто сядзеў у лагерах і турмах, хто б не аддаў даніну "вялікаму генію рэвалюцыі" і "лепшаму сябру беларускага народа".

Барыс КРЭПАК

На ілюстрацыях:
Яфім Мінін. "Чырвонаармейцы на прагулцы". Дрэварыт. 1935.
Канстанцін Касмачоў. "У падпольнай бальшавіцкай тыпаграфіі". Палатно, алей. 1940.
Міхась Сяўрук. "Хаты над Вілейкай". Лінарыт. 1937.
Пётра Сергіевіч. "Кастусь Каліноўскі". Вугаль. 1935.

ПАКУЛЬ ІСНУЕ ТАЯМНІЦА ЖЫВАПІСУ...

Жывапіс — вялікая таямніца. Разгадка яе — бясконцы шлях, поўны аналітычных пошукаў і эксперыментаў, дзе адбываецца спасціжэнне творчага крэда мастака. Гэта магчыма толькі за кошт адмаўлення ад лёгкага самасцвярджэння і лёгкага поспеху. У гэтым сэнсе лёс і творчасць Міхаіла Савіцкага ўнікальныя.

У мінскім Палацы мастацтва працягваецца выстава ягонага жывапісу. Здавецца, пра гэтага мастака вядома амаль усё. Дзесяткі артыкулаў, нарысаў, альбомаў, кінафільмаў прысвечаны ягонаму жыццю і творчасці. І ўсё ж юбілейная экспазіцыя карцін М.Савіцкага з новага боку асвятліла і вобраз творцы-жывапісца, які ахвяраваў творчасці 40 гадоў свайго жыцця, і вобраз чалавека, гуманіста і філосафа паводле ўнутранага ладу сваёй душы, мастака са своеасаблівай канцэпцыяй поглядаў на гісторыю, свет і вайну.

На выставе шмат твораў — пачынаючы ад тых, што былі напісаны ў 60-я гады, адразу пасля студэнцтва, да самых апошніх, створаных сёлета. І аднача́сова трэба заўважыць, што некаторыя творы адсутнічаюць з розных прычын. Сёння прывезці карціны з той жа Траццякоўскай галерэі не так і лёгка. А некаторыя палотны М.Савіцкага, у тым ліку знакамітае "30 жніўня 1918 года", і ўвогуле зніклі.

Тым не меней выстава ад гэтага значна не пагоршылася, бо асноўныя творы, за выключэннем, мабыць, "Хлябоў" і "Партызанскай Мадонны", у экспазіцыі прысутнічаюць.

Водгукі пра выставу розныя, часам нават супярэчлівыя: ад станоўчых — да рэзка адмоўных, накшталт "змрочная выстава", альбо "у апошніх палотнах усё больш натуралізму, менш думкі... усё менш свайго, знойдзенага, выпакутаванага — усё больш... пазычанага, скампіляванага".

Цяжка пагадзіцца з такімі неканкрэтнымі, без адрасу, ацэнкамі, што нагадваюць слынную крытыку з часопіса "Огонёк" сярэдзіны 60-х... Так, у мастака ёсць творы не вельмі ўдалыя, ён і сам гэта прызнае: той жа "Хлеб новага ўраджаю" альбо "Казанне пра хлеб".

Але ёсць палотны іншага кшталту — "Чорная быль" і "Запаветы асалоды". Ёсць "Ружовы куст" і "Філосафы", "Поле" і "Партызаны", "Пакаранне" і "Віцебская брама", "Дастаеўскі" і "Пушкін і Ганчарова", "Хлябы" і "Уваскрэсенне". Яны ёсць, яны будуць заўсёды... Пакуль існуе адвечная таямніца жывапісу...

М.К.

На рэпрадукцыі: М.Савіцкі. "Першыя дэкрэты". Алей. 1977.

МАЕ ПЕРШЫЯ СЛЁЗЫ...

МАСТАКА

ках, расказваў, як ён быў у кавалерыстах, здаецца, у Будзённага ці Троцкага, ішлі яны ў бок Варшавы, але аднойчы ён трапіў у палон, бо быў паранены, да легіянераў. Пазней, пасля доўгага лячэння ў шпіталі, вярнуўся ў родную вёску. А другі наш сваяк ваяваў у легіянерах у пана Пілсудскага і пасля вайны атрымаў вялікі надзел зямлі, стаў асаднікам. У нашых мясцінах было вельмі шмат асаднікаў, удзельнікаў той страшнай бойні, што называлася грамадзянская вайна. І асабліва ў нашых мясцінах народ быў падзелены. Ніхто не ведаў, на якім баку змагаецца. Мая мама была краўчыхай, добра шыла і да нас часта прыходзілі людзі, прыносілі шыць нават з суседніх вёсак і шмат гаварылі на гэтую тэму. Прыходзіў, прынасіў шыць і гэты легіянер: на вайне ён быў паранены ў галаву. Не раз ён сустракаўся з маміным братам, што жыў у далёкай вёсцы. Мамін брат дзядзька Кастусь горача спрачаўся з асаднікам. Часцей за ўсё яны гаварылі пра палітыку, даказвалі нешта адзін аднаму. Мама іх частавала, смажыла каўбасу, гэта называлася ў нас "зрабіць па кілішку". І неяк сказала: вы абудва дурныя, не ў той бок стралялі, чаго ж вы ваявалі, стралялі адзін у другога, за што змагаліся. Каб вашу сілу, што вы патрацілі на барацьбу, ды накіраваць на ўраджай хлеба ды свіней, то было б разумней, мы цяпер жылі б намнога лепей. І нагогул людзі трацяць зашмат сіл на непатрэбную барацьбу.

У 1939 годзе пачалася вайна з немцамі. За некалькі дзён мы страцілі чужую нам бацькаўшчыну. Польшча перастала існаваць як дзяржава.

17 верасня да нас прыйшла Чырвоная армія. Наша мясцовасць была далучана да БССР. Ад той тарчы застаўся ліст іржавай бляхі з рэшткамі літар. Ніхто не звяртаў на гэта ўвагі.

Я пачаў вучыцца ў Навагрудку і жыў у інтэрнаце, бо хадзіць штодзень дадому далёка, а па нядзелях прыходзіў праведаць маму. Аднойчы, ідучы напрасткі цераз агароды, заўважыў, што ў хлеўчыку дзядзькі Івана знізу прыбіты ліст іржавай бляхі з рэшткамі літар і белага арла з дзіркачай. Я пазнаў тую тарчу, яе дзядзька Іван прыбіў, каб парасяты не лазілі ў агарод. За паўтара гады жыцця пры Саветах, як мы называлі, не паспелі апамятавацца, усвядоміць сябе грамадзянамі СССР, пачалася вайна з немцамі, да нас прыйшлі немцы, чужая грозная сіла. Пачалася нямецкая акупацыя. Хаця, шчыра кажучы, мы не вельмі ўсведамлялі, што адбываецца і што з намі будзе. Бо жыццё пры немцах не ўнесла нейкіх асаблівых перамен у наш паўсядзённы побыт, асабліва моладзі. Фронт адкаціўся далёка на ўсход, а ў нас ішло нейкае існаванне, каб як-небудзь выжыць. Мы проста нічога не ведалі, не бачылі, жылі як у каменным мяшку. Партызан у нашых мясцінах не было, аб іх мы пачулі недзе пад канец акупацыі. У нашай маленькай вёсачцы толькі адзін раз праехала нейкая грузавая аўтамашына з немцамі, але яны, дзякаваць Богу, нікога не зачапілі. Мама казала: мусіць Бог нас пашкадаваў за нашу беднасць. Немцы былі толькі ў Навагрудку і там ішло нейкае жыццё, калі яго можна было назваць жыццём. Сапраўднае жыццё пачалося, як прыйшла да нас з Усходу Чырвоная, цяпер ужо называлася Савецкая, армія, як прагналі немцаў. Мужчын змабілізавалі ў армію; апынуўся на фронце і самы малодшы сын дзядзькі Івана Парфуша, а дома стары дзядзька Іван, стоячы на каленях перад іконаю, начамі маліў Бога, каб Бог дараваў яму яго грэх — ілжывую прысягу і пашкадаваў яго сыночка на фронце. Але Бог усё-такі не дараваў. Неўзабаве прыйшло паведамленне з фронту, што яго любімы сынок, самы малодшы, загінуў пад Будапештам.

Не так даўно наведаў я яшчэ раз свае родныя мясціны. На тым месцы, дзе была наша квітнеючая ў садах з вуллямі вёсачка, цяпер куча смецця і некалькі засохлых дрэўцаў. Можна бясконца ўспамінаць, успамінаць. Мабыць, для кожнага чалавека словы "бацькаўшчына" — тое месца на зямлі, дзе ён з'явіўся на свет, — святое слова. Для мяне ж такім святым месцам была і застаецца мая вёсачка Кунічна, дзе стаяла наша хатка з маленькімі вокнамі, дзе хадзіла мая мама. І я не раз, у думках, залятаю ў сваю родную вёсачку, якой ужо даўно няма, і там, як кажуць, спачываю душой. Хочацца стаць на калені і зняць капялюш і нізка пакланіцца тым сцежкам і ўзгоркам, дзе прайшлі гады майго юнацтва, дзе хадзіў я з мамаю ў поле, дзе вельмі добра пазнаў значэнне слоў "бясхлебіца", "нішчымніца", "беднасць", дзе капалі мае першыя слёзы...

Сямён ГЕРУС,
мастак

На здымках:
Навагрудак. Замкавая гара. Вучні гарадзенскай пачатковай школы. Сямён Герус — другі справа ў верхнім радзе. 1931 г.
С.Герус. "Маё дзяцінства". Афорт.

РОК-РАУНД

У СТАТУСЕ МЕККІ ДЛЯ НЕФАРМАЛАЎ

Калі меркаванне адносна таго, што з'яўленню экстрэмальнага мастацтва спрыяюць самі ўмовы жыцця — слушнае, дык на Беларусі, як мне здаецца, брутальная патэтыка папросту павінна квітнець. Што, зрэшты, у нейкім сэнсе, і назіраем. Магчыма, дэс-, блэк— і дум-метал у нас пакуль што і не такія папулярныя, як, скажам, творчасць Аляксандра Саладухі, але ёсць такая перспектыва, што ў хуткім часе замест "Чужой милой" жыхары беларускай правінцыі будуць гарлапаніць песні "Сепультуры" ці "Дысайд".

Нядаўна ў аматараў пералічаных вышэй экстрэмальных музычных накірункаў надарылася сапраўднае свята. У Мінску адбыўся вялізны сэйшн з удзелам як беларускіх "заканадаўцаў стылю", гэтак і знакамітых гасцей з Малдовы, Расіі і Чэхіі. І мясцовыя фаны, натуральна, напоўніцу скарысталіся магчымасцю брутальна адцягнуцца пад брутальную музыку. Іх набілася ў не такую ўжо і цесную залу ПК Задзіночання глуханямых ажно пад самы дах. Прычым, моладзь сабралася на канцэрт не толькі тутэйшая — былі пілігрымы ці не з усёй Беларусі, якія надалі шэраму і звычайнаму будынку Палаца культуры статус своеасаблівай Мекі для нефармалаў.

Напэўна, дзеля таго, каб не парываць са спрадвеку ўсталяванымі традыцыямі беларускага андэграунду, канцэрт пачаўся са спазненнем ці не на паўтары гадзіны. Як ні дзіўна, публіка, якой нямала сабралася каля ўваходу ў ПК, паставілася да ўсяго гэтага з разуменнем і не пачала выплёскваць сваю дэструктыўную энергію на ні ў чым не вінаватыя прылеглыя будынкі. Хаця сёй-той і выяўляў сваё скрайняе незадавальненне, але, на шчасце, гэта рабілася толькі ў вербальнай форме, бяспечнай для наваколля.

Урэшце, сэйшн распачаўся, і народ неўзабаве ўтрапёна затросся пад зубадрабільныя гукі. Першымі ў бой пайшлі госці —гурты з іншых краін. Як на мой погляд, вельмі слушна, што хэдлайнерамі (тымі, чые выступы сканчаюць канцэрт, што лічыцца вельмі прэстыжным) у той вечар былі не яны. Найцікавейшае са зразуметага мной пасля іхніх выступленняў, як высветлілася — не толькі папсовыя спевакі любяць выцягваць з глядзельнай залы прыгожанькіх дзяўчат і прымушаць іх раўсці ў мікрафон свае песні. Такі стыль працы з публікай і ў вакаліста тульскага гурта "Sieged Mind". А што тычыцца ўласна музыкі... Дэс і блэк я, уласна кажучы, слухаю вельмі рэдка, але чамусьці падчас выступу малдаван дый расійцаў мяне апаноўвала навязлівае ўражанне, быццам тое, што яны граюць, я ўжо дзесьці чуў. Дакладней, у кагосьці.

Напружанне ў зале дасягнула апагею падчас выступу "гвазда праграмы" — чэшскай каманды "Крабатар". Хлопцы вельмі доўга і глабальна наладжвалі апаратуру, выцягнулі на сцэну расцяжкі з нейкімі жахлівымі малюнкамі-ілюстрацыямі да сваёй музыкі... І з дынамікаў загрымеў брутальны дэс, жорсткі, але, у прынцыпе, дастаткова традыцыйны і трывіяльны. І мабыць праз гэта ніякага моцнага ўражання чэхі на мяне, дый і не толькі на мяне, асабліва і не зрабілі. Што, зрэшты, цалкам зразумела: той час, калі на мінскай сцэне прэстыжна будзе з'явіцца і зорцы першай велічыні, яшчэ не прыспеў. А тых, хто цяпер завітвае да нас папіць піва, карыфеямі жанру наўрад ці назавеш.

Затое ў чарговы раз выявілі свой велізарны патэнцыял беларускія каманды "Эксгуматар" і "Годс Таўэр". Увогуле, мясцовая экстрэмальная музыка — гэта адзін з нешматлікіх на Беларусі прадуктаў, натуральна, калі можна яе так назваць, які з'яўляецца цалкам канкурэнтаздольным на знешнім рынку. Таму прапаную адпаведным установам тэрмінова распрацаваць дасканалы план па яе экспарце (жарцік, вядома, але...). Асабіста мяне найбольш уразіла музыка гурта "Годс Таўэр". Нягледзячы на тое, што гэты праект узнік на перыферыі, у Гомелі, ягоная творчасць карыстаецца велізарным поспехам у Мінску, дый і за заходняй мяжой нашай краіны — гурт паспяхова выступіў на некалькіх прэстыжных еўрапейскіх фестывалях. Што і не дзіўна, бо каманда гучыць напраўдзе звышпрафесійна і арыгінальна. Думаецца, арганічная сумесь арт-рока і дэса, шчодра разбаўленая этнічнымі элементамі, прывядзе ў захапленне не толькі заўзятых металаманаў. Сваім мастацтвам (а ў дадзеным выпадку гэтае слова будзе цалкам дарэчы) "Вежа багоў" можа зацікавіць і зусім далёкіх ад "экстрэмальшчыны" аматараў музыкі.

Зрэшты, нягледзячы на прафесіяналізм беларускіх музыкаў, які не мог не ўскалыхнуць публіку, без звыклай лыжкі дзёгцю, натуральна, не абышлося і на гэты раз. Ёю пачаставалі ўсіх сабраных тутэйшыя ахоўнікі парадку. Складаецца ўражанне, быццам мінскія арганізатары рок-канцэртаў дагэтуль не ўцямілі, што такое нармальнае еўрапейскае "сек'юрыты". Таму справа зазвычай даходзіць да скрайнасцяў: альбо ў зале пануе суцэльная анархія, альбо ўсе металаманы мусяць падпарадкоўвацца статуту пансіёна высакародных паненак. У дадзеным выпадку назіралася акурат другое. Яшчэ перад тым, як нага фана намацвала бруднаватую падлогу канцэртнай залы, ягонае цела скрупулёзна абмацвалася нейкімі хлопцамі ў камуфляжы. Калі тыя натрапялі на якісь алкагольны прадукт, апошні адразу экспрапрыяваўся. А людзі, якія падобнымі прадуктамі не захапляюцца, мусілі праз скрыгат зубоў цярпець гэты здзек бязвінна. Спачатку такая працэдура здалася мне нават прыкольнай, але калі я праходзіў праз яе ў восьмы ці дзесяты раз...

Зрэшты, для нашых фанаў такое стаўленне да іх супрацоўнікаў аховы і правапарадку, мабыць, не новае. Падобныя да вышэй апісаных нягоды ім, на жаль, даводзіцца трываць ці не на кожнай металёвай імпрэзе апошняга часу. І ў гэтым плане канцэрт адбыўся як звычайна...

Фота А.ПАЎЛЯК

ПРЫЙСЦЕ НЕ АДБЫЛОСЯ

Напраўдзе, абяцанага тры гады чакаюць. Слушнасць гэтай народнай прымаўкі мэтанакіравана даводзілі і самыя розныя мінскія прадзюсеры, якія на працягу прыблізна памянёнага вышэй тэрміну абяцалі прывезці да нас легенду расійскай контркультуры Ягора Летава і яго гурт "Гражданская оборона". Але, нягледзячы на тое, што песні "ГО" спяваюць цяпер ледзь не навучэнцы малодшых класаў, і яшчэ колькі гадоў таму яны былі ці не самай папулярнай на ўсёй постсавецкай прасторы камандай, нешта ў іх паўсячасна не атрымлівалася. Дый і боязна было неяк, улічваючы хаця б тое, што сам Ягор чалавек па натуры вельмі своеасаблівы, і без традыцыйнага для некаторых нефармалаў біцця крэслаў аб галовы іншых нефармалаў абыходзіцца рэдка які канцэрт "Обороны". Не ведаю, як за галовы і іншыя часткі цела, але ж за папсаваную мэблю даводзіцца плаціць не каму-небудзь, а самім арганізатарам. І пакуль тыя скрупулёзна пралічвалі магчымыя выдаткі і страты ад дэсанта "Гражданской обороны" ў Мінск, простыя фаны цярпліва чакалі, перапісваючы адзін у аднаго шматлікія альбомы Летава і К° ды напаўняючы гукамі ягоных песень падземныя пераходы і цёмныя дворыкі.

І вось калі на мінскіх слупах дый парканах урэшце з'явіліся запаветныя афішы з назвай гурта, а па тэлебачанні паказалі, як Ягор млявавата дэфіляваў па мясцовым вакзале, раптам высветлілася: усім настолькі надакучыла чакаць гасцей з Омска, што шматлікія прыхільнікі творчасці "Гражданской обороны" даўно кінулі гэтую малапрыемную справу дый заняліся нечым куды больш для іх саміх патрэбным. Таму ніякага асаблівага ажыятажу мінская гастроль Летава ў тутэйшай публікі не выклікала. Нягледзячы на даволі танныя квіткі і больш-менш памысную рэкламу. А мне чамусьці здавалася, што на канцэрт сцякуцца процьмы нефармалаў з усёй рэспублікі і яшчэ да пачатку імпрэзы пераўтвораць канцэртную залу "Мінск" у руіны, змагаючыся за "месца пад сонцам", дакладней, пад дахам. Але нічога такога не было і блізка. Ва ўсіх ахвочых патрапіць на канцэрт атрымалася гэта даволі беспраблемна, а ў зале нават назіралася наяўнасць пустых месцаў.

У прынцыпе, сярод тых, хто патрапіў-такі на гэтую імпрэзу, асаблівай шкадобы адносна змарнаванага часу не назіралася. Але ж... Усе чакалі чагосьці значна лепшага за тое, што адбылося ў канцэртнай зале "Мінск". Нават не ведаю, чаму акцыя займела даволі гучны назоў "Рок прямого действия". Як на каго, але на мяне не тое што прамога, але ніякага ўвогуле "действия" ані гурт "Северное сияние" (экс-"Нюрнберг"), ані бязмерна экзальтаваная каманда "Красные звезды" па вялікім рахунку і не аказалі. Дый і сам Летаў, шчыра кажучы, таксама.

Першыя выглядалі на вялікай сцэне праз меру няўпэўнена, хаця нейкая схільнасць да таго, каб зрабіць саунд трохі менш прымітыўным за звычайны ўзровень расійскага якбыццам-бы-экстрэмальнага рока ў іх і назіралася. Найлепшай іх песняй мне падаўся выкананы на дваіх разам з лідэрам "Звёзд" Уладзімірам Селіванавым хіт "Нас осталось только двое". Ну, не ведаю, колькі іх там засталося, але ж выглядалі яны даволі пераканаўча. А сам Селіванаў і яго каманда парадавалі толькі тым, што ў аснове іх праграмы была досыць прыемная песня пра развітанне з дзяцінствам, а не якая-небудзь "Убей демократа". А што Летаў, якога ўсе так моцна чакалі... Гурт "Гражданская оборона" ў больш-менш поўным складзе ў Мінск-такі не прыехаў. Нягледзячы на тое, што Ягора суправаджала ўласная жонка, падыгрываць яму на канцэрце давялося музыкам усё тых жа "Красных звёзд", якія вывучылі песні Летава, мусібыць, у "пад'ездных" кампаніях. Дый і песні выконваліся збольшага старыя, хаця зусім нядаўна "ГО" запісала два новыя альбомы.

Дарэчы, нягледзячы на тое, што арганізацыяй канцэртаў займаўся найбольш сур'ёзны мінскі клуб "Рыф", гук у зале быў зусім не на ўзроўні. І ўвогуле, адносна экстрэмізму. Дырэктар гэтага клуба, экс-зорка "Радыё Бі-Эй" Уладзімір Шаблінскі вырашыў, напэўна, як мае быць "прыкальнуцца", узяўшыся за арганізацыю гэтага канцэрта. Бо лічы праз тыдзень "Рыф" правёў куды больш паспяховую акцыю "Рок супраць фашызму" (вядома, што Ягор Летаў апошнім часам вызначаецца сваімі чырвона-карычневымі поглядамі). І напраўдзе, навошта гэты фашызм, а, шаноўныя? Асабіста ў мяне баевікі "Русского национального единства", якія ахоўвалі сцэну, апранутыя ў сваю уніформу, выклікалі, мякка кажучы, мала сімпатый. І вельмі ўжо недарэчна яны глядзеліся на галоўнай сцэне нашай краіны, якой з'яўляецца, па сутнасці, зала "Мінск".

У прынцыпе, з нагоды візіту Летава "Рыф-клуб" і асабіста Шаблінскага можна толькі пашкадаваць. Бо за дзень да імпрэзы ў канцэртнай зале павінен быў адбыцца акустычны канцэрт Ягора ў памяшканні клуба. Але калі ля дзвярэй клуба пачалі збірацца першыя аматары творчасці "ГО", уладальнікі "Рыфа" ўжо ведалі, што Ягор у гэты дзень на сцэну не выйдзе. Прычыну гэтага дэмаршу нікому асабліва не тлумачылі. Толькі з неафіцыйных крыніц, зрэшты, даволі надзейных, удалося даведацца, што Летаў у гэты дзень быў проста не ў стане. Хаця, пэўна, і не варта корпацца ў падрабязнасцях чужога жыцця. Не ў стане, дык не ў стане... П'юць у Сібіры шмат, нічога ўжо тут не паробіш. Ну, а тое, што прыхільнікі камуністычнай ідэі не заўсёды спраўджваюць свае абяцанні нам, беларусам, таксама бачыць не ўпершыню.

Аўтар матэрыялаў Гальляш СЬВІРЫН

КУЛЬТУРА
ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА - АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА
выдаецца з кастрычніка 1991 года
Заснавальнік — **Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь**
Галоўны рэдактар — **Людміла КРУШЫНСКАЯ**

Рэдакцыйная калегія:
Валянцін АКУДОВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), Арсен ВАНІЦКІ, Андрэй ВАШКЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара — адказны сакратар), Валерый ГЕДРОЙЦ, Уладзімір ГІЛЕП, Ніна ЗАГОРСКАЯ, Сяргей ЗАКОННІКАЎ, Вольга ІПАТАВА, Ігар КЛОКАЎ, Анатоль КУДРАВЕЦ, Мікола КУПАВА, Алена ПІСЬМЯНКОВА, Валерый СКВАРЦОЎ, Алег ТРУСАЎ, Васіль ШАРАНГОВІЧ

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 418.

Мастацкі рэдактар — **Наталля ОВАД**
Карэктар — **Мая КЛІМКОВІЧ**

Адрас рэдакцыі:
220029, МІНСК (МЕНСК),
вул. ЧЫЧЭРЫНА, 1,
Тэлефон: (017) 276-94-66

Рукапісы аб'ёмам больш за адзін аўтарскі аркуш не прымаюцца.
Аўтарскія рукапісы не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.
Падпісана ў свет 15.05.97. у 16.00.

Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Фармат А3. Індэкс 63875
Агульны наклад 3446
Замова 2867
Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку".
220013, г. Мінск, пр. Ф. Скарыны, 79.
М. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.
Д. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12.